

# ČASOPIS

pro

**KatolickéDuchowenstwo.**

---

Wydáwán

příspjwánjm

mnoha duchownjch a učených mužů

od

Knjžecj Arcibiskupské Pražské Konsistoře.

---

Pátý ročnj běh.

---

Swazek čtwrtý.

---

W Praze, 1832.

W Knjžecj Arcibiskupské knihtiskárně.

*Πάντα δοκιμάζετε τὸ καλὸν κατέχετε.*

*Πρὸς Θεσσαλ. Α. V. 21.*

*Veritas est dulcis et amara; quando dulcis, pascit; quando  
amara, curat.*

*S. Augustinus.*

*Quid fortius desiderat anima, quam veritatem?*

*Leo XII.*

## I. P O G E D N Á N J.

1. A) Který gest prawý wýznam kříže  
*w smyslu ewangelickém, a dle wjry cjrkwe  
katolické?*

B) Srownáwá-li se obyčeg katolických křesťanů  
*znamenati se křížem s Pjsmy swatými?*

A. Illuboce wštjpeno gest w přirozenost našj, že přjběhy, kteréž na zwelebenj čłowěčenstwa prospěšně působily, a gichž blahoděgné následky na přjštj potomstwo se wzťahugj, znamenjmi neb památkami wěkům budaucjm dochowati se snažjme. Přjčina téhož obyčege není žádná giná, leč wraucj žádost, by spoluwěcj i potomci, rozgjmagjce takowéto památky, buď k činům podobným roznjceni, buď k powinné wděčnosti powzbuzeni byli.

Každý téměr národ, každý wěk honosj se takowými památkami. Kraginy východnj, gakožto plodněgšj na welkolepé činy, množstwj nám gich wykazugj, a Pjsmo swaté, prwotnj nastjpněj historie čłowěčenstwa, o mnohých památ-

kách zmjnků činj, kteréž buď na djkůčiněnj Bohu za dosažené wjtězstwj, buď k rozohněnj srdce k zmužilosti a udatnosti postaweny byly.

Čjm znamenitějšj byl čin, čjm hlouběgi do přjběhu weškerého člowěčenstwa zasahuge, tjm wětšj býwá také naše uctiwost k onomu znamenj, kteréž nám geg připomjnuá. Nenjt snad potřebj obšjrnými důkazy zde prowaditi, že náboženstwj křesťanské we wšecky přípádnosti a poměry žiwota lidského neymocněgi wplěwalo a neyblahoděgněgi působilo; pročez w neywlastnějšim smyslu *wšenárodnjm, wšeobecným děgem* nazýwati se může.

S náboženstwjm křesťanským wzešlo swětlo a žiwot mrawnjmu i přjrodnjmu swětu; s njm přišlo nám spasenj a wykaupenj od hřjchů a smrti. Člowěk, genž půwodně s Bohem byl sgednoceňj, a tudjž swatý a sprawedliwý, odtrhl se skrze hřjch od swého stwořitele; duch prwnjch rodičů, kterýž před pádem wšj láskau a oddanostj k Bohu přilnul, a we spogenj tom útěchy a blaženosti požjwal, nachýlil se po spáchaném hřjchu myslj i srdcem k tworům pozemským a k neprawosti. Spanilý obraz Božj byl w něm zatemněn a porušen; protož welmi důwtipně se w Pjsmě swatém wyobrazuge, kterak cherub Hospodinůw s mečem plamenným brány ragské ostřjhal, by odbogný člowěk w rozkošný Eden nawrátiti se nemohl. Prwnj rodičowé naši zhřešili, skrze neposlušenstwj gegi h wešel hřjch na weškeré

pokolenj lidské. Swět pohřžen byl w temnostech, a wina těžká ležela na něm. Wina tato měla býti smjřena a shlazona. Smjrný ale výkup nemohl žádný winný a smrtelný tvor na sebe wzjti; potřebjť bylo smjrce newinného, Bohu rovného; oswětitele a wůdce neomylného. Než, Otec nesmjrného milosrdenstwj nezawrhl padlých dítek swých. Giž hned po pádu seslal gim papsek naděge, a zasljbil gim w plnosti časů wyprostitele od hřjchu a od smrti, genž mezi Bohem a člowěkem mjr učinj, winu hřjchu na se přigme, a prawdu a sprawedlnost, pokog a blaženost nám nawrátj. — Kdo z tworů smrtelných může tagemstwj toto postihnauti? Wěčný syn věčného Otce zmařiw sebe samého, učiněn bratrem našjm, přinášj nám učenj spásy našj, potwrzue ge newywratitelnými zázraky, umjrá z neskončené lásky smrtj ohawnau *na kříži*. Tak uloženo bylo w nezpytatelných radách Božjch. Ze stromu zlořečenj zrůsti měl strom žiwota, gehož ratolesti po všech končinách země se měly rozšiřowati, pođ gehož stjnem upralé, zmrtwené pokolenj lidské očerstweno a obžiweno býti mělo.

S Kristowau smrtj kříže počjná se nowý řád, nastává nowý wěk, znikagj nowá pokolenj, a čas blaženějšj béře swůg počátek. Kříž, prwé znamenj hanby a klatby, stkwj se nynj na křesťanských chrámjch, na korunách králowských, na

prsau křesťanských rytířů, ozdobuge oltáře, chýše nábožných obywatelů proměňuje w swatyně, a na hrobjch zemřelých křesťanů zvěštuge nesmrtedlnost,

Znamenj toto, připomjnjagjcj nám wykaupenj naše, gest mezi všemi památkami starého i nowého wěku neywznešenějšj a neywýznamnějšj. Pokusjme se tedy wýznam ten w smyslu biblickém wyložiti.

a) Wznešený gest wýznam kříže w smyslu ewangelickém, neb *gest obraz či symbol smjřenj našeho s Bohem.*

Weškera zpráva spasenj našeho (oeconomia salutis) zakládá se na smrti kříže, kterauž gednorozený Syn Boha Otce k spasenj a poswěcenj našemu podstaupiti ráčil. Láska synowa byla i otcowa láska; neb *tak Bůh milowal swět, že Syna swého gednorozeného dal, aby každý, kdož wej w něho, měl žiwot věčný.* Jan III, 16. Cf. Řjm V, 8.

Skrze hřjch odděleno bylo pokolenj lidské od Boha, a zamezen přjstup k žiwotu věčnému. Tato hraďba děljcj nás od Boha gest zrušena, přjstup k věčnému žiwotu otewřen, a mjr mezi Bohem a člowččenstwem učiněn. To osvědčuje na mnoha mjstech učitel národů sw. Pawel, genž paprskem zhůry oswjcen, do tajemných hlubin maudrosti Božské gest pronikl. W listu k Efezským pjše ku křesťanům z pohanstwa obráceným w II. kap. 13 — 20. „Nynj pak Kristu Ježíši

přináležjte, wy, kteří gste byli někdy daleko, (od přednosti lidu Israelského,) učinění gste blízko skrze krew Kristowu, neb onť gest působce pokoge mezi námi, kterýž ze dwého (židů a pohanů) učinil gedno, zbořiw stěnu hradby, kteráž byla w prostředku, skrze tělo swé, (t. g. wydaw za to tělo swé na smrt,) zákon prikázanj záležegcej w rozličných ustanowenjch zrušiw, aby dwoge vzdělal w samém sobě w gednoho nowého člověka, čině pokog (t. g. mezi židy a pohany) aby smjřil oboge w gednom těle s Bohem skrze kříž, wyhladiw nepřátelstwj na něm. — Nebo skrze něho obogj máme přjstup w gednom duchuk Otci; protož giž negste hostě a přjchozj, ale gste spolu měšťané swatých a domácj Božj.

Ke Kolossenským pjše I, 19. Zaljbilo se Otci, aby w něm wšecká plnost přebýwala, a skrze něho aby smjřil wšecko w pokog uwoď skrze krew kříže geho buďto ty věci, kteréž gsau na zemi, buďto ty, kteréž gsau na nebi. I wás, když gste byli mrtwi w hřjšjch obžiwil w Kristu, gehožto milostj spaseni gste. (Cfer. II, 15.) Smazaw zápis ustanowenj zákonnjch, kterýž swědčil proti nám, kterýž byl odporný nám, zahladil geg, přibiw geg ke kříži.

Smrtj kříže dokonáno gest tedy ono weliké djlo smjřenj Božjho s lidmi, a dokonatel téhož

djla wolá k nám skrze toto znamenj křjže:  
*„Smířte se s Bohem!“*

b) *Křjž gest w smyslu ewangelickém obraz zapřenj sebe samého a následowánj Krista.*

Křjž předstawuge nám, že přjlišnau lásku k sobě samým mrtwili, a všeliká protiwenstwj a břemena, prozřetedlnostj Božskau na nás složená, trpěliwě snášeti máme. Usta wěčné prawdy dj: *Kdoby newzal křjže swého, a nenásledowal mne, není mne hoden.* Mat. X, 38. — Též Mat. XVI, 24. Luk. IX, 23. — *Chce-li kdo za mnau přigjti, zapřiž sebe sám, wezmi křjž swůg a následug mne.* W duchu božského mistra mluwj i učedlnjk: „Kteřj pak gsau Kristowi, tiť tělo swé ukřižowali i s žádostmi.“ Galat. V, 24.

Uwážjme-li wěřjcem srdcem wšecky účinky smrti Kristowy, gakož i wznešený wýznam znamenj křjže, a drahé-li nám gest wykaupenj a smjřenj naše s Bohem, toť zagisté s Apoštolem zwolati musjme: „Odstup pak to odemne, abych se w čem chlubil, gediné w křjži Pána našeho Jezjše Krista, skrze kteréhož swět mi ukřižowán gest, a gá swětu.“ Galat. VI, 14.

Wšecko, cokoliw Bůh od počátku swěta wedlé Pjsma sw. pro spasenj lidské gest učinil, w křjži, gakožto w střednjm punktu se sgednocuge. Důmyslně a zcela sauhlasně s duchem swatého



ewangelium mluví o tom bohomyslný Sailer, \*) a ukazuje, kterak všecky články spasitelných rad Božích na kříži zawěšeny jsou: „Neníť, praví, spasení světa, nebude-li ukogena žizeň po životu věčném; žizeň tato nemůže býti ukogena bez pramenu vody živé; tento živý pramen nepreyští se bez ducha všeobživujícího; všeobživující duch nepřichází leč skrze oslaveného Krista; Kristus pak oslaven býti nemohl, leč prvé wstal z mrtvých; měl-li wstáti z mrtvých, musel dřívě umřít; měl-li umřít, musel se až k smrti kříže ponžiti.“

Tato nyní wyložená otázka vede nás k druhému rozjímání: *Co znamená kříž dle wjry cirkve katolické?*

Gíž w prvním věku ustanowila cirkew obrazu sw. kříže zvláštní úctu nebo oslawu, při kteréž owšem hlavnj zřetel obrácen byl na Toho, kterýž na dřevě kříže, co oběť za hříchy krew swau wycedil. Powstala pak tato weliká uctiwost ku kříži Kristowu gediné odtud, poněwáždž zbožné oko křesťanské wzhledající na Krista, w znamenj tom spatřowalo ty neywznešenější ctnosti: wjru, naději i lásku, založené i wypodobněné. Gíž neystarší octové cirkewnj a s nimi wěřící všech stoletj spatřowali w tomto významém kříži spásitele našeho:

---

\*) J. M. Sailer: Pastoraltheologie III. B. p. 237. München 1812.

- α) základ wjry,
- β) podstatu naděge,
- γ) pečet lásky.

α) *Katolický křesťan nalézá w kříži swatém základ wjry swé.*

Giž od autlého dětinstwj učjme se kříž, ga-kož něco poswátného považowati, a všudy, kde geg koli spatřugeme, hlavy swé před njm ukloniti, pamatugjce se na toho, kterýž na něm za nás umřel. Tyto rozpiaté ruce zwěstugj nám: Tak Bůh milowal swět, že syna swého gednorozeného dal, aby každý, kdo wěřj w něho, nezahynul, ale měl žiwot věčný. Jan III, 16.

W kříži sgednocugj se všecky prawdy, kteréž Bůh k spáse člowěka zgewil, od hřjchu pr-wotnjho až k geho shlazenj. Kříž powýšený na Golgotě, hlásá wjru všem, kdož neblaudj po cestách neprawostj w temnostech, nýbrž po cestě spasenj w čistotě srdce kráčegj. — Všecky obrazy kříže, připomjnjgjcj nám onen obětnj oltář Kristůw, pozdwiugj ducha našeho tam, odkudž nám spasenj přišlo, a nápomocny gsau plamen wjry, bez kteréž Bohu ljbiti se nelze, roznjtiti a kogiti.

β) *Křesťan nalézá w kříži podstatu swé naděge.*

Mohlo-li za starého zákona giž to pomyšlenj na přjštjho Messiáše radostj naplniti otce swaté, a naděgi gegich obžiwiti, (Jan XVIII, 56.)

tedy musj mnchem wjce pomyslenj na Spasitele giž přišlého a na kříži za nás umrtweného srdce naše pozdwihnauti, a naděgi na gehu nám učiněné zaslíbenj w nás zbuditi. — Clowěku břemenem hřjchů obtíženému nemůže nic, leč upamatowánj na smrt kříže útěchy a naděge dodati. Zde spatřuge malomyslný hřjšnjc Otce w Synu, an swět s sebau smjřil. „*Nebo Bůh smjřil swět s sebau w Kristu, nepočjtage gim hřjchů gegich.* 2. Kor. V, 19.

Slowo o kříži, kteréž dle výpowědi apoštola (1. Kor. I, 18) těm, kteříž hynau, gest bláznovstwjn, nám pak, kteří spasenj dosáhneme, mocj Božj, toto slowo srdce zarmaucené mocně pozdwihuge, řkaucej: Hřjšnjče, nezaufey! papatř na swého Wykupitele, kterýž žiwot swůg za tebe obětował. On raněn gest pro neprawosti naše, potřjn pro hřjchy naše, kázeň, kterau gsme my nésti měli, na něg položil Hospodin, abychom zsjnalostj gehu byli uzdraweni. Slož naděgi swau w smilowánj gehu. Onť gest prostřednjkem našjm. Posilniž se též při spatřenj kříže Kristowa we všech utrpenjch a strastech twých. Trpěl-lis s Kristem, s njm budeš i oslawen. — Když i poslednj paprsek naděge, kterýž nám země sesjlá, bledne a hasne, tedy s kříže nowá dennice nám vycházj, den radostný zwěstugjcej; a podáwagjcej tudjž neskončenau útěchu tisícům trpitelůw křesťanských, kteří kříž swůg za Kristem nesau.

g) *Křesťan spatřuge w kříží pečet lásky.*

Neskončená láska obětuge se za nás na kříži. Gak nepostižitelné gest toto pomyšlenj, spolu ale gak mocně klásce nás zbuzugjcj! Čj srdce nemělo-by se pohnauti, rozgjmagjc, že Ten, skrze něhož nebesa a země učiněna, z newyslovné lásky sebe samého zmařiw, způsob služebnjka na se přigal? Kdozby neměl s plesánjm opětowati slowa miláčka Páně: *W tom se ukázala láska Božj k nám, že Bůh gednorozeného Syna swého na su ě' seslal, abychom žiwi byli skrze něho.* — *Milugme tedy Boha, neb on prwé milowal nás.* 1. Jan IV, 9. 19.

Z rozgjmánj kříže, utrpenj a smrti Kristowy nabýwáme neymocnějšjho podnětu k oněm wznešeným ctnostem, kteréž se na lásce Božj a bližnjho zakládaj, a člověka nebešťanům rowna činj. Zde u paty kříže Kristowa nabyli gsau prwotaj křesťané oné, takořka nadpřirozené sjly a neo-hroženosti, že gsau neyukrutnějšj muka s gasnau a weselau myslj podnikali. U paty kříže roz-wraucnělo se powždy srdce wyznawačů Kristowých buď k ctnosti aneb kagicnosti, tak že roztrhše wazby, kteréž ge prwé k tělu, k marnostem swěta a k tworům pozemským pautaly, nynj cele a gediné Boha a králowstwj gehu vyhledawali. Slowem, kříž Kristůw učiněn gest pewnau podpo-  
rau všem pautnjkům wezdegšjm, na niž w žiwotě i w smrti bezpečně spoléháme. Kdo z nás, z dělnjků na winici Kristově, nepoznal tuto zá-

zračnou moc kříže Kristova u lože nemocných? Kdož neshledal, jak sladkou naděgi, útěchu a trpělivost vlévá w srdce těch, genž buďto dlouhotrwagjcjmi neb prudkými bolestmi obkljčeni, buď těžkými winami stjženi, anebo z nastáwagjcj smrti teskliwi gsau? Nábožnému oku křesťanskému zářj s kříže swětlo, kteréž i mrákoty nastáwagjcj wěčnosti gasně oswěcuje.

Wšecky tyto blahoděgné účinky kříže swatého katolická cirkew hluboce gest pogala; a protož k uctěnj geho zvláštnj obřady ustanowila, kteréž se ale všecky na Ježíše samého wztahugj. Tkliwá gest ona poklona, kteráž se na weliký pátek w katolických chrámjch koná, když kněz lidu kříž ukazuge, řkauj: „Ecce lignum crucis, in quo salus mundi pependit,“ geg potom na zemi klade a ljbá.

S wraucjmi djkůčiněnjm prozpěwuge cirkew we swátějch památce sw. kříže zaswěcených: „Vere dignum et justum est, æquum et salutare, nos tibi semper et ubique gratias agere, Domine, sancte Pater omnipotens, æterne Deus. Qui salutem humani generis in ligno crucis constituisti, ut, unde mors oriebatur, inde vita resurgeret, et qui in ligno vincebat, in ligno quoque vinceretur &c.“

Krásné gsau též i hymny, kteréž cirkew naše w tyto dny prozpěwuge; a sami protestanti pjsně swé podlé nich zdělali. — Welmi zdařené přeloženj pjsně w breviáři položené — Pange lingua gloriosi lauream certaminis, zhotowené od českých

bratřj, a w y t a ž e n é z T e p l i c k é h o k a n c i o n á l u p o d a l n á m n á š u č e n ý p. K. W i n a ř i c k ý w p r w n j m s w a ž k u t é h o ž č a s o p i s u s t r. 628. K d o c j r k e w k a t o l i c k a u z a p ř j č i n a u u c t ě n j k ř j ž e z p o w ě ř e č n o s t i s t j h á, č t i t u t o h y m n u, w n j ž d u c h c j r k e w n j s e p r o g e w u g e, a p a k t e p r w s a u d l s w ů g w y n e s.

B. Z d a l i o b y č e g z n a m e n a t i s e k ř j ž e m s w a t ý m p r á w ě e w a n g e l i c k ý g e s t ?

O t o m n e n j ž á d n é p o c h y b n o s t i. O s w ě d č u g e ť t o g e d n a k c t i h o d n á, a p o š t o l s k á s t a r o b y l o s t, g e d n a k s w a t o s t w ě c i s a m é.

G i ž z a p r w n j c h č a s ů c j r k w e n e b y l o n i c o b y č e g n ě g š j h o u k ř e š ť a n ů, g a k o z n a m e n j k ř j ž e. I s a m i M a g d e b u r g š t j s p i s o w a t e l o w é C e n t u r i j w y p r a w u g j, ž e z a w ě k u T e r t u l i a n o w a — t e d y w d r u h é m s t o l e t j — n i c n e o b y č e g n é h o n e b y l o k ř j ž e p o d o m j c h i w c h r á m j c h s t a w ě t i. *Crucis imaginem seu in locis publicorum congressuum, seu domi privatim Christianos habuisse, in eodem libro indicare videtur Tertullianus; ob hoc enim Ethnici Christianis objiciebant, quod crucis religiosi essent.* Centur. III. cap. 6.

N a z a č á t k u i n a k o n c i g e d n é k a ž d é m o d l i t b y d ě l á w a l i k ř j ž; t o l i k ě ž p ř e d i p o p r á c i č e l o k ř j ž e m z n a m e n a l i, t a k t o k u k a ž d é m u z a m ě š t k n á n j s e p o s w ě c u g j c e. T e n t o o b y č e g s á h á n e p o c h y b n ě d o w ě k u a p o š t o l s k é h o. S w. P a w e l n e c h l u b i l s e w n i č e m, n e ž l i w k ř j ž i K ř i s t o w ě. — K d o k o l i w s e

k wyznánj wjry Kristowy hlásili, a do počtu Katechumenů přigati byli, znamenal ge biskup swatým křížem. Z té přičiny píše sw. Augustin lib. 4. ad Catechum. (Cfr. De catechizandis rudibus Cap. 26.) „Per sanctæ crucis signum vos suscipit in utero sancta mater ecclesia.“

Cyrill Jerusalémský napomíná Katechumeny řka: „Znameneyte se (křížem) kdykoli w gje aneb pigete, sedjte nebo ležjte, stogjte nebo chodjte, slo- wem při všem, cokoliw počínáte; neb Ten, kterýž za nás ukřižowán gest, nynj w nebesjch přebýwá. Kdyby ukřižowáný a pohřbený Kristus byl w hrobě zůstal, muselibychom se styděti křížem se znamenati, nynj však, an z mrtwých wstal, neslušj styděti se za toto wjtězné znamenj.“ Catech. IV. — W tomtěz smyslu napomínal giž před njm Origenes tehdejší křesťany; gakož čteme w 8. homil. in varios Evangelii locos. Tjmtó znamenjm býwali negenom věřjcy do cirkwe přigimání, nýbrž i pokánj činjcy s cirkwj smjření, kužj k službám Božjm zaswěcowání a biskupowé mazání. To dosvědčugj gak letopisowé cirkewnj, tak i pjsma swatých otců. Sw. Aug. tract. 118. in Joannem dj: „Nisi adhibeatur signum crucis sive frontibus credentium, sive ipsi aquæ, ex qua regenerantur, sive oleo, quo chrismate unguntur, sive sacrificio, quo aluntur, nil eorum rite perficitur.“

Giná gest otázka: *Gak* gsau křesťané za pr- wjch wěků kříž dělávali? Nalezámeť toho roz-

ličné způsoby. Obyčej znamenati se celau rukau byl starým neznámý, oni se toliko gednjm prstem, wypodobňugjce kříž, znamenávali. Cfer. Moschus in Prat. cap. 94.

Křížem znamenati čelo, usta a prsa bylo již w VI. stoletj w obyčej, gakož žiwotopisec kagj-cj Magdaleny Egyptské (11. cap.) wyprawuge. — Kříž latinský ale uweden byl teprw w osmém věku, a užjwal se neywjce u mnichů w liturgii.

Při dělánj kříže užjwáno bylo rozličných formulj; Gretser we spisu: De S. Cruce libri V, unacum monumentis et apologiis, III. Tomi, libro IV. c. 3. uwodj gich sedmero. Neyobyčej-nějšj byla: We gméno Otce, Syna a Ducha swa-tého. Amen. Tato ale slowa gsau ewangelická. Kristus ge sám nařjdl, wysjlage apoštoly do swěta, řka gim: Gděte, učte všecky národy a t. d. Mat. XXVIII, 19. Giž tedy tjm samým, že kato-ljci dělagjce kříž slow těchto užjwagj, obdržel tento obyčej smysl i význam ewangelický. — Z toho ze všeho patrně wyswitá, gak neprawě nás odpornjci naši z powěrečnosti winj, že se kří-žem znamenáme; neb gak gsme widěli, zaswě-cen gest tento obyčej weškerau takměř křesťan-skau starobylostj, zasáhagjcej až do věku apo-štolského, a užjwá se při tom slow od samého Krista nařjzených, gimíž troggediného Boha wy-znáváme. Nikoliw tedy powěra, nýbrž bohomysl-nost křesťanská se tu obgewuge, gelikož se rádi



při každém důležitém zaměstnání k Bohu pozdvihujeme, w němž žijeme, bychme se a trváme.

Nynj ještě mi dovoleno buď slovíčko o znamení kříže vůbec doložiti. První křesťané neznamenovali se toliko znamením sv. kříže, nýbrž oni ozdobovali ním také své domy, nádobí, u př. svěcný, číše, knihy, raucha a t. d. Důkazem toho jsou vykopané osudy a nářadí, z nichž mnohé nalezeny jsou w hrobách křesťanů, kteří již před Konstantinem Velikým mučednickou smrt podstoupili. Taktéž byly již za prvních století hroby a mohyly znamením kříže označeny, a chrámy na způsob kříže stavěny. Kříž byl jedná z nejpotřebnějších posvátností w starých kostelích, a stavěli je nejen w presbyteriích, nýbrž i w sňazích, w chodbách a chýších. Již při vcházení do chrámů představoval se křesťanům kříž, jenž krásnými a smyslnými nápisy byl ozdoben. Pawel Nolanský dal pod kříž tato slova položiti:

„Cerne coronatam Domini super atria Christi

Stare crucem, duro spondentem celsa labori

Praemia, tolle crucem, qui vis auferre coronam.“

Obraz Spasitele byl teprw w IV. století ku kříži přičiněn. Wraucí lásku a uctiwost k ukřižování Pánu, w znamení kříže na gewo dawanau, widíme w starém i prostředním věku. Na praporech i na cestách bylo toto znamení vůbec užíváno. Císař Konstantin kázal na cestách místo pohanských sloupů kříže postawiti. (Wiz Eu-

sebia chvalořeč na cjsaře Konst.) Swatý Jan Zlatoustý napomjnuá w gedné řeči poslauchače, by na cestách ukřižowaného Spasitele pamětlíwi byli, kterýž cesta, prawda a žiwot gest. Dle zpráwy Nicetowy stál před domem Řehoře theologa na weřejné ulici w Konstantinopoli kříž na mramorowém slaupě. Tak wyprawuge mezi ginými Euthymius, že Řehoř, biskup armenský, na gistých mjstech dřewěné kříže wystawěti dal, při nichž lampy a swjce hořjwaly, když wěřjcy modlitby wykonáwali. (Baronius ad annum 511. Nr. 23.)

Zwláštnj uctu swau k sw. kříži dokazowali křesťané nákladnými ozdobami, kterými geg přihrášlowali. Obyčegně býwali gsau stříbrem, zlatem, drahými kameny a rozličnými obrazy starého i nowého zákona ozdobowány. Neyhlawnějšj okrasy záležely w kwětinných wěncjch, w obrazjch holubice a beránka. Na starém kříži sw. Klémenta w Řjmně wypodobněno gest dwanaćtero holubic, (12 apostoľů,) nad křížem spatřuge se ruka korunu držjcy. (Wjtězstwj kříženaď swětem.) U paty kříže stogj geljek na hada dychagjcy. — Gestil to podobenstwj hřjšnjka, kterýž, nenj-li milostj Božj nadšćen, očišćen býtine může. Stařj přjrodopisci se domeyšleli, že gelen dechnutjm na hada žjzeň swau uhašj. Dwe wětšjch gelenů stogj u čtyr řek, z paty kříže se prejšťjch, kogjce zde žjzeň swau. Z kříže prejšťj se nám prameny milosti, kterých dychtiwě co gelen praudy žiwé wody hledati máme.

Kříž ten není genom květinami owit, nýbrž zdá se, jakoby z kwij byl wyrostl. Narážj se tjm na pjeň Šalomaunůwu II, 1. „Gágsem kwět polnj a lilium w údolj.“ Wjce geště okras a obrazů spatřuge se na kříži w chrámě lateránském, kterýž dle obyčegného domněnj cjsař Konstantin mosaickým djlem zhotowiti dal. Pozděgi obnowen byl tento kříž od Mikuláše IV.

Před wěkem Konstantinowým předstawen býwal, mjsto ukřižowaného Spasitele, dole u paty kříže beránek, z gehož boku se krew preyšj. O tomto předstawenj mluwj Paulinus w listu k Severowi Sulpiciowi: „Sub cruce sanguineo niveo stat Christus in agno;“ a brzy na to: „Sanc-tam fatentur crux et agnus victimam.“ Od tohoto předstawenj se odstaupilo, když roku 680. za Papeže Agathona a panowánj Konstantina Progonata w šestém sněmu Konstantinopolitském nařjzeno bylo, aby se mjsto beránka obraz umjrajj-cjho Spasitele předstawowal.

Gak nákladně a skwostně nábožná horliwost wěku prostřednjho kříže ozdobowala, přeswědčiti se můžeme z oněch památek, kteréž láska křesťanská od zkázy zachowala. Nebylať to nikoli powěra, kteráž nábožné předky naše k stawěnj a ozdobowánj těchto památek umučenj Kri-stowa pohnula; nýbrž dětinná wděčnost, uctiwost a láska k božskému dobrodinci. Radowali se ti-to otcowé z wjtězstwj kříže na zemi, a radost tu snažili se všemožně na gewo dáwati. Cjtiliť

oni mnohem žiwěgi a wřelegi než my, že pomyšlenj na křjž Kristůw božskau mocj působj w srdce wěřjch, a protož stawěli ge před oči swých spoluwěckých i potomků, by i gegich wjra, naděge a wděčná láska zbuzena a roznjcena byla, i gegich srdce knebesům se pozdwišlo. Kdo tohoto nábožného a ušlechtilého úmyslu w tom nepoznáwá, wjry a nábožných citů gistě gest prázdnen. Křeslan, gehož srdce něžných a ušlechtilých citů gemné gest, poznáwá náboženský půwod a wýznam we všech formách. — Katoljkům zagiště k nesmrtelné sláwě slaužj, že nábožné památky předků swých w uctiwosti chowagj, a gich zbožný smysl potomkům swým za dědictwj zůstawugj. Biskupowé i kněžj dle prozřetelného nařjzenj sučnu Tridentského (Sess. 25.) pečliwě k tomu prohlédagj, by wykládánju poswatnjch obřadu a památek všeliké powěrečné a zlé užjwánj odstraněno, a gich prospěšný a spasitelný účinek wjce a wjce se obgewował.

Se všemi wěrnými wyznawači Kristowými, genž od počátku cirkwi geho přináleželi, a w křjži geho posilu a útěchu nalezali, i my geg ctiti nepřestaneme, žádagjce, by na nás vyplněna byla slowa Páně: „Gá pak, až powýšen budu, všechno potáhnu k sobě.“ Jan XII, 32.

## 2. O spogenj Dogmatiky s Mrawoučenjm.

Od Vincencia Zahradnjka, faráře Křešického.

---

Morál tak gako dogmatika k náboženstwj náležj, s tjm gediné rozdjem, že tato prawj: To gest, tamta ale wyslowuge, co býti má. Dogmatika se wúbec učenj wjry nazýwá, ač i morál vlastně wěřiti učj, gmenowitě wše to, což nám lidem w úmysl bráti a k skutku wésti náležj. Z tohoť se widj, že sice prospěšno gest, u předkládánj theologického uměnj dogmatiku od mrawoučenj odtrhowati, a gednukaždau samostatně a obzwláštně přednáseti, sic ale že tohoto rozdělowánj nikoliwěk třeba nenj. Morál s dogmatikau tak gest swázána, že se gedna druhé wšeligak dotýká, a že téměř ani možná nenj, gednu předkládati tak, by druhá naprosto mlčenjm pominauti se mohla. „Co gest ta rozkřičená, potupená, w lebkost uwedená dogmatika?“ táže se gistý slowútný Theolog, a na tuto otázku pěknau dáwá odpověď, řka: „Dogmatika nenj nic giného, než učenj o Bohu, neskončené bytnosti, o geho powaze a skutcjch; — wše to pak gest podnětem a prostředkem prawé ctnosti. Kdo tedy wychwaluge ctnost, dogmatiku mage za nic: tenť odporen gest sám sobě, anebo slepau a potřeštěнау ctnost welebj. Žádná zďrawá morál nenj bez zďrawé dogmatiky, a každý prawý konatel ctnosti musj býti prawým dogmatikem.“

Toho však mnozí nezdají se mítí dobru vědomost, poněvadž buď gediné dogmatiku welebí, mrawoučenj potupugje, buď morál wynášegj tak, jakoby dogmatika ničemným a zhola marným byla uměním. Oba na welikém gsau omylu, a kdo lehko smysl o moráli, dogmatickým uměním stranně a s malým prospěchem se obírá, a na druhau stranu kdo si dogmatiky newážj, tjm samým w umění ctných mrawů žádaucjho prospěchu činiti nemůže.

## I.

Djm zaprwé, že *newáženjm mrawoučenj nikomu nelze s žádaucjm prospěchem dogmatickým prawdám se učiti anebo giným ge předkládati*. Špatný moralista, tjm samým, dobrým, owšemě pak výborným dogmatikem býti nemůže.

K čemu vlastně weškero náboženstwj směřuge? Žádný nezapjrá, že směřuge k mrawnému ošlechtění člověčenstwa, kteréby podobenstwj Boží na sobě gewilo. Ctnost se wúbec za owoce náboženstwj počjtá, a čím kdo gest ctnějšj, tjm zagisté nábožnějšj gest smysl geho. Tau přjčinau morál netoliko druhau gest polowicj weškera náboženstwj, nýbrž i dogmatiku oswěcuge, wynášj a podpjrá. Uplná známost a ochotné plnění ctnosti gest hlawnj a posledaj konec, ku kterémuž i dogmatika měřj, a protož kdo mrawoučenj zamjrá, tjm samým i dogmatiku zlehčuje.

Náboženstwj křesťanské gest božské zgewen-  
nj, čili náboženstwj, božským swědectwjm po-  
twrzeno. Gak se ale dostatečně prowěsti může,  
že náboženstwj křesťanské opravdu wyšlo z ne-  
omylných úst Božjch? Zázrakowé, k nimžto  
patřj i naplněná proroctwj, gsauť owšem prawý  
toho důwod, ne ale gediný a dostatečný, nebot  
i bludnj učitelowé diwy twořiti mohau, gakož  
sám Kristus swědčj, řka: „Powstanau falešnj  
proroci, a činiti budau weliké diwy a zázraky,  
tak žeby swedli, by možno bylo, i wywolené.“  
Mat. XXIV, 24. Tau přjčinau všickni dobřj  
theologowé, chtějce prokázati božskau prawdu  
náboženstwj křesťanského, nepředkládajj gediné  
diwů a zázraků, nébrž i tak nazwaných wnitř-  
njch důwodů bedliwě užjwagj, to gest ukázati  
se snažj, že náboženstwj křesťanské gest swato,  
čili že mocj a aučinliwostj swau na wýsost ctné  
a šlechetné lidi činj. Gižť pak z toho gde, že  
kdo mrawoučenj má za nic, a nenj ho dobře po-  
wědom, onoho důwodu, že náboženstwj kře-  
stanské gest swato, nikoli dosti swětle, gádrně  
a mocně předkládati nemůže.

Tu se mi však namjta odpor, že to, což  
zgewil Bůh, tjm samým wede ksličným, swatým  
mrawům; naproti tomu ale že učenj, mrawům  
prospěšné, nenj proto hned Bohem zgeweno. —  
Owšemť to, což zgewil, potwrdil a schwálil Bůh,  
samo o sobě gest wýborno, a ku wšj možné  
mrawnj dokonalosti člowěku dopomáhá. Gak ale

poznám, které učenj by Bohem bylo osvědčeno, čili zgeweno? Wjm-li, že božské wýmluwnosti ku swatým mrawům wedau : tedy z toho, že učenj něgaké ctnost naši powýšuge, usauditi mo- hu, že učenj toto gest Bohem pronešeno a chwá- leno, spolu-li se přjčinau geho i také zázrakowé přihodili. Dogmatikus má proto dobrým býti moralistau, aby se wzbytečná, pracná zpytowá- nj zabjrati nemusil. Neb widj-li, že učenj něga- ké newzdělává počestných mrawů; anobrž že mysl člowěka porušuge, a leniwa ho činj k pů- sobenj dobrého : widj spolu, že učenj toto nižá- dnau měrau z úst Božjch wygiti nemohlo, a pro- tož také giných důwodů k osvědčenj božské prawdy učenj onoho newyhledává.

Nezapjráám též, že učenj, k ušlechtilým mrawům wedaucj, nemůž proto samé za božskau wýpowěď gmjno býti: následuge-li ale z toho, žeby dogmatikus těch a takowých wýborných učenj neměl šetřiti? Nenj-li, právě pro gegich wýbornost, dlužen skaumati, zdaliby slowem Božjm něgak aspoň potvrzena nebyla? Nenj-li powinen, swětle ukazowati, že wšecko wesměs, což zwelebuge mrawy naše, s božským zgewe- njm přepěkně se srownává?

Negedna dogmatická kniha špatné, nechutné gest djlo, pročez i negeden foliant dogmatické- ho obsahu, wšecek zaprášen, w bibliotekách to- liko na odiwu slogj. Chatrné, bjdné dogmati- cké traktaty Brazinus Roterodamský měl před



očima, an tato napsal słowa: „Non possum legere librum Ciceronis de senectute, de amicitia, de officiis, de Tusculanis quæstionibus, quin aliquoties exosculer codicem, ac venerer sanctum illud pectus, afflatum coelesti numine. Contra cum hos quosdam lego, Deum immortalem, quam frigent præ illis, immo quam non videntur sentire, quod scribunt, ut ego citius patiar perire totum Scotum cum aliquot sui similibus, quam libros unius Ciceronis aut Plutarchi.“ (Eras. Roter. Colloq.) W čemž ale nedostatek negednoho dogmatického spisu vlastně záležj? Negasau-li dosti učeně přistrogeni? Mnjmž, že až přjlišná učenost w nich gest nahrnuta, tak že zlatá zrna náboženstwj w moři samé učenosti gsau gako potopena. I negedna nowěgšj dogmatická kniha tak gest přistrogena, že kdo hledá toliko čistě, hotové prawdy náboženské, přestati může na čtenj paubých nápisů, k paragrafům položených. Gednak wšeliká část obsahu ostatnjho, wygjmaje texty pjsma sw. a cjrkewnjch otců, gest marná, galowá, suchá a druhdy i nemotorná učenost. I tu wadu gsem při negednom dogmatickém spisu znamenal, že negsau úplni, a mnohé welmi pěkné a utěšené dogmatické prawdy ni slůwkem nedotýkagj. Čjm to ale gest, že máme náramně mnoho učených, ale málo chutných, gemných dogmatických spisů, genž i rozum obohacugj i srdce zahřjwagj? Proč i dogmatická kázanj nebywagj posluchačům rozkošnau mysli potrawau? U přjčině gest, že se dogmatika málo

wjže smrawoučenjm, a gedno druhému za podporu neslaužj. Erasmus dj: „Sentio ex Cicero-  
ne et Plutarcho me reddi meliorem, cum ex illo-  
rum lectione surgam nescio quomodo frigidus af-  
fectus erga veram virtutem, et irritatior ad con-  
tentionem.“

Srdečný Schubert w slawném spisu swém: Uiber christliches Kirchen-und Schulwesen, Ber-  
lin 1816. 3. Heft S. 432. právě napsal: „Učenj  
wjry a učenj mrawů nebuď od sebe děleno, po-  
něwáďz w každé křesťanské mysli gedno gest spo-  
geno s druhým, a Ježíš Kristus obého učenj toho  
nikoli od sebe nerozlučował.“ W swatém ewan-  
gelium a w ostatnjch spisech apoštolských dog-  
matika opravdu smrawoučenjm tak gest smjšena,  
že dogmatické prawdy od mrawoučných bez ná-  
silj se děliti nedagj. Tak i w spisech swatých ot-  
ců a všech slawnějšjch katolických učitelů dog-  
matika takměř w mrawoučenj se rozplýwá, a zge-  
wnoť gest na každém téměř listu, že dobře byli  
toho swědomi, k čemuby vlastně dogmatika mě-  
la slaužiti.

Máť křesťan plu býti wjry za dwogj přjči-  
nau; gedno, aby srdce geho stálé požjwalo útě-  
chy a mysl wždy byla dobrá, radostná, potom  
pak aby byl swatě žiw, a ctnost geho we všech  
připadlých pokušenjch pewné měla podpory. Ge-  
stiť tedy potřebj, aby se dogmatika pilně obra-  
cela k prawému konci a zaměření swému, a zřeg-  
mo bylo všem, gak se wjrau ctnost očišťuge, sji

a rozmáhá, a gacj mramowé se swjrau srowná-wagj. Dogmatika, od mrawoučenj odlaučená, gest poklad, zawřený a nepřístupný, a gako přešlechtilý strom, kterýž žádného newydává owoce.

By se dogmatika s obzvláštnjm snaženswj m wázala s morálj, tjm wjce gest potřebj, poně-wáďž neležj powrchu, gakby každá částka wjry křesťanské srdce naše šlechtila, a swatým gakýms ge zahřjwala ohněm. Z některých dogmatických prawd bystřegšj toliko hlawa zawjrá, gakby křesťan smeyšleti, a weškeren žiwot swůg zprawiti měl.

Že dogmatika úzkým swazem gednocena býti má s učenjm mrawů, samo zgewenj Božj ukazuge. Wýslovně čteme w pjsmách swatých, „gakož tělo mrtwo gest bez ducha, tak že wjra bez skutků gest mrtwá.“ Jak. II, 26. Má-li se však wjra zřegmau činiti skrze skutky, tedy se učitelům wjry čili dogmatikům za powinnost ukládá, aby skutky, s wěrau se snášegjcej, wysvětlowali, aneb což gednostegno gest, aby wjru s mrawoučenjm pogili.

## II.

Chybugj-li však ti, gešto w dogmatice anebo w dogmatických kázanjch na moral zapomjnagj, a wjry na žiwot lidský newztahugj: tedy *ti, gešto dogmatiky newáďžje, pauhau morál předkládagj, a mrawoučenj od učenj wjry zcela odtr-*

*hugj, tak gakoby samo o sobě dosti mělo moci a podstaty, welmi wjce chybugj.*

Dogmatika základem a kořenem gest weške-  
rého učenj poctiwých mrawů. Tomuž i sami pro-  
testanti, gelikož nezřj k studeným rationalistům,  
swědectwj dáwagj. Tak u příkladu Franz Volk-  
mar Reinhard dj: „Dogmatická a morálnj theo-  
logie tak se k sobě magj, gakož se má theorie ku  
praxi. Tamta nás učj, gakbychom o Bohu, ge-  
ho radách a dobrodinjch a o určenj swém podlé  
učenj Ježšowa práwě smeyšleti měli, tato ale w  
užjwánj onoho učenj stogj, ukazugjc nám, gakby-  
chom podlé oněch učenj úmysly a skutky swoge  
zřjdiiti měli. Může se sice obé učenj toto od se-  
be rozdělití, ale gediné wzpytowánj a ne w skutku.  
Učenj wjry bez moráli nemá užitku a platnosti,  
tato ale bez onoho nemá základu.“ System der  
christlichen Moral. Biel 1792. Zweyte Auflage. 1.  
Band § 9. Seit. 12.

Zdrawé učenj mrawů ze zdrawé dogmatiky  
wyplywá. Weškera dogmatika se nedá promě-  
niti w mrawoučenj, weškero ale mrawoučenj  
snadno w dogmatiku proměněno býti může. Mo-  
rál dj: „To býti má,“ dogmatika ale prawj: „To  
gest.“ Tjži se giž: Co pak to wúbec gest, což  
od nás čistým úmyslem chtěno a působeno býti  
má? Na čěz za gistau odpověď slaužj, že nám  
wúbec to chijti a k skutku wěsti náležj, což ney-  
výše gest prospěšno a spasitedlnó. Z toho se

ale widj, chtěl-liby kdo dogmatické uměnj šjře rozložiti, žeby w něm weškerau morál obsáhnu-  
ti mohl. Nebo ukazugi-li, že to neb ono gedná-  
nj w patřenj na Boha, angele, sebe, giné lidi, zwj-  
řata a bezžiwoťné věci neyvýše gest prospěšno  
a spasitedlno : tedy se samo sebau rozumj, že ge-  
dnánj toto gest náležito a mrawočestno. O morá-  
li se twrditi může, že gest vlastně dalšjm wywe-  
denjm dogmatického uměnj, s tjm toliko rozdjlem,  
že se vše, což obecnému blahu gest poskytno a u-  
žitečno, gakožto powinnost Bohem kázanau, gakož-  
to to, což chtěno a činěno býti má, předstawuge.

Dogmatikus učiteli šlechetných mrawů wy-  
měřuge pole, kteréžby vzděláwati měl. Morál  
nenj nic giného, než obráćenj dogmatiky na smysl,  
obyčege a mrawy lidské. Nenj-li tedy morali-  
sta w dogmatickém uměnj dobře prošlý : nenj mu  
zaupna vědomo, z gakýchby pramenů powinno-  
sti člověka pocházely, a coby gakožto náležité  
zpytowati měl. Bez dogmatiky nikdo powinno-  
stj člověka plněgi wyčjsti a slušně spořádati ne-  
může. Dogmatika teprw k gasnému, určitému a  
zewrubnému poznánj powinnostj našich wede.  
Kdoby u příkladě nic newěděl o Bohu a o ange-  
ljch : tomuby tjm samým nikdý na mysl nepřišly  
powinnosti, k Bohu a k angelům patřjcej. A kdoby  
newěděl, gaký aučinek magj swátosti, a kdy každá  
swátost mocja účinkem swým ku spasenj duše na-  
šj slaužj : tomuby nemalá částka neyhlawněgšjch  
powinnostj našich byla zcela nepowědomau.

Gakož se pak weškeré powinnosti naše bez pilného zřenj na dogmatiku wyčjsti a w slušném pořádku sestawiti nedadj : tak se také bez dogmatiky bytelnými důwody twrditi nemohau. Proč mám gednoho člověka práwě tak milowati gako druhého? Proto zagisté, že dle učenj wjry gedn člověk w podstatných stránkách rowen gest druhému, každý synem gest téhož swrchowaného otce, každý k témuž konci od Boha gest stwořen. Proč nemám pečowati toliko o tělo? Proto že mám dle učenj wjry i také duši, duši předněgšj těla, duši ozdobenau podobenstwjm Božjm. Proč mám pilný pozor mjeti na wznikagjej w srdci swém dobré pomysly a city? Proto že dle učenj wjry Duch swatý sám ge we mně wzbuzuge. Proč se mám modliti i za zemřelé? Proto že dle učenj wjry na onom swětě gest i očistec, a těm, gesto se w něm ku požjwánj nebe hotowj a způsobuj, zbožnau přjmluwau mohu býti prospěšen.

Obyčegně se w dogmatiku gedno hlawněgšj theoretické prawdy náboženské pogjmagj, gesto by se tam wšeckynapořád wtáhnauti mohly. Tu by se widělo na oko, že weškera morál na dogmatice odpočjwá, s nj stogj, s nj i padá.

Znamenal gsem při mnohém čtenj morálnjch spisů, že negeden moralista welepotřebného dowozowánj powinnostj buď opauštj, buď slabými a chatrnými důwody ge obkládá. Byliby však učitelowé čestných mrawů welmi důkladněgšj, a w dowozowánj prawdy wystawených morálnjch

zákonů i horliwějšj i bystřegšj, kdyby bedliwě nahlédali do theoretického djlu náboženstwj, a plněgi z něho wážiti zwykali. Můž se wůbec říci, že důwodný moralista gest vlastně ten, kterýž z dogmatických učenj w ohledu na lidské úmysly a činy wtipné umj činiti zázawěrky.

Morál zwlášť také proto s dogmatikau auzce gest spogena, poněwádž z uť béře oheň, gimž nás ku chtěnj a k skutečnému působenj všeho dobrého rozpaluge. Nenj na tom dosti, wystawuge-li se powinnost určitě, swětle a důwodně. Neb srdce lidské gest hrozným sofistau, a neljbj-li semu která powinnost, tedy i neyważnějšj důwody, gimž se prowozuge, má za nedostatné a lehké. Wjme tolikěž, že se lidské srdce proti některým powinnostem náramně wzpjrá, a že člowěk, i při neylepšjm wědomj dobrého, objrá a koná zlé, když srdce s wášněmi a horkými žádostmi swými ku zlému gest nachýleno. Dobrý skutek gedno tehdaž nebywá opauštjn, když to, což rozum káže, i srdci gest whodno a přjgemno. Chceli tedy moralista, aby weškero učenj geho nebylo marno a neplatno: musjť srdce zagjmati, strogiti a zaněcowati kostřjhánj mrawných zákonů, totiž, ukazowati má, že člowěk gedno ctnostj, to gest plněnjm wůle Božj swé i weškerenstwa blaho zwelluge; zlochtěnjm pak a zločiněnjm všelikau bjdu a strast připrawuge. — Podobným způsobem i kazatelské řeči probuditedlny budte, magjce nejen swětla, nýbrž i ohně a zwláštnj moci, genž

wůli k chtěnj dobrého pohybuga a pudj. Tato ale welepotřebná vlastnost wnížádném mrawoučenj se nénacházj, do kteréhož dogmatika nepustila paprsků swých.

Ku ctnosti potřebj gest pozoru a rozwahy: k té nás dogmatika wzbuzuge, předkládajc nám, že všude na nás hledj oko Božj, a že člowěk slab gest z přirozenj swého, a lehko se zapomnauti a padnauti může. Ku ctnosti potřebj gest autlého swědomj, kteréž i malých přečiněnj a pokljsek rychle znamená a gich se hrozj: k této autlotě nás wede dogmatika, učjc nás, že gednau i z každého marně mluweného slowa počet wydáwati budeme. Ku ctnosti potřebj gest čistého aumyslu: ten w nás twořj dogmatika, pamatugjc nás, že Bůh, hledjcj nám do srdce, oklamán býti nemůže. Ku ctnosti potřebj gest welikého ochotenstwj: to nám dáwá dogmatika, učjc nás, že wěčná radost činitelům dobrého gest připrawena. Ku ctnosti náležj patřenj na ideal všemožného lidského šlechetenstwj: ten nám dogmatika w žiwobytnosti Ježjše Krista stawj před oči. Ku ctnosti potřebj gest sjly a srdnatosti: té nám dodáwá dogmatika, ugistugjc nás, že zwláštňj božská osoba i nadpřirozené wnitřnj pomoci k dobrému nám poskytuje. Dogmatika wůbec hřjch člowěku zoškliwuge, ctnost mu ale činj tak welebnu, tak milau a lahodnu, že kdo plu gest žiwé wjry, zlým býti nemůže.



Nikdo mi pak nenastupug zde na odpor, že dogmatika měřj ku ctnosti, a ctnosti-li gen wyučgi, že dogmatiky nenj potřebj. Ctnosti-li učjš bez dogmatiky, špatně gj wyučugeš, anť weške-ro wyučowánj twoge sucho gest, chladno, nechutno. Láska gestiř owšem tak potřebna, „že bych welikau wěrau swau i hory přenášel, předce nichbych nebyl, kdybych lásky neměl.“ (I. Kor. XIII, 2.) Co to ale gest, což wraucj lásku do srdce našeho klade a stále gi tam zachowáwá? Nenj-li to silná, žiwá wjra? Skrze wjru člowěk wšecky překážky ctnosti přemáhá, skrze wjru w službě ctnosti wždy má ochotnau, dobrau mysl, abrž s plesánjm i žiwot nasazuje. Kde gest ctnost, tu gest gisté i wjra, matka gegj, a kde gest wjra, ne lecgakás, nýbrž dokonalá, pewná, žiwá, celau duši progjmagjcj, tu gisté gest i ctnost a mrawu krásná zpráwa.

An Ježjš na hoře dokonal kázanj swé, přewelmiř se diwili zástupowé učenj gehu, poněwadž ge učil gako moc mage, a ne gako zákonnjci. A gak medle Ježjš na oné znamenité hoře čestným mrawům wyučowal? Ke každému téměř mrawnému naučenj něco dogmatického připogil. Tu hle toho příklad: „Budte milosrdni: tak i wy sami milosrdenstwj dogdete. Budte lidé čistého srdce: nebo tudy Boha widěti budete. Trpte pro sprawedlnost i protiwenstwj: nebo pak waše odplata hogná bude w nebesjch. Budte lepšj a ctněgšj, nežli gsau zákon-

njci a fariseowé: sic ginak newegďte do nebeského králowstwj. Wegďte w dobruu wůli s protiwnjky swými: neb snadno by gste ginak do zaláře uwrzeni býti mohli. Milugte nepřátely swé: nebo pak teprwa budete prawj synowé Otce swého w nebesjch. Dáweyte almužnu w skrytě, odplatj wám zgewně. Odpauštěgte lidem poklésky gegich: nebo pak i wám odpustj nebeský Otec wáš. Hledeyte neyprw králowstwj božjho a sprawedlnosti gehu: neb pak wám gisté wšecku ostatnj přidáno bude. Nesudte: nebo gak sandjte, tak i wy sauzeni budete. Wcházegte těsnau branau: nebo právě ta těsná brána wede k žiwotu.“ Mat. V — VIII.

Tjm způsobem, od samého wtěleného Syna Božjho ukázaným, mělby gedenskaždý moralista učiti, an gen takto dobrým a dokonalým učitelem mrawů státi se může. Swrchugsem powěděl, že gemných, chutných, wzdělawagjcjch spisů dogmatických máme málo, nynj pak dokládám, že důkladných, milých, srdce prorážegjcjch morálj daleko méně máme. Přjčinau toho gest, že se mrawoučnj spisowé strogj beze všeho dogmatických prawd užjwánj. Tak i kázanj, pauze mrawoučná, bez chautky býwagj, a netěšj, newzbuzugj, newzdělawagj posluchatelů, leč spolu w obor dogmatiky zasahagj.

Morál každj lehko wážiti může z nábytku hlawy swé. Bůh duši naši uzpůsobil tak, že pauhým citem právě a rychle dobré rozeznává-

me od zlého. Kde gest toliko opravdowé chtě-  
nj dobrého, tu známost dobrého přicházj sama  
od sebe. Potřebjť tedy gest, aby lidé měli gen  
opravdowau, dobrau wůli. Poněwádž ale do-  
brau, sličnau wůli w duši našj dogmatika plodj,  
potřebjť gest, aby lidem obzvláštně dogmatika  
w rozum a w srdce wkládána byla. Gáť nikoli  
dogmatiku snjženjm mrawoučenj powýšiti nechci,  
na tom však bezpečně skonati mohu toto spro-  
stické pagednánj swoge, že morál nemůž tak bý-  
ti bez dogmatiky, gako dogmatika bez moráli.  
Morál gest beze wšj pochybnosti králownau wše-  
ho uměnj, ale gedno potud, pokudž na zdrawé,  
wlipné, chutné dogmatice gest postawena.

### 3. Případy z cjrkewnjho práwa.

(Pokračowánj.)

Od Josefa Helferta, doktora w práwch, c. k.  
professora cjrkewnjho a řjmského práwa, arcib. kon-  
sistornjho raddy &c.

#### VI.

*Může-li katolický kněz osobu, gegjžto man-  
želský swazek rozwedenjm zrušen byl, bez ublj-  
ženj swědomj znoua oddati?*

Wedlé tolerančnjch předpisů w rakauských  
zemjch, a wedlé postawenj akatolické cjrkwě ke

katolické, musí katolický duchovní zpráwce mimo jiná farní konání i k oddání w geho osadě se nacházejících nekatolíků se propůjčiti: pakliže tito některé nekatolické modlitebnici práwně přiřčení negsau, a byť i byli, gestli ustanowený pastor z jakékoli příčiny, zvláště pak gsa nemocen aneb nepřítomen, swadebčany oddati nemůže, aneb gestli pastorství práwě uprázdněno gest, a osířelé nekatolické obci nižádným ustanoweným kazatelem gegich wyznání, aniže pastorem některého jiného wyznání na ten čas posluhowáno není.

Poněwádž akatolíkům w té případnosti, an již w manželství žili, manželství však gegich z práwních příčin, a od příslušného auřadu, jako gest: auřad zemských desk, aneb Judicium delegatum militare mixtum, rozvedeno bylo, opětne wstápení w staw manželský se powoluge: může k uzavření téhož nowého manželství katolický kněz snadno dožádán býti; a teď se naskytá otázka, mohli ge bez ublížení svědomí oddati?

Zemřela-li již druhá manželská strana, s kterouž gedna strana nowých swadebčanů rozvedena byla, může ge katolický duchovní zpráwce beze všech rozpaků oddati, protože aumrtím gedné strany předešlý manželský swazek docela rozrušen gest, a že w takowéto případnosti, dle wyřčení sw. Pawla (Řjm. VII, 2. 3 — 1. Kor. VII, 39.) opětne manželství i katolíkům se powoluge.

Ginak ale zdá se býti, pakli oba rozvedený manželé geště na žiwě gsau.

Manželstwj gest nerozwjžitédlný swazek, a ne snad teprw od uwenený křesťanstwj, anebo toliko gen katolictwj, nýbrž giž hned o prwopočátecnyjho zřizený wrági. Když totižto druhdy Fariseowé k Ježjšowi přistaupiwše, geg se tázali, slušj-li člowěku propustiti manželku swau z kterékoli přjčiny, odpowjdage řekl gim, zdaliž nečtli, že ten, kterýž učinil člowěka s počátku, muže a ženu učinil ge, a řekl: Protož opustj člowěk otce i matku, a bude se přjdržeti manželky swé, a budau dwa w gednom těle; a protož což Bůh spogil, aby člowěk nerozlučowal? Akdyž mu řekli, proč tedy Mogžjš rozkázal dáti ljestek zapuzený a ženu propustiti? dj gim, že Mogžjš pro twrdost gegich srdce dopustil gim propauštěti manželky swé; ale s počátku swěta že nebylo tak, a že kdožkoli propustilby manželku swau, a ginau pogal, cizoložj, a kdož propuštěna pogme, že též cizoložj. (Mat. V, 32. XIX, 3 — 9. Mar. X, 2 — 12. Luk. XVI, 18. — 1. Kor. VII, 10. 11.)

Odtud vyplýwá, že katolický křesťan manželstwj ginak pozorowati nesmj, leč gakožto spogenj, kteréž gediné aumrtjm gednoho z manželů rozlučeno býti může; a že všeliké giné oddělený za žiwobyty obau manželů, pauze lidská ustanowený gsau, kteráž sice společné obcowánj a obapolné podporowánj, společné hospodařený a

plozenj djtek zameziti mohau, manželstwj však zrušiti a zničiti nikoli sto negsau. A to platj o všelikém manželstwj negen katoljků a nekatoljků, nýbrž i židů, gelikož wrági gediná gen wj-ra založena, a gediné toliko manželstwj ustanoweno bylo.

Slušně tedy saudj katolický kněz, považugeli manželský sňatek akatoljků za swazek na celý čas žiwota trwagjcy a za žiwobytyj obau manželů nerozwjžitedlný; a to tjm bezpečněgi, gešto nekatoljci do stawu manželského nikoli snad gen na některá určitá aneb neurčitá léta, až se ta aneb ona událost stane, nýbrž bezwýmjernečně a beze všeho ohledu na vymezenj něgakého času wstupugj. Ginakým způsobem uzavřené manželstwj neměloby nikdy práwa a ochrany, prawého manželstwj dostogné; neboť tenkrátě by bylo toliko pauhým sauložnictwjm, proti němuž zákonowé všechněch téměř křesťanských wyznánj, a weškerých wzdčlaných národů horlj.

Takowýto náhled u věci té nabýwá geště wětšj bezpečnosti zřegmým wyřčenjm zákona, že katolická osoba wedlé ponětj katolického náboženstwj srozwedenau nekatolickau osobau za žiwobytyj druhé rozwedené strany, aneb také osoba, kteráž, uzavřewši manželstwj, nekatolického wyznánj byla, napotom pak ke katolictwju přistaupila, a s druhau swau manželskau nekatolickau stranau rozwesti se dala, za žiwobytyj tětěž strany w nižádné platné manželstwju wstaupiti ne-

snj. (Dwornj dekret ode dne 4. srpna 1814.) Zá-  
 powěď ta neděge se pro žádnau ginau přjčinu,  
 kteráž i wtémže zákoně udána, leč že katolický  
 křestan, buď on si giž rozený katoljk, aneb stana  
 se njm teprwé pozděgi buď křtem anebo učině-  
 ným wyzuánjm wjry, giného přesvědčenj býti  
 nemůže, než že swazek platného manželstwj za  
 žiwobyťj obau manželů nerozwjžitedlný gest; —  
 že manželstwj nerozpogitedlně se uzavjrá, byť i  
 swadebčané spolu také swátost nepřigjmali, geli-  
 kož manželstwj při prwopočátečnjm swém usta-  
 nowenj swátostj nebylo, nýbrž teprwé Kristem  
 Pánem za swátost powýšeno gest, — a že všeli-  
 ké zrušenj manželské společnosti nic giného ne-  
 nj, než, toliko počasně zamezenj domácjho obcowá-  
 nj, toliko rozwedenj od stolu a lože, a manžel-  
 skému swazku nic na škodu.

Gakkoli wše toto prawdiwé gest, nenj před-  
 ce dosti postačitedlné, aby se tjm katolický kněz,  
 oddáwage rozwedeného nekatoljka, u wykoná-  
 wánj swých powinnostj másti dal. To wyswitá  
 patrně z následugjcjho rozgjmánj.

Powolj-li vláda některému křesťanskému wy-  
 znánj swobodné prowozowánj náboženstwj, mu-  
 sj mu spolu i wše powoliti, cokoli základnj pra-  
 widla gegich náboženstwj s sebau přinášegj. Gi-  
 nak se nedá nižádné swobodné prowozowánj ná-  
 boženstwj z gedné, a nižádné strpenj nebolíž to-  
 lerancj z druhé strany pomyslit! Se základy  
 však akatolické wjry se snášj, že manželstwj,

ačkoli gakožto nerozlučitedlné spogenj uzavřeno, napotom, i co se swazku týče, rozvedeno býti může, událi se totiž důležitá příčina, kterážby buď dālšj trwánj w manželstwj nad mjru obtjžné činila, buď k dosazenj manželského aučele zhola překázela. Rowněž tak se se základnjmi prawidly oné wjry srownáwá, že rozwedenj manželé napotom w giný manželský sňatek opět wegjti mohou.

Wládě, kteráž akatolické wyznánj trpj, přistogj neřkuli práwo, alebrž powinnost, těchto základnjch prawidel wjry gegich hágiti, a ona také skutečně i ono práwo i powinnost koná, nařizujc: „Nekatolickým křesťanům gest wedlé poněj gegich wjry zákonem dowoleno, pro důležité příčiny o rozwedenj manželstwj žádati,“ (§. 115. k. m. z.), a pak: „rozwedeným wúbec gest powoleno, aby wnowé manželstwj wešli.“ (§. 119. k. m. z.) Wláda však také tomu chce, aby každé gednánj, kteréž dle smýšlenj některého náboženského oddělenj s cjrkewnj wážnostj djti se má, cjrkewnjho přispěnj také skutečně nabylo, a aby duchownj všelikému konánj, kteréž teprwé njm auplné platnosti nabýwá, ochotně se propůgčil. Pročež nařjdila, aby protestanti oněch mjst, kde žádného nekatolického pastora nenj, od katolických farářů křtiti, oddáwati a pochowáwati dali (dwornj dekret ode dne 16. března 1782.), a že pod neypřjsněgšjm trestem nižádné nábožen-



ské přisluhowánj (actus ministerialis) sami o sobě wykonati nesmj, nýbrž že gim dlužno, strany křtu, oddávánj a pohřbu u mjestnjho duchownjho zprawce powždy se hlásiti. (Nařizenj pro Čechii ode dne 20. kwětna 1782.)

Že gest katolický kněz k ostřjhanj zákonů těchto w swědomj zawázán, nebude nikdo pochybowati, wěda, že gest swětská gako duchownj vláda Bohem stanowena, a že tedy rozkazowé gegj wedlé zgewného wyřčenj swatého Pjsma naplněni býti musj. (Řjm. XIII, 1 — 7. Tit. III, 1. 1. Petr. II, 13 — 19.) Wýmjuka by gen tenkráté platiti mohla, kdyby se obapolné powinnosti nesnášely. Takowá neshoda powinnostj bylaby ale gen tenkráté k obávánj, kdyby katolický kaěz, oddawage nekatoljky, duchowenský auřad swüg tjm způsobem wykonáwal, gakž to při oddawkách katolických swadebčanů činj. Zde však nic takowého; oně nepřisluhage nekatoljkům swátostj stawu manželského, aniž manželstwj gegich žehná; leč gest pauze proto přjtoměn, aby oddawkám oné wáznosti dodal, bez gakowěž na podobné záwazky ani pomyšleno býti nemůže. W takowýchto přjpadnostech wywedlo nás ze všech rozpaků neynowěgšj neywyššj rozhodnutj, řkaucej: že \*) „při oddawkách akatoljků, při nichžby pastor, genuž náležj, přisluhowati nemohl, na mj-

---

\*) Wiz tentýž časopis, III. běh, sw. 1. str. 159.

stě něho powolaný katolický kněz nikoli gako udělowatel swátosti a sluha swé cirkwe nepřisluge, alebrž že gen gakožto od vlády k přigetj obapolného swolenj oddáwaných zplnomocněný auředlnjk přjtomen gest, — a že práwě proto takowé oddáwanj ani w katolickém kostele, ani s udělenjm kněžského požehnánj a s ginými při katolických oddawkách předepsanými, w diöcesanských ritualech obsaženými obřady, aniž pak w rochetě a se stolau, nýbrž toliko na faře aneb na giném slušném mjstě od katolického kněze w taláru přjtomného stáwati se má.“ (Neyvyššj rozhodnutj ode dne 29. listopadu, a dworský dekret ode dne 8. prosince 1829.)

A gako katolický saudce, wyřknuw po předešlém náležitém wygednáwanj rozwedenj nekatolického manželstwj, swědomj si dělati nesmj, že proti vlastnjmu náboženskému přesvědčenj usudek wynesl: nápodobně nesmj si katolický duchownj zprávce ani neymenšj wýčjtky činiti, propůgčil-li se k opětnému nowému zasnaubenj rozwedených akatolických manželů. Oba wykonáwagj swůg auřad gakožto sluhowé vlády; oba pokračugj wedlé zákonu, gakýž w katolické obci, kteráž akatolické wyznánj snášj, newyhnutedlně potřebný gest; a oba mohau tedy také přesvědčeni býti, že práwě gen tenkráte swědomj gegich utěšeného poklidu nabude, pakli zákonů pilně ostrjhgaj.

---

## VII.

Pacholek a děwečka z farnj osady *A.* slaužj dráhný čas w gedné wesnici farnj osady *B.* Namluwiwše se, hlásj se, aby mohli oddáni býti, u faráře w *B.*, kterýž ge po třikráte ohlásil, gešto se byli auřednjm powolenjm a křticjmi listy řádně wykázali. Ledwa že bylo po třetj ohlášce, wznikne mezi nimi a gegich hospodári něgaké nedorozuměnj, načež geště před oddawkami ze služby wystaupiwše, s celým swým nábytkem do mjsta swého narozenj we farnj osadě *A.* se přestěhuj. Zde se zdržugj asi čtrnácte dnj, negsauce oddáni; a že ge farář w *A.* bez nařizených ohlášek we swé farnj osadě *A.* oddati se zpěčuge: nawrátj se opět k farári do *B.*, a dagj se od něho oddati. — Gestli to manželstwj platné?

---

Služebné osoby, slaužjce mimo mjsto narozenj swého aneb mjsto obywanj rodičů swých, magj dwogj domow, skutečný nebo vlastnj (domicilium verum), kde gsau totiž rozeny, neb kde gegich rodiče přebýwagj, a newlastnj (Quasi-domicilium), na kterýž službau swau wázany gsau. Obogj tento domow wykazuge osadu farnj, kde se ohlášky státi magj, a obogj ustanowuge taměgšjho duchownjho zpráwce za řádného gegich vlastnjho duchownjho zpráwce, gemuž dle §. 75. k. m. z. oddáwanj gich náležj. Takowéto působenj obogjho domowa nenj však ani

obapolné, ani na vybránj; nýbrž gesti obywánjm nebo zdržowánjm se vymezené; t. g. farářowé obogjho domowa, vlastnjho i newlastnjho, nemo-hau duchownj swau právomocnost obapolně wykonáwati, aby totiž u předsewzatém uzavřenj manželstwj o swé wykonáwánj tak se rozdělili, žeby gedén z nich ten neb giný snad wýkon, onen ale ostatnj předsewzal, — aniž gest swadebčanům swobodno, dle ljhosti gednoho z obau duchownjch zprávců si vybrati, — nýbrž gen ten může a musj všeliká k uzavřenj manželstwj potřebná konánj předsewzjti, kterýž toho času zdržowánjm se slaužjcejch osob buď w mjstě oby-wánj gegich rodičů, anebo hospodářů, vlastnjm gegich duchownjm zprávcem gest. Zdržugj-li se, gsauce w službě, w bydlišti swých hospodářů: náležj všeliká duchownj péče nad nimi taměgšjmu faráři, to gest, faráři bydliště gegich hospodářů, a duchownj zpráva faráře w bydlišti gegich rodičů zůstává na čas gegich služby bez platnosti. Wystaupj-li však ze služby, a nawrátj-li se do bydliště swých rodičů: nabude duchownj právomocnost duchownjho zprávce gegich rodičů i hned aučinnosti, a právomocnost faráře býwalých gegich hospodářů neškuli na čas, alebrž na wždy docela přestane.

Dle toho musegj služebné osoby, slaužj-li mimo farnj osadu swých rodičů, aby w platné manželstwj wešly, we farujm okrsku newlastnjho swého domowa prohlášeny, a od taměgšjho fa-

ráře oddány býti; a není třeba, aby, slaužj-li totiž již šest neděl we farnj osadě newlastnjho domowa, i také w osadě vlastnjho swého domowa prohlášeny byly, aniž jim třeba, hlásiti se o dovolenj k oddawkám u faráře swých rodičů. Pak-li se ohlášky nikoli we farnj osadě newlastnjho, nýbrž w osadě gegich vlastnjho domowa staly, anebo nebyly-li gsau farářem osady, kde slaužj, alebrž farářem osady, kdež se gegich rodičové nacházegj, oddány: gest gegich manželstwj neplatné, proto že se ohlášky nestaly obyčegnému kostelnjmu shromážděnj té farnj osady, kdež obywgj, nébrž oné, kde gsau přebýwaly, a že se slawné wygádřenj gegich obapolného swolenj w manželstwj nedálo před gegich vlastnjm řádným duchownjm zpráwcem, nýbrž před oným, genž njm býwal. Zdali služebné osoby po swém zasnaubenj w službě zůstanau, aneb ze služby wystaupj, a vlastnj hospodárstwj, řemeslo, nádennictwj neb gakaukoli ginau žiwnost provozugj, anebo zdali již pro tu samu příčinu nedáwno před oddawkami ze služby wystaupily: nic zde na rozdíl!

Gestliže však naproti tomu služebné osoby, ze služby wystaupiwše, we farnj osadě býwalé swé služby, domácně se neusadily, a žádnau žiwnost neprowozowaly, nýbrž k rodičům se nawrátily: gest jim k uzawřenj platného manželstwj třeba, aby byly we farnj osadě, kdež rodičové gegich přebýwgj, prohlášeny, a od faráře tétéž osady

oddány, a na dosawádnj gegich newlastnj domow neběre se nižádného ohledu, byt i w obydlí swých rodičů gediný gen teprw den byli, gelikož toho zde neny potřebj, aby proto, že na tomto mjestě geště šest neděl nepřebýwagj, dle §. 72. k. m. z. we farnj osadě dosawádnjho swého domowa prohlášeny byly.

Nynj samo sebau patrné, co o platnosti manželstwj w nadřečené přípádnosti sauditi. Manželstwj to gest neplatné, protože bylo uzavřeno od duchownjho zpráwce, kterýž řádným a vlastnjm duchownjm zpráwcem swadebčanů, byw njm toliko na čas, nynj nikoliwěk nebyl, a gehož duchownj práwomocnost nad nimi giž tenkrátě přestala, an gsau se s tjm předsewzetjm, že tam nebudau déle slaužiti, ani že se tam domácně usadj, z osady geho odebrali — gešto dle §. 75. k. m. z. slawné swolugjcj wygáďřenj státi se má toliko před duchownjm zpráwcem, kterýž řádným duchownjm zpráwcem swadebčanů tu dobu skutečně gest, kdy se manželstwj uzavjrá. Zde se naskytuge překážka pokrytosti (clandestinitas), gakáž gest dle §. 94. k. m. z. weřegná překážka manželstwj. Aby manželstwj platnosti nabylo, musj překážka tato odstraněna a manželstwj znova opodstatněno býti. To se stane gediné tjmto způsobem, když se totiž oba zdánliwj manželé we farnj osadě swých rodičů třikrátě prohlásiti, a od taměgsjho duchownjho zpráwce oddati dagj. Giného opodstatněnj man-

želstwj w této příjpadnosti nenj; zdánliwj manžel-  
lé nemohau neplatné manželstwj podtagj mezi se-  
bau opodstatniti, aniž může duchownj zpráwce ge-  
gich vlastnjho domowa platné ge učiniti napo-  
tomnjm swolenjm neboliž wygádřenjm, že se stj-  
snášj, že ge duchownj zpráwce w *A.* gako w ge-  
ho gménu *ex jure delegato* byl oddal, protože  
delegacj, co do swého poměru, sňatek manžel-  
ský předcházeti, a nikoli následowati nemůže,  
gelikož nižádné napotomnj delegacj ani nestá-  
wá, a dowolena-li, w celé knize městských zá-  
konů ani w obecnjch cirkewnjch práwech zmjaky  
se neděge.

Zbýwá geště otázka, platné-liby manželstwj  
oněch služebnjch osob bylo, kdyby ge byl, když  
gsau se z farnj osady newlastnjho domowa po  
prošlých prohláškách do vlastnjho swého domo-  
wa nawrátily, farář této osady *A.* bez ohlášek od-  
dal? — I na tuto otázku dlužno záporně odpow-  
ěditi. Dle §. 69. k. m. z. gest k platnému man-  
želstwj, co se zewnitřnj doby (formy) týká, dwo-  
gjhо newyhnutedlně třeba, ohlášek totiž, a slaw-  
ného swolugjcjhо wygádřenj, a dle §§. 71, 72 a 74.  
k. m. z. musegj ohlášky we farnj osadě ženicha i  
newěsty se státi: pročez nemůže manželstwj plat-  
né býti, při kterémž ohlášek we farnj osadě swa-  
debčanů opominuto. We farnj osadě gegich bý-  
walého newlastnjho domowa učiněné prohlášky  
nepostačugj, gelikož, gak gsme giž weyše podot-  
knuli, s wystaupenjm ze služby a nawrácenjm se

k rodičům veškerá právomocnost duchownjho zpráwce w newlastnjm domowu přestala, tak že na ni nižádný ohled brán býti nemá, a protož nemo-hau w té farnj osadě učiněné prohlášky rovněž nižádné dálšj účinnosti mĵti.

Tomu nikoli na odpor nenj, co w §. 74. k. m. z. řečeno : K platnosti ohlášek a pročez i k platnosti manželstwj gest dostačitedlno, pakli se gměna swadebčanů, a gegich nastáwagjcj sňatek neyméně gedenkrátě we farnj osadě i ženicha i newěsty prohlásj ; a všeliký omyl w způsobilě a w počtu prohlášek nerušj platnost manželstwj. — Owšem že gediné prohlášenj k platnému manželstwj postačuje ; prohlášenj však to musj se státi we farnj osadě swadebčanů, která nj skutečně gest, a nikoli woné, která nj prvé byla. Neboť negen žeby se nesnášelo srozumem, twrdil-liby kdo, že může zvláštnj farnj osada pro ohlášky, a zvláštnj pro oddawky býti, gesto tyto dwa děge, nedagjce se odděliti, od gediného duchownjho zpráwce wykonány býti musj ; alebrž gsau i prohlášky w té farnj osadě, kde swadebčané nynj bydlj a oddáni býti magj, hlawnjmi prohláškami, a všecky giné ohlášky, které se ginde, zvláště pak na mĵstě gegich prwněgšjho obywánj konagj, gsau toliko postrannj, méně důležité ohlášky, gakž z položenj slow w §. 72. k. m. z. patrno, an slowjčko *také* gasně okazuge, že mimo to ohlášky i w prwněgšjm bydlišti státi se magj, a slova na konci téhož §. dáwagj rovněž na srozuměna, že



se to dá zřjdi, aby ohlášky na nynějšm toliko bydlišti postačowaly. A gako při wšelikém wygednávánj, máli platné býti, wedlegšj sice věci chyběti mohau a prominanti se dagj, hlawnj však věci nikdy se nesmj nedostáwati: nemůže rovněž řečeno býti, když služebnj swadebnj osoby z bydlišť swých hospodářů, bywše tam prohlášenj, se wystěhowaly, a we farnj osadě swých rodičů, gakožto we swém vlastnjm domowu oddány byly, že se ohlášky we farnjch osadách ženicha a newěsty staly; aniž se dá twrditi, že w takowéto přípádnosti paragrafem 74. k. m. z. předepsaná hlawnj wýmjuka zachowána byla, že se totiž aspoň gedné prohlášenj we farnj osadě ženicha i newěsty státi má; a pročez giž samo sebau se gewj, že manželstwj to dlé §§. 69, 71, 72 a 74. k. m. z. neplatné gest.

Zde však gest gen toliko privétnj překážka manželstwj, giž se tjm wyhowěti dá, když se napotom buď troge ohlášky we farnj osadě vlastnjho domowa swadebčanů stanau, buď se o gich prominutj u kragského úřadu požádá. Stalo-li se to neb ono, může ge duchownj zpráwce též osady znowa oddati, a manželstwj nabuda auplné platnosti, gest proti wšelikým přjštjm nátiskům ubezpečeno.

## 4. J e r u s a l é m.

Od Jana Nep. Hlawáče, faráře Wokrauhlického.

---

Slavné druhdy a nádherné toto město slaulo z počátku Jebus, a když ge druhý král židovský Dawid wálečnau mocj dobyl, nazwal ge Jerusalémem, což tolik gako *sjdlo pokoge, město božj*, Theopolis znamená. — Prorok Isaiáš nazýwa ge *Arielem* (Isai. 29, 1.) to gest — *lwem* (ob fortitudinem et principatum), též ginak — *Libánem* (Isai. 29 — 17.) a to proto, že ze dřewa cedrowého bylo wystawěno, kteréž na wrchu Libánu rostlo; a prorok Fzechiel gmenuge to město Oolibu, stan můg. Ezech. 23 — 4 et 22. — Půwodnj zakladatel města Jerusaléma byl kněz Melchisedek. Král Dawid ge výstawnostj i ginau okrasau znamenitě ozdobil, až pak ge král Salomaun nesmjrným nákladem slavně zwelebil.

Město Jerusalém chowalo w sobě a w hradbě swé čtyry wrchy, z nichžto Moria k wýchodu, Akra k západu, Sion k gihi a Bezetha k seweru se pnul. Weškeré město takowau se skwělo krásau a sláwau, že za ozdobu a radost celého swěta se drželo a wychwalowalo. (Thren. c. 2) — W průměru bylo dvě německé mjle dlauhé (Joseph de bello jud. I, 1.) a počtalo se w něm přes sto a padesáte tisjc obywatelů. Dřjwe nežli se w moc krále Dawida do-

stalo, neměli obyvatelé geho ani důstatek železa pro swau potřebu; Dawid však zanechal dědictwjm synu swému Šalomaunowi mnoho tisje milionů na minci stříbrné. Důchod krále Šalomauna byl mnohem bohatšj; neboť weda obchoď na lodjch až do Ophiru, zjiskal nesmjrný poklad na zlatě, stříbře a drahých kamenech. Měť 40000 stągj a tolikěž wozů, 12,000 stągj pro gjzdne služebnictwo, 700 vlastnjch žen, a 300 newěstek. Po smrti Šalomaunowě rozdělilo se dwanáctero pokolenj Israelských na dvě části, z nichžto gedna půldewáta, druhá pak půltřetjho pokolenj počtala, a tak národ židowský byl rozčásten, a králowstwj geho rozděleno we dvě provincie, z nichžto wětšj gmenowala se Israel, druhá pak, menšj, Juda. Ačkoli národ tento, od gednoho kmene a praotce Abrahama pocházege, krewnjm takměř swazkem byl spolčen, předce potom po rozdělenj swém mezi lidem Israelským a Judským neukogitedlná panowala nenáwist a zášť; ano i též strany náboženstwj, kteréž před tjm celému národu bylo obecné a stegné, vznikl rozdjł weliký. Neboť w Sichem a Samárj ctěn byl bůh Baal, a w Jerusalemě Bůh Adonai. Wlastnj krále a proroky mělo oddělenj Israelské, a též swé wlastnj oddělenj Judské; obogj strana neustále proti sobě nepřátelsky gednala, a usta- wičně proti sobě wálčila. Ono roztrženj a stálá neswornost způsobily, že králowé Syrštj, kteřjž- to wětšj djl Asie sobě podmanili, i národ židow-

ský wálečnau zbranj přepadli a sobě podrobili. — Ze Samárij až do Jerusaléma počítalo se dwa-  
 deset mil, a obě země spolu hraničily; protož  
 když nepřítel wtrhl do země gegich, snadno také  
 ge přemohl, zwláště au národ židowský mezi  
 sebau nepořádek tropě a rozbrog weda, w swé  
 sjle byl rozdělen; za tau přjčinau se také stalo,  
 že město Jerusalém od nepřátelského wogska ča-  
 sto bylo dobyto. Tak r. 835. před Kristem,  
 dobyl ge Hazael král Syrský, i od Razina rowněž  
 krále Syrského okolo r. 737. před Kristem, a  
 3263. od stwořenj swěta wjcekráte bylo obleže-  
 no. Pod Teglatphalassarem přišlo do zagetj,  
 a konečně od Nabuchodonozora, krále Babylon-  
 ského, po třikráte wydrancowáno a popleněno  
 bylo. Sedeciáš král i ostatnj obecný lid přewe-  
 den byl od Nabuchodonozora do Babylyona, kdež-  
 to po sedmdesáte let w zagetj trwal. Hradby mě-  
 sta kázal Nabuchodonozor rozkotati a město za-  
 páliť, při kteréž smutné události chrám i ostat-  
 nj slawná stawenj městská shořely. Gen některé  
 rodiny, kteréž se před okem nepřjtele ukrýti  
 mohly, zůstaly w Palestině, worbau dosti bjduě  
 se žiwjce.

Když pak perský král Cyrus pánem a swj-  
 tězitelem nad králowstwjm Babylonským a Assyr-  
 ským se stal, propustil židy ze zagetj, a powo-  
 lenj gim dal, aby město Jerusalém opět wystawě-  
 li. Wšak nechtěli všickni židé do země kananeg-  
 ské se nawrátiti, neboť ljbilo se mnohým, genž w

Babylonu zbohatli, tam déle zůstati, a výdělku i požitku, kteréž gim hornaté okolj Cölesyrie a úrodnj břehowé řeky Eufrates poskytovali, napořád geště užjwati, ač neodpjrali, swými přispěwky k wystawěnj města Jerusalema a chrámu štědře napomáhati. Ostatnjm všem, genž z králowstwj Babylonského se wyhostili, nawrátil král Cyrus zlaté a stříbrné nádobj, kteréž wzal Nabuchodonozor z chrámu Jerusalemského; a oni pod zpráwau wůdce swého Zorobabela do předešlých swých kragin se nawrátiwše, počali i hned chrám a pozděgi pak pod Nehemiášem i město ze zřice-  
nin stawěti. Od času zagetj Babylonského pod wláda u perskau, a podobně pod mocj Alexandra, gakožto poddanj trwali. Po smrti Alexandra židé w Jerusalemě bydljcy přišli pod wládu králů Syrských; ale w Alexandrii obcugjcy pod wládu králů Egyptských patřili. Za panowánj Antiocha nepokognj židé opět se zbauřili, a protož město Jerusale m znova bylo wydrancowáno, a hradba městská rozmetena. Po někakém čase wjtězná moc Řjmanů, takměř po celém swětě se rozšjřugjc, dosahowala až do kragin Syrských; a tudjž i židé pod wládu řjmskau se dostali; neboť an Řjmané skoro odewšech králů malé Asie, polednj Afriky, a těj djlů kragin Ewropegských za soudce a pány uznáni byli, museli i také židé moci gegich se podrobiti. Pompejus byl od řjmského senátu do Syrie odeslan, aby tam některé mezi taměgšjmi wládcy wznikagjcj nesnáze spořádal; že

ale Pompejus od Aristobula, genž kráľovské důstognosti w Jerusalémě dosjci obmeyšlel, auskočně byl podweden, zradu geho tjm pomstil, že některé židovské kněze dal ukřižowati, a i samého Aristobula na smrt odsaudil. Ačkoli pak židé, častými a mnohými nehodami nad mjru ztenčení, wustawičném takměř otroctwj wězeli; předece proti pánuům swým stále se bauřiti neustáli, tudy přjsnost Řjmanu na se popudiwše, ostrost zbraně řjmské bolestně zakusili, a od Krassa i Kassia těžce byli potrestáni; ano, Metellus Scipio kázal syna Aristobulowa, gménem Alexandra, genž půwodem zbauřenj byl, weřegně na kříž powěsiti. Posléze za panowánj Cásara Welikého židé w pokog a mjr dali se ukonegšeti, a wládarům swým podrobeni zůstali. Když však Herodes, genž dlauhý čas w zemi židovské byl čtwtřnikem (tetrarchau), auplatkem od Antonina auplné wládarstwj obdržel, zpěčowali se židé za krále swého geg uznati, poněwádž nepocházal z pokolenj Jakubowa, nýbrž od Antipatra, rodem Idu-megského; ale práwě z té přjčiny, že byl takměř cizinec, swěřil mu Antonin kráľovské důstogenstwj, aby tjm spjšše židy w pořádku a na uzdě držel. Židé však Herodesa poslušni býti nechtjce, opět se bauřiti počali. Protož Řjmané wogsko swé proti njm shromaždili, kteréž siluým autokem na židy wraziwši, w nich krwawau porážku učinilo, město wydrancowalo, a poplenilo. Na

to předce Herodes we swém důstogenstwj se udržel, a stal se napotom, za panowánj Augusta, gednjm z neymocnějšjch vládařů mezi králi Arabskými. Chtěge se židům zawděčiti, dal stawenj městská, autokem nepřátelským pokažená, opět opraviti, a chrám nowau pewnau zdj obehnati.

Gméno a důstognost kráľowskau uděľowali Řjmané zřjďka, a gen některým národům ze zwláštnj milosti; aniž pak důstognost ta nebyla dědičná, nébrž dle uznánj a libosti řjmského senátu gen na čas trwagjčj; protož po smrti Herodesowě provincie židowská pro swau odbognost dostala se pod zpráwu Syřského vládaře řjmského, několi gméno kráľowské obtjžným peněžitým auplatkem brzo některému židu, brzo cizincům na krátký čas se uděľowalo, gakož se podařilo židowi Agrippowi, kďyž cjsař Klaudius žezlo řjmské wrukau měl. Dcera tohoto Agrippy, Berenice nazwaná, láskau k řjmskému cjsaři gatá, ěala přjčinu k truchliwé zkáze města Jerusalema. Kďyž totiž opowážliwost židowská tak směle se rozbugnila, že na hrad, Antoninský nazwaný, násilný autok učinili, a ležjcj w něm strážnj wogsko řjmské wyhnali, popudili na se zlost a kyselost tehdejšjho cjsaře řjmského Nerona Augusta, genž wůdce swého Vespasiana s welikým zbrogným wogskem proti židům na přjsné gich potrestánj poslal. Že ale mezi tjm Nero umřel, a wolený cjsař Vespasian w důležitých záľezitostech do

Itálie odebrati se musel, odewzдал nowý cjsař zpráwu nad wogskem proti židům swému synu Titowi, kterýž město Jerusalém oblehna, wšecky průchody zamezil, aby židům nižadné potravý do města dostati se nemohlo ; pak ze wšech stran do města oheň házeg, i také skutečně roku 70. po Kristowě smrti dne 7. Zářj město Jerusalém dobyl, bez ušetřenj wšecky obywatelý pobil, málo pozůstalých do otroctwý prodal, chrám i město spálil, a nic giného , leč smutné zřiceniny toho to ondy tak slawného, bohatého, nádherného, a po celém swětě wyhlášeného města po neykrwawějšjm wjtězstwý zanechal. W této tak nazwané židowské wálce sto tisjc židů djlem w Jerusalemě, djlem w ostatnjch židowských kraginách hľadem, morem a mečem nepřátelským zahynulo, a dewadesáte pět tisjc za otroky prodáno bylo. — Tak pošlo město mocné druhdy a neyweyš znamenité, gehožto obywatelé, lid od Boha wywolený, na Boha a geho naponijnánj nic nedbagjce, náboženstwý se spustili, prostopášnost a nepravost páchali, winu na winu, hřjch na hřjch wršili, až sprawedliwau pokutu a těžký trest rozlněwaného Boha žalostně na sobě zakusili. Po dlauhém čase město Jerusalém od cjsaře Adriana poněkud opět bylo wystawěno, wšak častěgi zase popleněno. Od toho času národ židowský po celém swětě gest rozptylen, rozličným práwomocnostem poddán, wšady newážen, ano opowržen ; a předce posud gsau židé onoho blázniwé-



ho a klamného domněnj, gakoby neywzácnějšjm a Bohu neymilegšjm národem byli. —

Za panowánj řjmského cjsaře Adriána powstal gakýsi žid gménem Kozba — Barkozba, genž podwodně za druhého Mogžjše se vydáwal. Tento odwážliwec swau hognau nadšenau wýmluwnostj a smělau srdnatostj přiwbil a přitowaryšil ksobě zponenáhla mnoho židů, genž pak podwodnjka toho za prawého Mesiáše drželi. Toto heyno neboli lůza wzrostla mnohem wjce, když i Rabbi Akiba, muž učený, w Talmudu dobře zběhlý, a w občanstwu wážený, s Kozbau se sdružil, a gemu k wywedenj geho aumyslu posily dodáwal, neboť o Kozbowi weřegně we školách učil a wolal: Tento gest král Mesiáš! a skutečně srdce židů tak mocně roznjtil, že Kozba stal se welitelem nad mnoha tisjci mužů ozbrogeného wogska ze židowské obce sebraného, a pod zpráwu geho se shromaždiwšjho. Užjwage Kozba důstognosti královské, wywolil sobě sjdlo swé w městě Byther. (Rabbi Abrah. Levita in Caballa hist.) Od té doby náwodem Rabbiho Akiby proměnil gméno swé w Barkozba, což tolik znamená, gako *Syn hwězdy*, obracege na se smysl slow proroka Balaama: „wzegde hwězda z Jákuba, a powstane prut z Israele, a potepe wéwody Moabské, a zhubj wšecky syny Seth.“ (Num. 24 — 17.) Tato powěst o Kozbowi, gako přicházegjcjm Mesiáši, když se wůbec roznsla,

chvátaŕi ťid  ze wŕŕech kragin do m ŕŕta Byther, aby se pod wogensk  praporec Barkozby shromaŕdili, tak ťe geho zbrogn  wogska na dwakr t sto tisje statečných muŕ w se počtalo. I počal Kozba udatn  proti Řjman m w l iti, a podařilo se mu w bogi ťŕastn , ťe dobyl mnoh  mjsa a pewnosti w zemi zasljb n , geŕ Řjman  obsazen  drŕeli, kteřjŕ př d silau Kozbowau na aut k se d ti museli. Toto bezpr wj prowad l Kozba aŕ do panowanj řjmského cjsaře Adriána, genŕ Rufa, wlaďaře nad zemj ťidowskau, w le n  proti ťid m wyslal, přik zaw mu, aby wŕŕecky ťidy bez milosti zahubil. Ťe wŕŕak Rufus moci ťidowsk  dosti odolati nemohl, přikwapil sám cjsař s welik m wogska počtem gemu ku pomoci, a u iniw na m ŕŕto Byther siln  autok, dobyl ge, a wraziw do m ŕŕta, kázal wŕŕecky obywately bez rozdjl  wěku a pohlawj napořád pobjgeti a smrtiti. Toto wjtězstwj učinilo pagednau sl w  a Mesi ťstwj konec; neboť rozhoř enj Řjman  poťjrali bez milosti ťidy mečem, ťe gich mal  počet na ŕiwu zůstal; ano, tato por ŕka, gak rabjni b gj, byla tak welik , ťe pot  ckow  krwe aŕ do moře tekli, kteří ťtyry tisje kroků od bogiťť  wzd leno bylo, a ťe woda u břehu krwj zbarwena byla. (Lib. Eccha Rabbethi in C. 2. Thren. Jerem. vide Thom. Malv.) Ostatnj ťid , kteřj ostroťi meče nepřátelského uťli, widauce se od Kozby podwedeni, zanewřeli na Kozbu, a gsauce na n 

ho rozzuření, posud ho gmenugj: Barkozabh, či-li Barkuzibhah, to gest: *syn lži a lstiwý Mesiáš*. — Okolo roku 1292 — 1300 prý opět w Persii giný opowážliwý žid, gménem Dawid Elroi, powstal, kterýž za Mesiáše se vydáwage, znamenitý počet wálečného lidu sebral, a králi Perskému wognu wypowěděl, chtěge sobě cestu až do Jerusalema mečem proklestiti. Lehkowěrnj židé prawj, že tentýž Dawid Elroi byl znamenitý kauzedlnj, a že před králem Perským podiwné věci provozowal, o němž mnoho wyprawuge Rabbi Benjam in itinerario, interprete Benedicto Aria Montano, Fol. 82 et 83.; však wyprawowánj to bágkami zapáchá. — I w pozdějšjch časech mnozj ginj židé, zwláště w Polsku, w Itálii a w Turecku za Mesiáše vydáwati se pokusili, ale brzo w podvodu swém dostjzeni gsauce, zaslaužilého trestu došli. — Ač židé dosawáde přjštj zasli-beného Mesiáše taužebně čekagj, předce čas geho přjchodu určiti se ostýchagj, ano i každému, kdoby se opowážil čas přjštj Mesiášowa určiti, těžkau kletbau hrozj, dle kteréž duše takowého opowážliwce rozkotána býti má — (quatere, quassare, zerschellen.) Tract. Sanhed. C. 11. pag. 97.

Před narozenjm Kristowým o přjštj Mesiáše židé ginak než nynj saudili, neboť Rabbi Elias měl za to, že swět státi má 6000 let; dwa tisjce let že má býti swět *tohu*, to gest pustý, bez zákona božjho; dwa tisjce let *thorach*, pod zákonem božjm; a dwa tisjce let *ieme Maschiach*, po sku-

tečném přjštj Mesiášě. (Tract. Sanchedrin c. 11.) Domnjwali gsau se židé tehďáz dobře, že zaslibený Mesiáš po 4000 let od počátku neb stwořenj swěta přigjti a gich z poroby gegieh wyswoboditi má. Že pak toho času skutečně zaslibený Mesiáš w osobě Kristowě se narodil a přišel, podlé swědectwj kněh swatých nelze pochybowati; gehožto však židé za prawého a skutečného Mesiášě neuznáwali, poněwádž dle domněnj a očekáwánj gegieh nepřišel gako mocný swětský král, kterýž by ge z poddanosti Řjmanů byl wyswobodil, a vlastnj mocnau řjši swětskau gim zprawil.

Ošemetná zchytralost židowských Rabbinů wypátrala podlé Talmudu některá znamenj, kteráž prý brzké přjštj Mesiášowo zwěstowati magj, (Lib. Abkas rochel per tot. de Messia. — et Talmud lib. Succos: cap. 11 et 12 consequenter.)— Omrzelbych zagisté trpěliwého čtenáře, kdybych všecky tyto gegich matoniny wyprawowal, a pročž gediný toliko přjklad uwedu, totiž: že Mesiáš i také se oženj, mnoho žen za manželky wezme, z nichžto se mu narodj mnoho dětj (mladých Mesiášů), a že se dočká wnuků i prawnuků. (Glossa Rabbi Kinchi in Psal. 45 — 10.) Sapienti pauca. — —

---

Než, vzdálili gsme se drobet od swého předsewzetj; popatřme geště maličko, gaký gest

nynějšj Jerusalém. Mjsto , powěst a gméno  
geho posud pozůstává , truchliwá však gen  
památká gehu býwalosti , a ani stj předes-  
slé sláwy. — Od hory oliwetské z druhé  
strany audolj Josafat , od západu k výcho-  
du , w nižině spatřuge se nynějšj Jerusalém  
zďenau hradbau obehnaný , na njžto zde onde ma-  
lé wjžky se nacházegj. Hora Sion , kteráž ondy  
w starém Jerusalémě městskau hradbau byla o-  
hražena , nynj gen po gedné straně k městu patřj.  
K západnj straně , kde se k hoře Kalwarii táhne ,  
stogj domy a stawenj zhusta podlé sebe ; k gihu  
wsak , kde cesta k údolj Cedron cjlj , gsau samá pu-  
stá mjsta w dlauhé prostrannosti , a kde ondy str-  
měl slawný chrám židowský , skwostný hrad An-  
toninůw , a gemu naproti hrad Herodesůw , gen  
některé turecké modlitebnice (mešity) se spa-  
třugj. Domy a stawenj w nynějšjm Jerusalémě  
podobagj se čtwerrohým nábrobkům , ani oken ani  
komjuů nemagjce , gežto co střecha krege buďto  
stropina rowná , anebo na oblauk klenutá ; ano  
zdá se , gakoby oko hledělo na pořadj po různu  
w gakémsi osamělém hřbitowě stogjcjch náhrob-  
ků , a gen zřjďka wypjnagjcj se wěže některých  
chrámů křesťanských , a modlitebnic tureckých , a  
stromjcj wrchole cypřišowých a fjkowých stromů  
připomjnagj člowěku , že hledj na položenj , kde  
ondy nádherné město Jerusalém stálo. Ulice do-  
sawádnjho města gsau welmi úzké , nerowné , bez  
dlažby , a noha , genž stále w hlubokém pjsku neb

křemeli se bořj, umdléwá po každém kroku. Uz-  
kost ulic působj, že gsau tmawé, a temnost tato  
mnohem wjce se rozprostjrá, že domy od gedné  
strany k druhé buďto klenutjm, anebo plachtami  
gsau přikryty, pod nimiž bjdnj kramářowé swé  
mnohem bjdnějšj zboží na prodeg magj wylože-  
né, ustawičně semotamo se ohlžegjce, zdaliž se  
cestau nebljžj turecký Kadi, genuž náležj práwo,  
z wyloženého zboží, co se genu ljbj, za darmo  
sobě wybrati. — Obywatelé Jerusalemsťj při-  
znáwagj se djlem k muhamedánskému nábožen-  
stwj, djlem pomjchaně ku katolickému, řeckému,  
armenskému, syrskému a koptickému křesťanstwj.  
Koptowé, katolictj Řekowé a Armenowé scházegj  
se k společné pobožnosti w chrámu katolickém  
pod názvem: *hrobu swatého*, a za to musej  
znamenitau daň turecké wládě odváděti. — U  
hrobu božjho obětowati a mši swatau slaužiti gen  
katolickému duchowenstwu dowoleno, ačkoli i  
giným sektám se nebránj, tamtéž swau pobožnost  
wykonáwati. Při tomto chrámu bydlj mnjši roz-  
ličného wyznánj křesťanského, a katoljkům zwlášt  
patřj klášter pod názvem: *božského wykupitele*;  
a w klášteře tom, ač vlastně mnjchům náležj, genž  
slugj: *otcowé země swaté*, a řeholi sw. Franti-  
ška zachowáwagj, předce mnjchowé takněř wšech  
národů se zdržugj. Zprávce (Guardian) toho klá-  
štera gest spolu papežským komisařem po celé  
turecké zemi, gehožto zwláštňj důstognost w tom  
záležj, že může řád *sw. Hrobu* udělowati.

Celé město zdá se gako wymřelé; po ulicjch panuge stále smutná tichost a pustost, a w ušjch se rozléhá ozvěna dusotu diwokých klysen, kteréž na vzdálené paušti se chowagj. Semotámo skrze ulice gako stjn plazj se zakuklený nádennjk, skrýwage pod oděwem skrownau potrawu k swé obživě, a boge se, aby nebyl od tureckého wogáka přepadnut a oblaupen. Tamto w kautě koly řeznjg gehně, a wěšj ge na prodeg na rozwaliny sesuté zdi, a gehu zewnitřnj krwj skropené wzezřenj činj ho podezřelým, gakoby spjše člověka, nežli gehně byl zabil. — — U prostřed této pustoty slyšeti zpěw klášternjch mnjchů křesťanských, gichžto nábožné chwalozpěwy a žalmy duem i nocj hlučným hlasem k nebi wystupugj. Nic gich nemůže odstrašiti, ani donutiti, aby swaté mjsto opustili; a byť i z rána od některého tureckého důstognjka wydrancowáni a oblaupeni byli, předce opět z wečera k modlitbě se scházegj u hory Kalwárie, kdežto trpěl swěta Spasitel. Z očí a z celého oblčcege gegich gewj se gakási swatá přjwětiwost a srdečná upřjmnost; s milostnau dobročinnostj a s ochotnau laskawostí přigjmagj každého pocestného cizince, kterýž o noclech a občerstwenj žádá. — Od tureckých ukrutnjků swéwolně na těle ztryzněnj a poraněnj pantnjkové důwěrně se k těmto nábožným paustewnjkům utjkagj, a oni rowněž gako ewangelický Samaritán laskawě gich se ugjmagjce, pod o-

chranu swau ge přigjmagj. A co činj tyto mnjchy bezpečné? co gich před mocj a nezbednostj tureckau hágj? co ge před zástj a kyselostj pohanskau bránj? — nic giného, leč milosrdná dobročinnost gegich!! — Skrowně a střédmě žiwi gsauce na všem sobě ugjmagj, aby gen nastrádali a uschránili peněžitých prostředků, nimižby w turecké otroctwj gaté křesťany wykaučili, a ze žalostných, tjžjcich okowů na swobodu wypautali. Arabowé, Řekowé i křesťané rozličného wyznánj utjkagj se pod ochranu několika mnjchů, kteříž sami w stálém nebezpečenstwj wězjce, proti násilj turecké swéwolnosti se bránili w stawu negsau.

Podlé hory Sionské žige skrowná osádka giného národu, od ostatnjch tohoto města obywatelů docela se děljcj, a wůbec od každého opowržená. Spolčenj audowé této osádky, ač pro zármutek a stálé trápenj oči swé k zemi klopj, předce sobě nestěžugj, ale trpj wolně wšelikau křiwdu na přjkoř sobě učiněnou; snášj trpěliwě swéwolné rány a nátisky turecké zbugnosti, zbaweni gsauce všeho práwa, aby u ředitelstwa zákonů sprawedlnosti a zastánj hledati mohli. Umře-li některý aud onoho nešťastného towaryšstwa, gen u welikém strachu pokradmo geho přj-buznj se pokusj, mrtwolu býwalého spoluauda swé společnosti w audolj Josafat w stjnu chrámu Šalomaunowa pohřbiti. Přjbytky této zarmaucené osádky gsau bjdné chatrče, a žiwobytyj gegich o-



bywatelů geště mnohem bjdnějšj starý otec neb giný kmet, drže w rukau knihu obsahu tagného, uěj powyrostlau mládež čjsti, a žákové šetřj tuto knihu co swaté a wzácné dědictwj pro budaucej rodinu. A tato osádka gest potomstwo onoho ondy mocného národu židowského, genž bohatstwjm oplýwal, a wywoleným národem božjm slaul. Nynějšj potomci weleslawného druhdy národu Judského a Israelského gsau w té samé zemi, kteráž předkům gegich byla vlastnj, posud gako otroci a opowrženj cizinci žiwi. U prostřed stálého pronásledowánj a utiskowánj swé oči k Sionu truchliwě obracegjce, a spatřugjce na hoře nad sebau křjž, kterýž předkové gegich zradně a zlostně k prolitj neynewinnějšj krwe wyzdwihi, očekáwagj dosawáde taužebně krále a wykupitele swého, genž by ge z poroby gegich wytrhl, a předešlau sláwu národu nawrátil, marně se těšjce, a omylně proroctwj Isaiáše sobě wykládagjce: „Popatř na Sion město slawnosti našj, oči twé užj Jerusalemě, bydlenj bohaté, stánek, kterýž nikoli nebude moci přenesen býti.“ (Isai. 33 — 20.) — Ó! kyž giž gednau hustá, oči gegich zastjragjcej rauška spadne, aby prohljdi, a gasné swětlo spatřili!

Hora oliwetská púl hodiny, Bethania hodi-  
nu, a Jericho šest hodin vzdálj od Jerusalema  
ležj. Betlém, gehožto položenj na skalnatém wr-  
chu, gest wes prostranná a lidnatá; tamějšj pů-  
da rodj hognost obilj, wjna, olege, fjků, a t. d.

Pautnictwo a obchod s malými obrázky tomu-  
to mjstu působj a přinášj dobru obživu. Před  
wsj stogj kostel, wystawený nad geskynj, w  
njžto Bůhčlowěk, swěta spasitel, se narodil.  
Chrám ten mnohým bohatstwjm gest nadán. —  
Nazaret gest též wes znamenitá, a ležj po straně  
njzkého wrchu, okolo něhož mnoho malých  
kopců a pahrbků. Zwláštňj stawenj w té wsi  
gest klášter katolický, gehožto kostel pro wnitř-  
nj mramorowau ozdobu a mnoho krásných  
maleb gest mnohocenný. — Sichem, nynj Na-  
bolos nazwané, šest mil od Jerusaléma vzdá-  
lené, ležj w úzkem údolj mezi wrchy Garizim a  
Ebak. Sekta samaritánská má zde swůg nábo-  
ženský zbor.

---

## 5. Zdali slušný pohřeb zemřelých zbytečný ?

---

Za našich časů gewj se při mnohých příležitostech gakési newšjmánj těla lidského po smrti, ano i gakési njm pohrdánj. „Nechť si mne,“ slýcháwá se řjkati, „nechť si mne, až umru, zahrabj, kde chtj a gak chtj; nechť mne na smetiště vyhodj, neb i psům sežrati dagj; mrtwý giž o ničem newj.“ Tato řeč zdá se tjm podiwnějšj, an powědomo, že obyčegně z ust těch vycházj, kteřj za žiwa skoro žádné giné starosti nemagj, krom starosti o tělo, a žádné giné služby horliwěgi nekonagj, krom služby přemilému tělu swému. Wšak když u swětla řeč ta bedliwěgi se powážj, shledáwá se, že práwě w nadřečené starosti a službě té se zakládá, a z nj vyniká. Neboť tělesné požjwánj pokládá se za gedinau blaženost; když tedy té smrt konec učinj, zdaž diwno, že se nástrog gegj, co nepotřebný s pohrdánjm odhodj ?

Potworné toto smeyšlenj zplodili nenábožnj časowé naši, a i mnohý lepšjho duchu a citu njm nakažen gest. Gindy nebylo tak. Giž stařj po-  
hanšj národowé, ačkoli neměli prawého poznánj Boha, uctiwě se chowali k zemřelým swým. Egyptčané draze a pracně balsamowali těla gegich, by ge dlauhý čas k swé potěše zachowali, tak

že i našjm časům po tolika tisjcejch letech dostá-  
wá se s podiwenjm spatřowati dobře zachowané  
mumie tyto. Řjmané pálili mrtwá těla milých  
swých, a popel gegich w skwostných nádobách  
welmi uctiwě chowali, postawiwše jim slawné  
náhrobky podlé silnic, aby okolo gdaucj na ně  
se upamatowali. Ačkoli způsob tento, chowati  
ostatky zemřelých, nikoli chwalitebný nenj; přede  
na šetrnosti a uctiwosti k nim se zakládal, a tjm  
méně národu tomu ho wyteykati můžeme, kterýž  
swětla Božjho zgewenj zbawen byl. Uctiwost k  
zemřelým gewj se až podnes u všech wzdělaněg-  
šjch, a na wětšjm djle i u diwokých národů po-  
hanských. Chinezowé pohřebugj slawně těla ge-  
gich, a amerikánštj diwochowé takowau wážno-  
stj k nim pogati gsau, že stěhugjce se w giné  
kraginy, kosti gegich uctiwě swázané, co drahé  
dědictwj s sebau nesau. To wše gest důkazem,  
že přirozený, ne wšak gako u nás gistými filo-  
sofickými domněnkami pokažený cit uctiwost k  
zemřelým wnuká.

Ale utěšeně a ljbezně před oči se nám tepr-  
wa stawj pochowáwánj mrtvých mezi ctiteli Bo-  
ha prawého, gichžto duch wyššjm zgewenj o-  
swěten byl. Gak wážný a čestný to byl způsob,  
kterýmž Arciotcowé do země kladli zemřelé swé!  
Abraham, pln neyautlegšj péče o pohřeb manžel-  
ky swé Sáry, snažně prosil a gednal o to s oby-  
wateli země Chananegské, by mu prodali mjstok  
slušnému pochowánj těla gegjho. I prodali mu

geskyni dwogitau, za kterauž gim *čtyři sta* lotu střjbra odvážil, a w kteréž poctiwě pochowal tělo manželky swé, učiniw zgeskyně té pohřebnj mjesto sobě a rodu swému. Tam pohřbeni gsau potom Abraham a Isák s manželkau swau Rebekau; tam žádal pohřben býti Jákob, umjrage w zemi Egyptské; a synowé geho pochowali ho tam swelikau nábožnostj a uctiwostj.

Potomci Abrahamowi, přebýwagjce w zemi zaslíbené, mazali těla mrtvých drahými mastmi, obkládali ge wonným kořenjm a pochowáwali ge neyraděgi podlé silnic, na přjwršjch a i w zahradách, aby ge tjm wjce w paměti měli. Josef z Arimatie měl připrawený hrob pro sebe w zahradě swé, wytesaný we skále, kamž potom tělo Krista Ježjše položil.

Slušného pohřbu zbawenu býti, bylo lidu Božjmu welikým trestem, kterýmž gim Bůh sám skrze Proroky hrozjwal; tak gako opět mrtvé uctiwě pochowati, za skutek lásky, za skutek milosrduý počteno bylo. Skrze proroka Jeremiáše hrozj Bůh králům Judským, gegich knjžatům, kněžjm, falešným prorokům a obywatelům Jerusalémským za to, že se modlárstwj, a wšelikých nepravostj dopustili, že buďau wyvrženy kosti gegich z hrobů, a rozmetány pod šjřým nebem, a že buďau co hnůg po swrchku země. Skrze téhož Proroka předpowjďá Bůh králi Joakymowi, že za trest pro swé nepravosti nikoli pohřbu nedogde, ale že gako howado za brány Jerusalémské wyvržen

bude. — Za skutek milosrdný, prawili gsme, počtalo se slušné pochowáwánj mrtwých. To widjme z gednánj a z přjběhu Tobiášowa. Swatý muž ten, gsa w zagetj Assyrském, i proti zápowědi tamějšjho nelidského krále, a snebezpečenstwjm na hrdle za to trestánu býti, pochowáwal i w noci, když ginak nemohl, poctiwě mrtwé, kteréž ukrutnjk ten zabjti, a na ulice vyhoditi rozkázal. A když mu přátelé w tom zbraňowali, wygáďřil gim, že nemáme dobrých skutků činiti pro odplatu časnau, aneb dáti se časnau strastj od nich odstrašiti, ale odplata za to že w nebi bude. Také w slowjch Anděla Rafaele, kterýž w lidském způsobu k Tobiášowi přišed, uzdrawil ho od slepoty, kterauž od Boha nawštjwen byl, pochowáwánj mrtwých mezi dobrými skutky geho se počjla. „Když gsi, dj Anděl, se modljwal s pláčem, *a pochowáwal mrtwé*, a necháwals oběda swého, a mrtwé ukrýwal gsi přes den w domě swém, a w noci gsi pochowáwal ge, gáť gsem obětowal modlitby twé Pánu; — a přjgemný gsi byl Bohu.“

Zwlášť uctiwě a starostliwě pochowáwali křesťané, hned od počátku cjrkwě, mrtwé swé. Předě wšjm ge čistě a poctiwě umyli, potom wonnými mastmi dobře natřeli, a drahým kmentem a hedbáwnými rauchami obwinuli, neb i w skwostný, slawný oděw oblékli. Tak připravené a ozdobené položili na slušné místo, bdjce a trwagjce při nich po tři dni se modlili. Ted' ge teprwa

nesli do hrobu, prowážegjce ge s woskowými roz-  
zatými swjcemí a pochodněmi, a zpjwagjce žal-  
my, a giné nábožné zpěwy k počtě a chwále Bo-  
žj, a k wygádřenj swé naděge o budaucjm z mrt-  
wých wstánj. Po pohřbu se konaly geště mo-  
dlitby za ně, obětowala se neyswětěgšj oběť no-  
wozákonnj, a častowali se chudj, neb se gim hog-  
né almužny udělowaly. Každý den se na ně pa-  
matowalo při mši swatě, a w roce se zwlášť ob-  
nowowala pamiátka gegich, což se rok do roka o-  
pětowalo. K uctěnj a zachowánj gegich památky  
pochowáwaly se také často snimi všeliké věci,  
gakož známky gegich stawu a důstognosti, ná-  
stroge, kterýmiž umučeni byli, láhwičky neb hau-  
by naplužené gegich krwj, spisy o gegich umučē-  
nj, gegich náhrobnj nápisy, neb aspoň gegich gmé-  
na, pamětnj penjze, ratolesti z bobkowého neb gi-  
ného wždy zeleného stromu, křjže, i také sw. E-  
wangelium. Tělo se kladlo do hrobu na hřbet,  
obrácené twářj proti východu slunce. Wiz Fleu-  
ry Moeurs des Chrétiens.

Swatj byli hned prwnjm křesťanům zwlášť  
ostatkové mučedlnjků, kteřjžto pro wjru Kristo-  
wu utrápeni gsau. I s nebezpečenstwjm žiwota  
snažili se těl, kostj neb i, když upáleni byli, gen  
popele gegich dostihnauti, a uctiwě pochowati.  
Dokawád pronásledowánj trwalo, pochowáwali  
často w podzemnjch průchodech, kdežto se také  
k modlitbě, k poslauchánj slowa Božjho, a k sla-  
wenj tagemstwj Božjch scházjwali. W pokogných

ale časjch kladla se neywjce těla okolo *kostela*, za městem nad hrobem některého swatého mučedlnjka wystaweného.

Swé uctiwosti k tělům lidským dokazowali křesťané také tjm, že netoliko zemřelé křesťany, ale i pohany, opuštěné od swých, i wčas moru počestně pochowáwali, nedawše se ani smrtj odstrašiti, kterauž welmi mnozj z nich z nakaženj wzali.

Ano, slušný pohřeb zemřelých pokládali křesťané po všecky časy za swatau powinnost swau, a za skutek milosrdný, za skutek lásky. Za prwnjch časů byl dokonce řeholnj spolek mužů ustanowen a zřizen, kteřjžto magjce péči o slušné pochowáwanj mrtvých, nosili ge do hrobu, a patřjce k stawu duchownjmu, milostj křesťanských cjsařů od weřegných powinnostj a platů oswobozeni byli. — Mělit gsau křesťané slova Ježjšowa před sebau, gežto Marii, sestru Lazarowu chwálil, že pomazawši drabhau mastj těla gehu, to k gehu pohřbu učinila. Měli před sebau, řjzenjm Božjm od Josefa a Nikodéma co neyuctiwěgi učiněný pohřeb Ježjšůw. Wědělit gsau, čehož nynj mnozj newědj, že gest rozdjl mezi tělem člowěka a tělem howada; věděli s apoštolem Pawlem, že tělo člowěka gest obydljm, přjbytkem, chrámem Ducha swatého; že gest obydljm, přjbytkem duše nesmrtné, stwořené k obrazu Božjmu, krwj wtěleného Boha wykaupené, a křtem sw., a ostatnjmi swátostmi posvěcené; věděli, že Syu



Boží poctil tělo lidské, a jako Božstwí aučastné učinil, an ge sám na sebe přigal, a nás audy swého těla učinil; wěděli, že tělo to jako sjmě do země se sege, gežto opět někdy w způsobu duchownjm wzroste, t. g. že od Boha někdy opět k žiwotu wzkrjšeno, s dušj spogeno, do nebe powýšeno, a patřenj na Boha, a sláwy Boží na wěky s dušj aučastno učiněno bude: že tedy gest šetrnosti a počestného pohřbenj hodno, a že wšecka gemu činěná pocta na duši nesmrteđnau, kteráž přebýwala w něm, a i na Boha samého, geho stwořitele, se wztahuje; jako opět činěná mu potupa též na duši a na Boha směřuje.

Wúbec činěná zemřelým pocta gest wýlew wjry w nesmrteđlnost duše, we wzkrjšenj z mrtwých, a w žiwot buďaucj, w žiwot wěčný; wýlew spolu lásky a wděčnosti k zemřelým. Můžemeť se tedy wšjm právem těch, kteří odpjraj zemřelým počestného pohřbu, tázati, zdali tu wjru, tu lásku a wděčnost magj, aneb gsauli si gjpowědomi? Sotwa buďau toho doswědčiti moci.

A zdaž nenj spolu užitečné, když se nezapomene tak brzy na zemřelé, a když možno gest, gjti čas po čase k hrobům gegich, tam rozgjmánjm wzbuzowati w srdci city wděčné a nábožné, a spasidełná naučenj bráti s sebau do žiwota wezdegsjho, lehkomyšlnosti a pokušenj plného? *Lépe gest, dj Kazatel VII, 3., gjti do domu pláče (nad mrtwými), nežli do domu hodowdnj; proto že se w onom připomjnd*

*konec všech lidj, a kdo gest geště pluý žiwobyťj, rozgjmá, co ho někdy samého potká.* Ano, pohřebnj slawnost, smutek, památka weyročnj, wubec obřady, kteréžto shromažďugj děti ku pohřbu otcowu, wzbuzugj w nich netoliko spasitedlná rozgjmánj, ale i k tomu gich ponaukagj, aby w uctiwosti měly gehu poslednj wůli, gehu otcowska nawrženj a napomjnánj, a gehu dobré příklady. Zármutek wáže srdce k srdci mnohem mocněgi, než radost a weselj. Což wiďeti gest zwlášť u lidu sprostějšho, a u všech těch, kteřj wěrně ostřjhagj starobylých, chwálitebných obyčegů.

A neslaužj to také pozůstalým k potěše, když si dosvědčiti mohau, že swým milým poslednj lásku, poslednj čest a službu prokázali, kterauž gim geště prokázati mohli? když wiďj, že an mnozj gim s nimi tu lásku, čest a službu prokazugj, také gim (pozůstalým) k pomoci laskawě náchylni budau? Aneb negsau zemřelému ty modlitby a oběti mše swaté, kteréž se při a po pohřbu za duši gehu konagj, nic platné? My katoličťj křesťané wěřjme aspoň w obcowánj swatých, a w platnost modliteb za mrtwé. Když tedy ctný pohřeb neprospěge tělu, prospěge zagisté duši.

Gestliže toho všeho nepřátelé počestných pohřbů newědj, měliťby aspoň wěďeti, gak prospěšné gest weřegué a poctiwé pochowáwánj mrtwých towaryšstwu lidskému. Neboť kdyby kaž-

děmu swobodno bylo, učiniti s mrtwým tělem, coby se mu líbilo, buď ge o saukromnosti zahrabati, aneb někam vyhoditi; gaký, zdrawj a žiwotu lidskému záhubný puch musilby tu, zvlášť w teplých zemjch, aneb času letnjho powstati? Zagistéby gedna morowá rána druhau stjhala. A w gakém nebezpečenstwj bylby také žiwot lidský z strany tagných vražedlnjků, anby zločinnec takowý spáchanau vraždulehko ukrýti mohl? I k zamezenj takowých zločinů slaužj weřejný, s zvláštnj slawnostj a s zvláštnjmi obřady konaný pohřeb, an tu smrt každého zgewná, a weřejně známa se činj.

Ze všeho tedy wypleywá, že slušný, počestný pohřeb zemřelých w gakémsi wnitřnjm přirozeném puzej, a zvlášť w neomylných prawdách swatého zgewného náboženstwj se zakládá; že gest weřejné wyznánj wjry w tyto Božské prawdy; že může slaužiti a slaužj k mrawnému wzdělánj lidskému; že gest prospěšný zemřelým, a potěšitedlný pozůstalým, a že i mnohému zlému, kteréžby společnost lidskau hubilo, mocně překážj, aneb ge odstraňuje: že tedy nikoli zbytečný, ale dobrý a chwalitebný gest. A kdo hanj pohřby počestné, aneb gim odpjrá, kterak chce ten člověkem w společnosti na mrawnj zákony upiaté, neb dokonce křesťanem slauti?

Ale k čemu, prý, ty autraty? Toť gsau penjze wyhozeny; zdažby se nemohly radčgi chu-

dým dáti, aneb k něčemu ginému dobrému obrátiti? — Slušným, počestným pohřbem nerozumí se příliš skwostný, a s welikými autratami spogený. Neboť pohřbu, *kterýž wjce z peychy a nádhernosti, než z uctiwosti a lásky k mrtwým se děge, a kterýž nenj pozůstalosti zemřelého, aneb gměnj příbuzných přiměřen, nikoli neschwalugeme.* Ten rowněž tak zawrženj hoden gest, gako skrblý pohřeb. Wšecko má swé meze a způsoby. Žeby ale obrácené na slušný pohřeb penje wyhozeny byly, nemůžeme rozuměti. Neboť widěli gsme, že počestný pohřeb mnohonásobně prospěšný gest; penje tedy na wěc prospěšnau, užitečnau obrácené nikoli negsau wyhozeny. — Oprawdowě pak chudým almužnu, pomoci udělowati, gest wěc welmi dobrá, a náboženstwjm Kristowým přikázaná. Ale zdaž nepatrj také, zwlášť w kragi, obyčegně ti mezi chudé, kterýmž se z pohřbu něgakého zisku dostane? Duchownj gest často skutečně chudý; a byt nebyl, zdaž nenj poukázán, by, kdo chrámu slaužj, i od chrámu žiw byl? a zdaž nepřicházj to, co dobrému duchownjmu přes počestnau wyžiwu wybeywá, opět opravdowě chudým? Zdaž důchody kostelů, na přjgmu z pohřbu z části weliké založené, křesťanu o náboženstwj starostliwému mohau býti lhostegné? Zdaž učitel tak bohatý býwá, aby se mu ten přjspěwek k ulewenj geho obyčegně bjdy ožjwati, nebo tak wobci zbytečný, aby se mu směle odegmanti mohl? Zdaž gsau družj, genž

při chrámu, a také při pohřbu posluhuj, možnj, bohatj lidé? zdaž nenj slušno, by i řemeslnj k něgakého weydělku došel? a tak se geho zchudnutí nadešlo? zdaž se nemůže a nemá také při slušném pohřbu na tak nazwané chudé pamatowati? Gindy strogili křesťané počestné pohřby, a přede geště také chudým almužnu udělowali. Wšak práwě ti, kteří na chudé odkazuj, gim ani haljře nedagj; pod zámjnkau, žeby lépe bylo, chudým přispěti, hledj toliko swůg měšec naplniti, neb tělesným žádostem hognau wnadu strogiti; to gsau, gak se přečasto spisowatel tohoto přesvědčil, *gegich chudj, a gegich dobrj skutkowé!!* Když Maria pomazala drahau mastj hlawy a noh Ježjšowych, Jidáš také prawil: „K čemu tato ztráta? Zdaž nemohla mast tato prodána býti za tři sta peněz, a dáno býti chudým?“ To pak neřekl, žeby měl péči o chudé, ale že zloděg byl, a měšec mage, to což dáwáno bylo, nosil.

---

## 6. Katechesj o pozdrawenj andělském.

Od Vincencia Zahradnjka, faráře Křešického.

---

### Předoznámenj.

Katechesj se wedlé zdánj mého od kázanj znamenitě nedělj, a gakož kázanj gistě nenj dobré, nemůž-li se, zwláště prostředkem dotazowánj, w katechisacj proměnit: tak i katechesj gistě gest chybná, nemůželi se z nj, pauhým toliko proměněnjm katechetické formy, učiniti dobré kázanj. Katecheta, tak gako kazatel, mluwj o gedné neb o několiku náboženských prawd, a sice gasně, důwodně, gemně, pohnutliwě a tak, aby si posluchatelé hlawnj věci mluwenj geho dobře pamatowali, a obrátili na smeyslenj a gednánj swé. Má tolikéž katechesj, tak gako kázanj, swůg úwod neb přjstup, swé rozwrženj w částky, swůg zówčrek, neb přjležitě skonánj. Katechesj se od kázanj čelně a podstatně dělj a rozeznáwá tjm, že katecheta nemluwj w gednom kuse a nepřetrženě, nýbrž i přjhodné otázky na děti podáwá. Záměr a konec těchto otázek geho gest, aby některé hlawnějšj věci djtkám w paměť wtiskl, pozornost gegich wzbuzowal, zdali všemu porozuměli se přeswědčil, a posléze z prawd, dětem giž známých, giné neznámé prawdy, zawjracjm způsobem mluwenj, wywozowal. W poslednjm tomto způsobu dotazowá-

nj weškera sokratika slogj, kteréž ale negeden katecheta welmi neprozřetelně užjwá. Mnohý totiž nic vlastně sám newypowjďá a neučj, nic newyprawuge, nic prodlenějšj, nepřetrženým mluwenjm djtkám na srdce neklade, nýbrž ustawičně se wyptáwá, a aby děti ustawičně odpowjdati mohly, ptá se na maličkosti, ptá se na všednj věci, ptá se bez maudré přjčiny, ptá se tak, že celá geho katechesj, tak gako wlažná woda, nechutenstwj zbuzuge. Nebudiž katechesj nepřetržené, w gednom běhu plynaucj mluwenj, nebudiž ale také w nepřehledný, studený řetěz samých otázek a odpowědj gako přesekána. Katecheta wždy wjce mluw, než děti, a tu, kde se něco w celosti djtkám předložiti má, kde katecheta hlawnj některé věci w krátká, gádrná a mocná slowa potáhnauti může, kde se prawda něgaká ze žádné giné známé prawdy wywinauti nedá, anebo kde se k srdci mluwiti má, žádné otázky mjsta neměgte. Podávám tuto přjklad katechetického wyučowánj podlé rozumu a smyslu swého, kterýž přigdeli whod, do každého Bohdá swazku časopisu našeho gednu katechesj wyhotowjm. Poslěz budiž připomenuto, že pro ukrácenj řeči a ušetřenj mjsta děckých odpowědj, anjť bez toho známy gsau, mlčenjm pomjgjm.

#### U w o d.

Maria panna w samotném pokogjku swém práwě bohomyslným rozgjmánjm se objrala, an k

nj nenadále přistaupil anděl Božj. Wjte-li, děti, gak se anděl tento gmenowal? Ano, Gabriel to byl, knjže andělů, w přjgemné, wážné postavě člověka. Gakými slowy nebeský posel Marii pozdrawil? Tak promluwil wyslanec Božj k swatě, newinné panně; ona se ho ale ulekla, a nemohla pochopiti, coby to pozdrawenj znamenalo; nemohla pochopiti, gakby byla plnau milosti, a požehnanau mezi ženami. Tu gj anděl zwěstowal radu a uloženj Neywyššjho. Co gj anděl zwěstowal? Koho měla mocj Ducha swatého počti a poroditi? Oznámilť gj spolu posel Božj, že i Alžběta, přjbuzná gegj, w starém, sešlém wěku synáčka počala. I odewzdala se Maria pokorně a důwěrně w uloženj Božj. W gaká slowa při tom k poslu Božjmu promluwila? Na ta slowa se wrátil Gabriel do nebe, Maria ale působenjm Ducha swatého počala w panenském žiwotě swém člověka, s kterýmž se spolčil a sgednotil Bůh.

Bylo-li slýcháno, co se Marii přihodilo? Nebylo-li to weliké tagemstwj? Mohla-li o tom mlčeti? Pokud nemohlo pokogno býti srdce gegj? A ke komu se měla obrátiti, komu swěřiti? K Alžbětě. Kdo na Alžbětu gako prstem ukázal? Ke komu sám anděl Gabriel Marii pannu odeslal? Koho tedy šla nawštjwit Maria? Spěchala swatá panna přes kopce, hory a doly do města, w kterémž zůstawala wěrná, upřjmná, pobožná teta gegj Alžběta. Pozdrawila Maria Alžbětu, ta ale sotwa spatřila milostnau, kwetaucj pannu, sotwa u-



slyšela libý hlas a rozkošné pozdrawenj gegj, an lneď na mjstě oswjcenjm Ducha swatého pozna-  
la, že Maria gest wywolenau rodičkau pána pánu.  
Mocně se pohnul weškeren žiwot gegj, a powý-  
šeným hlasem zwolala : Tys požehnána mezi že-  
namí, a požehnán gest plod žiwota twého Ježš!

Gak promluwil anděl k Marii? Gak Alžběta  
wysokým hlasem zwolala? Kdy pak my ta slowa  
andělská a slowa Alžbětina béřeme w usta swá? K  
těmto pak slowům přidáwáme prositebná slowa,  
kterýmž nás cjrkew swatá naučila. Gak znj slo-  
wa tato? Powězte mi nynj celé pozdrawenj an-  
dělské? Koho modlitbau tauto ctjme a slawjme?  
Wěztež však, milé dítky, že se tato modlitba to-  
liko tehďáž ljbj weleslawné Marii panně, a že to-  
liko tehďáž aučinliwě za nás u Boha prosj, když  
gi srozumem řjkáme a srozwahau. Gak máme  
řjkati pozdrawenj andělské? Pozdrawenj andělské  
krátká sice gest modlitba, ale gádrná a mocná.  
Cá wám gi nynj wyložjm. Gakau modlitbu wám  
nynj wyswětlowati budu? Dřjwe mławiti budu o  
slowjch, gimiž Maria od anděla a od Alžběty po-  
zdrawena byla, pak potom o pobožné žádosti,  
kterauž Marii, té swaté panně, matce a panj dů-  
wěrně předkládáme.

## I. D j I.

Gak znj prwnj polowice té překrásné mo-  
dlitby, kterauž ctjme Marii pannu? „Zdráwa buď  
Maria, milosti plná, Pán s tebau, požehná nas me-

zi ženami, a požehnán plod žiwota twého, Ježjš.“

1. Gak počátečně woláme k Marii? *Zdráwa buď Maria!* Obljčeg Marie panny byl čisté zrcadlo newinné, předobré duše. A koho měl dostati swět z ruky gegj? Co tedy cjtíl anděl Gabriel, mage před sebau tu swatoswatau pannu? Ano — radował se posel Božj, a na gewo dáwage radost swau, řekl: *Zdráwa buď Maria.* Tato slowa gehu gsau slowa radosti a potěšenj. Coimy můžeme, a máme cjtiti, když na Marii mysljme? Z Marie panny se raduge nebe i země. Co k nám přicházj skrze Ježjše? Co nám gest skrze něg po smrti, odewřeno? Kdo nám ale Ježjše Krista porodil? Maria tedy gest přjčinau radosti našj. A čj medle králownau gest Maria? Nad koho gest w nebi powýšena? A zdaliž nás i w nebeské sláwě swé miluge? Milugeť nás Maria, a podlé weliké moci, od Boha přigaté, horliwě wygednáwá dobré naše. Co tedy cjtiti musj srdce naše při každém na Marii pomyšlenj? Kdo zná Marii, zná syna gegjho, zná gegj welikau moc, sláwu a důstognost w nebesjch: s radostj na ni myslj, s radostj o nj mluwj, a radostně gi s andělem pozdrawuge, řka: *Zdráwa, tisjkrát buď zdráwa Maria!* — Buďte, milé djtky, žiwy tak, aby i na wás každý s radostj zpomjnal, s potěšenjm o wás mluwil, a s upřjmau srdečností wás pozdrawował.

2. *Zdráwa buď Maria*, řekl anděl, a hned doložil i přjčinu radostného pozdrawenj toho. Co

totiž řekl? *Milosti plná*. Řjci chtěl těmito slovy: „Na tobě má Bůh obzvláštnj zaljbenj swé; přehogně obohatil duši twau; dal tobě všecko, co kráslj a šlechtj člowěka.“ Prawdu powěděl posel Božj, že Maria gest plna milosti. I bez geho swědectwj se každý snadno domyslití může, že Maria přehogně darů přigala z ruky Božj, a že gest všeho milowánj hodna. — Čj matkau byla Maria? Gakého krále swětu porodila? Čj syn byl syn gegj? Co z toho uzawřiti můžeme? Nad které dcery lidské Bůh rodičku spasitele swěta wyznamenal? Dal-li gj méně čili wjce milostj, darů a dokonalostj těla a duše, nežli všem giným matkám? W skutku, milé djtky, Bůh by byl nebyl Bohem neskončeně mocným a maudrým, kdyby byl všech darů a milostj swých na Marii newylil. Mělať Maria andělskau duši w těle bez wady a poskwrny. Gakau duši měla Maria? W gakém těle měla tuto andělskau duši? Ginj lidé přinášegj na swět owoce hřjchu prwotnjch rodičů. Duše gegich hned při gegich početj zwláštňj má mdlobu, neduh a křehkost. O početj Marie panny nás ale cjrkew swatá něco obzvláštnjho wěřiti učj. Gak byla Maria od Anny, swaté matky swé, počata? Ano, početj gegj bylo bez hřjchu, a protož giž w žiwotě matky swé zwláštňj dokonalosti a moci těla a duše od Boha dostala. Marii Bůh před wěky za dceru swau wywolil, a giž gi nad to proginé lidi milował. Z gaké ale giné přjčiny Bůh Marii nade všechny

panny a matky milowati musil? Co se nalézalo na Marii, coby se Bohu bylo neljbiło? Co každý maudrý a dobrý člověk měl z Marie, když se gi znáti naučil? W prawé prawdě, bez srdečné radosti a bez zvláštnj libosti žádný na přemilostuau Marii pannu hleděti nemohl. Maljrowé neyraděgi Marii wyobrazugi. Ale žádný obraz gegj nenj tak uměle, wtipně a řemeslně způsoben, by weškerau milostnost gegj plně a cele ukazowal. Zdráwa buď Maria, plna milosti! — Co se wám zdá, milé děti, zdaliž gsme my plni milostj Božjch? Kdo ale z nás gest bez milosti? Od koho každý z nás přigal zvláštnj dary a milosti? Může-li člověk winu hřjchů swých přisowati Bohu? Mnoho-li milosti Bůh gisté každému člověku uděluje? Ano Bůh každému tolik dává milostj, by bez hřjchu žiw býti mohl. Užjweyme gen s wděčnosť těch darů, kterýchž nám udělil Bůh. Užjweyme milosti Božj tak, aby na nás Bůh s potěšenjm hleděl s vysokého nebe swého, a aby nás milowal gak on, tak i každý člověk, kterýž se nás znáti naučil.

3. Powězte mi, djtky, co dále řekl anděl, když powěděl, žeby Maria byla plnau milosti? Tak i my woláme: „*Pán s tebau*; všemohaucj Bůh s tebau gest, Maria; s tebau byl, pokud gsi žiwa byla na zemi; přebýwal w srdci twém, a dával ti pokog, útěchu a radost; všemu, což gsi brala před sebe, dával žádaný prospěch; byl s tebau Bůh na zemi, a nynj gest s tebau na

nebi.“ Kdo gest a byl s Marij? Ským byl Bůh zde, a s kým gest nynj na nebi? Nebudiž nám diwno, že Bůh byl a gest s Marij. Cj přjbytkem gest čisté, newinné srdce? Kdo gest tu obzwláštně přjto men, kde gest neljčená pobožnost, a prawá dobrota? Komu Bůh obzwláštně žehná a pomáhá? U koho giž Maria ustawičně myslj swau byla? Co Maria wždy činila? S čj wulj gegj wůle wždy byla sgednocena? Kdo tedy ustawičně byl s nj? A kde nynj gest Bůh s Marij? — Prawě se modljme, djtky, že Bůh wždy byl s Marij tak, gako nynj s nj gest w blahoslaweném sjdle nebeském. Pamatugme však při tom, že i s námi chce býti Bůh, a že wždy gest hotow, pomáhati nám, a žehnuati každému předsewzetj našemu. Gestliže Bůh s některým člověkem nenj; gestliže člověk sobě samému gest zanechán, a bez pomoci a požehnanj Božjho pracuje: kdo gest tjm winen? S kterým člověkem nemůžebýti Bůh? Můželi Bůh člověku k hřešenj dáti pomoc swau? Gakýmby Bůh nebyl Bohem, kdyby člověku hřešiti pomáhal? Bud wůle naše wždy srownána s wulj Božj; obmcy-slegme a čijme wždy to, což welj Bůh, a Bůh zagisté bude s námi zde na zemi, a bude s námi i po smrti na onom lepšjm swětě.

4. Powážme giž nynj také slowa andělowa a slowa Alžbětina, slowa: *Požehnánas mezi ženami*. Prawý smysl a rozum slow těchto gest: „Maria, ty gsi cti a sláwy neyhodněgšj; ty nade

wšecky panny a matky chválena a welebena býti máš.“ Čeho gest Maria neyhodnějšj? Nad koho má chválena a welebena býti? Wězte, milé dítky, že Maria gest w skutku požehnána, wšj pocty hodna mezi dcerami lidskými. Kdyby tebe u příkladu, Pawle, cjsař, král, biskup, papež neb sic někaký welikomocný pán wyzname-  
nal a poctil: zdalibžy tebe ginj lidé měli w leh-  
kosti? Coby tobě vzdávali? Powězte mi giž, kdo Marii poctil a wyvýšil? Které matce neb panně dal Bůh před Marij přede-  
dek? Čj matkau Bůh Marii pannu učinil? An tedy Bůh sám Marii wysoce poctil: což i my činiti máme? — Kte-  
rým lidem wůbec náležj čest, vážnost a chwála? Gakau ale byla Maria? Nebylať Maria toliko do-  
brau, nýbrž neylepšj. Po synu swém Ježíši Kri-  
stu neyvyššj lidskau dokonalostj zde byla ozdo-  
bena. Bez čeho bylo gegj početj? A bez hřjchu byl i weškeren žiwot gegj. Žádnáť dokonce po-  
skwrna na ni nalezena nebyla. Čj milosti byla Maria plna? Kdo ale gest pln milosti, gakým ten ze všech lidj býti musj? W žiwotu Marie wše-  
cky krásné ctnosti se stkwěly. Gát některé to-  
liko obzwláštnj ctnosti gegj wytykám. Byla Ma-  
ria zrcadlo panenské newinnosti, čistoty a sty-  
dliwosti; byla plna pobožnosti a swatého ohně;  
byla ku podiwu krotká, tichá, mjrná a pokorná;  
byla rozmyslná a powážliwá, a wšecko, poněkud  
znamenité, pilně na mysli swé wážila; byla srd-  
ce autlého a citedlného, plna autrpnosti, dobro

ty, wljdnosti a lásky ku všechněm lidem. Gaká byla Maria? Gaké cti a chwály gest proto hodna? Snažte se, milé děti, by gste we všem smeyšlenj a gednánj swém podobny byly Marii. Neb toliko následovánjm geğj pobožnosti, dobroty, pokory a ostatnjch ctnostj opravdu ukazujeme, že si gj wysoce wážjme, a že gi opravdu máme za požehnanau mezi ženami.

5. Kdo ale ctj matku, koho také spolu ctiji musj? Ano, gako Maria gest prwnj, neyslawněg-sj a neydůstogněgšj mezi všemi ženami: tak gest wšj cti a sláwy hoden i ten, kteréhož k oblaženj swěta počala a porodila. Gak proto s bohabog-nau Alžbětau a scjrkwj katolickau woláme? *Požehnán gest plod žiwota twého, Ježjś, to gest, požehnán, ctěn a slawen gest i syn twůg, Ježjś Kristus. Gest-li Ježjś Kristus toliko člowěkem? Gaký gest učitel náš? Čeho příklad nám w žiwotu swém wystawil? Co nám skrze umučenj a smrt swau wygednal? Kde w nebi gakožto pán a král sedj? A koho gednau sauditi bude? Kdo se mu klanj na nebi? Tak se mu i na zemi každé klaň koleno. Každý z wás, milé děti, horliwým buď ctitelem Ježjše Krista. Dokazugte to ale skutkem, že znáte a ctjte Ježjše. Neljbjt se mu čest, chwála a sláva w ustech hřjśnjka. Koho ctjme, když zachowáwáme učenj Ježjśowo? A koho ctjme, když následugeme příklad Ježjśůw?*

## II. D j I.

Nynj, milé dĵtky, přistupme k rozgjmánj druhé-polowice té krátké modlitby, kterauž obyčegně pro plněgšj uctěnj Marie panny k modlitbě Pá-ně přidáváme.

1. Gak z wnitřnosti duše k Marii woláme? *Swatá Maria, matko Božj.* Zdaliž gest Maria mezi swatými? Koho Maria w nebi důstogenstwjm a sláwau přewýšuge? O tom, milé dĵtky, žádný rozumný nepochybuge. Proč ale také Marii nazýwáme matkau Božj? Byla-li dĵjwe nežli Bůh? Kdo musj dĵjwe býti, twor-li, čili stwořitel? Mohla-li tedy Maria poroditi toho, kterýž gest sám stwořitelem gegjm? W prawém a vlastnjm smyslu slova Maria arcí Boha poroditi nemohla, w tom smyslu gj ale cĵrkew swatá Bohorodicj negmenuge. Čłowěkai Maria porodila. Kdo se ale s tĵmto čłowěkem neyužšjmi swazky spogil? Kdo se s tĵmto čłowěkem spogil w gednotu osoby? Kdo w čłowěku tomto widitedlně na zemi obco-wal? Byla-li tedy Maria sprostau, obyčegnau matkau? Byla-li matkau pauhého čłowěka? Bylat Maria rodičkau čłowěka, s Bohem sgednoceného. Gak proto práwě Marii w tomto ohledu gmenugeme? W skutku, milé dĵti, práwě slušně a náležitě Marii, rodičku toho, kterýž gako Bůh žiw byl mezi námi, matkau Božj gmenugeme. To weliké gméno, gméno — matka Božj, — žiwě námi stawj před oči, že Maria w skutku gest plna milosti,



že Bůh byl a gest snj, že gest požehnanau mezi ženami, že gest nade všecky zbory swatých wywýšenau a oslawenau králownau nebeskau, že mnoho může, mnoho platj u Boha, a že následowně uplnau knj můžeme a máme mji důvěrnost.

2. Gak proto woláme, gmenugjce Marii matkau Božj? „*Pros za nás.*“ Srdečně woláme: „Maria, swatá Maria, Maria, rodičko božského pána a spasitele našeho, rodičko Syna Božjho, pros, orodug za nás před trůnem Božjm.“ Magj-li swatj w nebesjch tak obmezený rozum, gako my lidé? A poněwáď swatj w nebesjch powýšený rozum magj: mohau-li mji dobrau vědomost potřeb a žádostj našich? A gsau-li tak málomohaucj gako my? Kdoť gim bez pochyby dal moc, i nám zemčanům dobře činiti? Kdy nás swatj milowali? Zdali, když odešli od nás, milowati nás přestali? Newychladlať w gisté prawdě gegich k nám láska, anobř nynj, w dokonalejšim způsobu swém wjce nás než gindy milugj. Co nám žádagj? Komu gisté žádosti tyto předkládagj? Přjmluwy gegich gsau wýlew prawé a čisté lásky. Kdo proto w přjmluwách gegich zvláštnj má zaljbenj? A ke komu se Bůh pro tyto přjmluwy swatých dobrotiwějšim ukazuge? Koho tedy o přjmluwu u Boha žádati máme? Skrže koho přistupowati máme k Bohu? Koho ale mezi swatými obzvláštně o platné orodowánj u Boha wzjwati máme? Ano, Marii, weleslawnau matku wtěleného Syna Božjho taužebně wzjwati máme. Onat i náš pra-

wau gest matkau. Čj gest přjwětiwau milowni-  
cj? A poněwádž mezi swatými neywjce má do-  
bročinné moci: kdo nám mezi swatými neywjce  
může prospěti? Knj tedy, k té milosrdně, dobré,  
welikomocné panj a matce obracugme zraky swo-  
ge. Knj se utjkeyme w každé těžkosti, w každé  
potřebě; k nj woleyme každý den z hluboka srd-  
ce: Swatá Maria, matko Božj, pros za nás!

3. Pros za nás hřjšné. To slowjčko —  
hřjšné — nenj bez důvodu w pozdrawenj anděl-  
ské pogato. Kdo z lidj gest takowým, gakýmž  
byti má? Před kým každý člowěk, i neylepšj,  
gest hřjšnjkem? Na čj zásluhy žádný člowěk spo-  
léhati nesmj? Skrze čj zásluhy nám ale Bůh dá-  
wati ráčj to, čehož sami nezaslugheme? Kdo giž  
mezi swatými neyplatněgi se za nás hřjšné lidi  
přimlauwá? Zdaliby se ale Maria za nás přimlau-  
wala, kdybychom se za swaté, naprosto čisté lidi  
pokládali? Každý člowěk wyznáwati má před  
Bohem nehodnost swau; každý se má hluboko ko-  
řiti před obljčegem Božjm. Pamatugte na to, milé  
djtky, žeť w skutku wšickni gsme hřjšnj, nedo-  
statečnj, bjdnj lidé, kdykoli woláme k Marii: Pros  
za nás hřjšné.

4. Co w pozdrawenj andělském následuge po  
slowu hřjšné? Ano, woláme: *Nynj*, Maria, nynj  
pros za nás, pros za nás w každém okamženj ži-  
wota. Kdo z lidj gest tjm ugištěn, že nezablau-  
dj a nepadne? Bez čj pomoci žádný w dobrém  
prospjwati nemůže? Čj milosti nám ustawičně

gest potřebj? Koho tedy ustawičně prositi máme o smilowánj a o pomoc? Oč wolati máme k blahoslawené Marii panně? W prawdě, djtky, taužebně wolati máme, aby Maria bez přestánj u Boha za nás orodowala, a ustawičně skrze ljbeznuu přjmluwu swau nám wygednawala přjzeň a milost Božj.

5. Co se wám ale zdá, milé děti, w kterém okamženj žiwota nám obzwláštně milosti Božj a přjmluwy Marie panny gest potřebj? Gak proto na konci pozdrawenj andělského kté welikomocné, dobrotiwé, swaté panně a matce woláme: *Pros za nás w hodinu smrti našj.* Byli-liby gste rádi w nebi? Kde nicméně všickni gste rádi? Každý člowěk se těšj na nebe, proto ale předce žádný rád odsud neodcházj. Gak gest každému, když si předstawuge, že gednau umře? Gaký obljeć má smrt, wábný-li, čili strašliwý? Zdali gest kdo tak srdnatým, by se gj nelekal? Hodina smrti, milé děti, hodina smrti weliká gest hodina. Gak člowěk zde přestal, tak tam začj ná; gak zde umřel, tak tam gest žiw. Gakým si tedy každý rozumný člowěk žádá býti při smrti swé? Bohatým-li? Zdali mocným a slowútým? Který člowěk w pokogi a w dobré naděgi zawřjti může oči swé? Mnoho, děti, přemnoho, anobrž všeco, wěčné blahoslawenstwj člowěka na tom záležj, by člowěk při smrti dobrau měl wůli, pobožný aumysl, a duši cele obrácenu k Bohu. Mnoho tratj člowěk při smrti; tratj vše-

cky radosti wezdegšjho žiwota, tratj celý tento swět. Ale předce wšeco rád můž opustiti, naděge-li gest, že šťastně a blaze dokoná, a že skrze tmawau bránu smrti progde k swětlu wěčného žiwota. Powězte tedy geště gednau: W kterém čase žiwota neywjce potřebujeme pomoci a milosti Božj? Čj přjmluwa mezi swatými nám w hodině smrti neywjce gest prospěšná? Kdy tedy wolati máme, aby Maria obzwláštně u Boha za nás orodowala? Komu záležj na šťastné, pokog-né, blahoslawené smrti, ten každý den z hlubokosti srdce wolá: Maria, ty swatá, blahoslawená matko, ty králowno nebeská, pros za mne bjdného, když se budu laučiti stjnto swětem; orodug, přimlauwey se za mne a za wšeccky lidi w hodinu smrti našj!“

### Z á w ě r e k.

Co gsem wám, dťky, dnes wykládal? K čemu katoličtj křesťané tuto gádrnau, krásnau, swatou modlitbu přidawagj? Kdy modlitbu tuto řjkagj? Modlete se gi pozorně, rozwážliwě a s prawým srdce pohnutjm. Řjkeyte pozdrawenj andělské s andělskau wraucnostj a čistotau mysli. Řjkeyte gi tak, aby ta neyswětěgšj panna a matka laskawě na wás hleděla s nebe swého, a těšila wás, pomáhala wám, prosila za wás, a po smrti wašj wás přiwedla k Ježjši Kristu, synu swému do wěčně trwagjej, newýmluwné radosti.

## 7. Trogj kázanj o stawu člowěka po smrti.

Od Wácl. Wiléma Wáclawjčka.

(Dokonenj.)

### C. O prostřednjm stawu na věčnosti, neboli o očištcí.

Swatě a spasitedlné gest myšlenj za mrtwě se modliti, aby od hřjchů byli zproštěni. 2. Mach. XII, 46.

Co člowěk zde na zemi sege, to na onom budaucjm swětě žiti bude. Odcházegjť odsud lidé očištění ode wšj poskwrny duše, plni lásky k Bohu a bližnjmu; dosáhliť zde mrawnj dobroty a dokonalosti, gakau gen člowěk dosáhnauti může, a což od nich koli dobrým práwem a swědomjm žádáno býti mohlo, to w plné mjě wykonali. O těch a takowých nábožných a spravedliwých lidech pewně wěřjme, že po smrti swě zrowna k požjwánj newyslovné radosti a blaženosti přicházegj. Přeblažený způsob žiwota gegich obecně nebem nazýwáme. *Sprawedliwý pŕgdau do žiwota wěčného.* (Mat. XXV, 46.) — Odcházegj pak odtud i zlj, na neywyššjm stupni zpustlj a přewrhlj lidé, gešto zde ne podlé rozumu a přikázanj Božjch, nýbrž podlé tělesných swých žádostj žiwi gsau, a pro zisk swůg a rozkoš swau i zaumysla, s dobrým a swětlým wědomjm zle a neprávě gednagj, aniž se kdy w hřjšjch a nepravostech swých poznati, a k Bohu a gehu swatým přikázanjm se obrátiti chtjce. I ti k nowě-

mu žiwotu po smrti přicházegj, a však k žiwotu newyslowně trapnému a nešťastnému. Přesmutný způsob žiwota gegich na věčnosti peklem nazýváme. *Bezbožnj půgdau ale do trápenj věčného.* (Mat. XXV, 46.)

Ubjragj se však ale také odtud a umjragj lidé, kteří toliko prostřednj zde dosáhli dokonalosti. Činili sice za žiwobyť swého dobré, ale často také hřešili, ne-li zúmysla a s plným vědomjm, aspoň z nepozoru, unáhlenj a lidské křehkosti, a tudy buď mnohými geště wadami a neduhy duše poskwrněni gsau, aneb za hřjchyswé těžké, gichžto ginak upřjmě litowali a naprawiti hleděli, dokonale zadost neučinili. Kam medle přicházegj duše takowé, když se od těl swých odlaučily? Ty přicházegj do očistce, o němž my katoličťj křesťané věřjme, že gest prostřednj mjsto mezi nebem a peklem, čili třetj staw, a sice takowý, w němž zemřelj kratčj neb delšj čas gediné proto bolesti a trápenj snášegj, aby za hřjchyswé dokonale zadost učinili, od každé wady a poskwrny duše auplně se očistili, a nabytjm příslušné dokonalosti, bez kteréž odsud odešli, k požjwánj nebeského blahoslawenstwj se přihotowili. Ať gsme giž o blahoslawené, i o nešťastné věčnosti, totiž o nebi a pekle mluwili, wyšetřjme dnes, čemuž cjrkw katolická o očistci učj. Učj totiž:

1) Že očisteo gest, a

2) že dušjm w něm trpjcm, od nás zde přebýwagjcjch wšeligakým nábožným způsobem může zpomáháno býti.

Takž se o tom swatý všeobecný sněm Tri-dentský prohlásil; (Sess. VI, Can. 30. Sess. XXV. Decret. de Purgatorio,) a my se snadno přeswěd-čjme, gak důwodné a spasitelné i spolu utěšite-dlné toto učenj wjry gest. — O kýž milosrden-stwj a lásku u všech přjtomných wzbudjm k mi-lým, drahým zemřelým, a wesměs ke všem w Pánu zesnulým!

# I.

*Do nebe nepřigde nic nečistého.* (Zgew. XXI, 27.) A wšak gsau-li wšickni ti, gešto od-sud se ubjragj mrauce, docela čisti? *Nepadá-li,* gakž samo Pjsmo naswědčuje, *i sprawedliwý ča-stokráte?* (Přjsl. XXIV, 16.) Gsau to owšem gen pádowé maličtj a skrownj, hřjchowé wšednj, toliko z nepozoru, unáhlenj a lidské křehkosti po-cházegjcj, gsau wšak předce uraženj Božj a trestu hodné přestaupenj sw. přikázanj geho. Mimo to nebýwá kagjcjm s hřjchem a wěčným trestem spolu wšecken trest časný odpuštěn, anž i po do-sáhlém' w swátosti pokánj osprawedlněnj božské sprawedlnosti zadost učiniti musj. I mohauž te-dy umřjti lidé, kakož i umjragj, gešto mnohými geště wadami a křehkostmi čili hřjchy wšednjmi

poskwrnčni gsau, anebo za hřjchy swé těžké, w nichž se sice poznali a ge opraviti snažně hledě-  
li, dokonale zadost neučinili, a newytrpěli zde trestu pro ně zaslauných. Kamž medle magj ti a takowj po smrti se dostati? K dosaženj nebe, k neydokonalejšmu spogenj se s neyswětějšm a neyčistjšm Bohem negsau geště dosti dobřj a dokonalj, ku wěčnému ale zatracenj negsau dosti zlj a přewrhlij. I kamž se magj dostati? Kdyby gich Bůh wěčně trestal, aneb snad do společenstwj naprosto čistých a blahoslawených duchů při-  
gjmaj, nezdálby se dokonale sprawedliwým býti. Eyhle, kterak giž sám rozum tušj a nahljžj, že na wěčnosti staw prostřednj býti musj, kde lidé s nedostatečnými ctnostmi a w mnohých geště wadách a křehkostech odtud odcházegjcej spasitedlné kázni se podrobugj, by nj gako zlato ohněm očištěni, odewšech wad a poskwrn duše gako trusek zbaweni, a nabytjm potřebné dokonalosti k požíwánj wěčného blahoslawenstwj, k patřenj na Boha twářj w twář schopni učiněni byli. To gmenugeme *očistec*, staw na wěčnosti očisługjcej. O němžto pak giž w starém zákoně a sice w druhé knize Machabegské, kteraužto dle neomylného rozhodnutj cirkwe swaté také za kanonickau pokládáme, nezapjratedlné swědectwj nalozáme. Neb čteme tam :

Judas Machabeus, wůdce Israelských, wětšj geště skrze swau bohabognost, nežli skrze swau udatnost, poraziw wogska Idumegských, přišel



druhého dne po dobytém vítězství, aby těla swých w bogi poražených sebral a slušně pochoval. Ale gak weliké bylo geho uleknutí, když pod sukněmi gednoho každého z těch zabitých našli modlám posvěcené věci, které u Jamie ukořistili. Judas poznal w tom sprawedliwý soud Boží, genž tuto zapowězenau laupež smrti těch zabitých potrestal. Medle což učinil? Wěděl si-cc, že wjězům právem wálečným dowoleno, statky poražených sobě přiwlastniti, věděl ale také, že Hospodin w zákonu swém zapowěděl něco z toho podržeti, čehož při modloslužbě bylo užjwáno; i pochopil tedy, že zemřelý hřešili, tušil ale spolu, že hřích gegich newědomostj, unáhlenjm a wogenskau prudkostj, pakli ne wymluwiti aspoň uskrowniti lze; — nepochybowal nikoli, že gich Bůh časnu smrti potrestal, byl ale na rozpacjch, zdaliž trest tento dostatečný gest, a zdaž geště na onom světě něco trpěti nemusej. W těch okoličnostech wzal útočiště ku prostředkům, kteréž mu náboženstwí na ruku dalo, k modlitbě a oběti. *Wšickni*, dj Pismo, k modlitbě se obrátivše, prosili, aby to prowiněnj, kteréž se stalo, w zapomenutj dáno, shlazeno bylo. Judas pak způsobil společnu zbjrku; každý dával ochotně a hogně, tak že dwanácte tisíc drachem sřjbra bylo sebráno. Těch poslal Judas do Jerusalema kněžjm, aby za hřichy mrtvých obětowali oběti. Bohabogný hrdina pronesl tjm wjru swau w nesmrtelnost duše

a budaucj wzkrjšenj těla, a dokázal, že pewně za to měl, že poraženj nikoli w hněwu, nýbrž w milosti Božj zesnuli, a že gim výborná odměna odložena gest. Toto myšlenj bylo spasi- tedlné. I modlili se tedy za mrtvé, obětowali za ně, aby od hřjchů, a následowně od trestů byli zproštěni. (2. Mach. XII, 38 — 46.)

Zde poznamenati slušj, že sice nekatoljci tuto knihu mezi apogryfa počjtagj, nicméně wjry historické gj nikoli upjratí nemohau; — že knjže Machabegské, Judas, kněz byl, a pro swau mau- drost a swatost žiwota w podezřenj wzat býti ne- můž, gakoby nové powěrečné smeyšlenj u lidu Božjho byl uwésti chtěl; — a že toho nábožné- ho obyčge, u židů až podnes trwagjcjho, za mrtvé se modliti, ani Kristus, ani geho apošto- lé nikdy netupili a nezawrhli. Mnohem wjce učj sám Spasitel výslowně, že hřjchowé gsau, ge- što ani zde, ani na věčnosti se neodpauštěgj, řka: *Kdož proti Synu člověka hřešj, odpu- štěno mu bude; kdo ale proti Duchu swatému hřešj, tomu ani na tom ani na onom světě odpuštěno nebude.* (Mat. XXII, 12. 32.) To by ale s prawdau řečeno nebylo, pjše sw. Augustin, kdyby hřjchowé nebyli, gešto neli w tomto, předce w budaucjm žiwotě odpuštění býwa- gj; a dokládá: *Tjm tedy dáno nám neomylně swědectwj o očistci.* (L. XXI. de Civit. Dei c. 24. n. 2.) Něco podobného napsal apoštol sw. Petr w slowjch těchto: *Kristus se odebral k*

*duchům w žaláři, a hlásal jim.* (III, 19.) Pak-li Kristus k zemřelým přišel, k zemřelým w těžkém žaláři přebýwajcjm , a sice proto, aby jim učenj swé swaté zwěstowal, následowně zemřelj časným trestům podrobeni, a k poznánj prawdy a k náprawě přiwedeni býti mohau. I z toho, co apoštol národů sw. Pawel k Filipenským píše: *We gménu Ježíše klekati má každé kolenó nebeských a zemských i podzemských* \*) (II, 10.) na očistec zawjratí můžeme. Nebo ti zde gmenowanj podzemštj nemohau všickni wůbec zemřelj, nýbrž gen určitá třjda gich býti, totiž nikoli blahoslawenj w nebi, neb ti náležej k nebeským, nikoli zatracenj w pekle, neb těch by nebyl apoštol se zemskými a nebeskými w gedno společenstwj skrze společný swatý swazek uctěnj Ježíše Krista spogil, kteréžto uctěnj dobrowolné, ne pak wynucené poznánj wznešené hodnosti Ježíšowj býti má. Ti podzemštj gsau tedy takowj zemřelj, kteřj vlastnj, od pekla a nebe rozdjlneau řjši mrtwých činj, kteřj w Ježíše wěřj a ho ctj, a čjmže se zemskými a nebeskými obyvateli w spolku stogj. Gegich gméno: *Podzemštj*, zdá te toliko překážku gegich wýletu k nebeské gasnosti wyznamenáwati.

Poradjme-li se dále s wjrau starobylého křesťanstwj, tedy učenj našeho o očisti půwod žádný giný leč apoštolský nenalezneme. Že však

---

\*) κατὰ θυμους.

přináležející svědectví sv. otců a církevních spisovatelů uvéstí na místě svém bude, ty jen zde gmenovitě připomenu, kteřížto o očištcí výslovně mluví, jako u př. *Kliment Alexandrinský*, (Str. VII, c. 6. 10. 12. VI, c. 14.) *Origenes*, (In Jerem. XVI, c. 5.) sv. *Basilus*, (In Isai. c. VI et IX.) sv. *Řehoř Nazianský*, (Orat. 39.) sv. *Řehoř Nysseský*, (Orat. de mortuis) sv. *Cyprian*, (Ep. 52.) sv. *Augustin* (de Civit. Dei XXI, c. 13 a 26.) a jiní.

I kdožby mohl ještě pochybowati, že na věčnosti krom nebe a pekla ještě něco prostředního gest, — staw očišťující, polepšující a ošlechťující pro všechny ty, kteří takového ještě očišťování a polepšení potřebují? Kdožby mohl o tom pochybowati, zvláště považ-li, jak užitečné toto učení wjry gest? Nebo kdyby bylo nebe toliko a peklo, nemohli bychom se nikdy spokogiti, gsance sobě tolikerých wad a křehkostí svědomí. Kdyby nebyl očištec, welice bychom se smrti lekati musili, nestojme-li na wrchu mravní dokonalosti, gestobychom, nemohauce se dostatí do nebe, do pekla se dostatí musili. Mnohýby dokonce žádné pokogné chwíle neměl, a w zaufalství by upadl. Bolesná smrt milých našich daleko bolestnější a trudnější by nám byla, kdybychom věřiti měli, že nebywše pro wady a křehkosti své do nebe přigati, do pekla se dostali. A pročez i mnozí z těch, gesto nám u wjře odporují, z nekatoljků neyučenější, prawdau gsance pu-

zeni, wjru naši w očistee wyznali. Gednoho z nich uwésti dosti buď.

*Gakož pozděgi zralé owoce méně sladkosti a lahodnosti do sebe má; tak musj méně dobrý člověk zpět zůstatí. Wždyť má on gestě tak mnoho trpkého a hořkého do sebe; gestě tak mnoho, což očištěno, zlepšeno a zdokonaleno býti musj. Gak brzy aneb gak pozdě toto geho očištěnj, ošlechtěnj, zlepšenj a zdokonalenj se stane, tak brzy aneb tak pozdě může on skrze zásluhy Krista Ježíše věčného blahoslawenstwj aučasten býti. \*)*

Kteraký ale ostatně vlastnj staw dušj w o-  
cistci gest, zgeweno nám nenj; a pročez se také  
wučenj tom všeho zlého užjwánj a wšj powěry  
wystřjheyme. Toliko určitě wjme, že duše o-  
cistcowé na čas zbaweny gsau věčného blahosla-  
wenstwj a tresty snášegj za hřjchy swé; — že te-  
dy způsob žiwota gegich welmi trapný a bolest-  
ný gest; — že staw tento gegich hned po smrti  
začjná, ale věčně netrwá, nýbrž delšj neč kratšj  
čas podlé mjry gegich prowiněnj, za které zadost  
učiniti musegj; — a cjl toho všeho gest doká-  
zanj, doljčenj božské sprawedlnosti, očištěnj dušj,  
gegich zdokonalenj a upewněnj w dobrém. \*\*)

---

\*) Wjz Fr. Willh. Tischers psych. Predigten IV. str. 37 w Lip-  
sku 1798.

\*\*) Paměti hodno gest, co o stawu dušj w očistci pje swatý  
Frantisek Saleský:

Toť prwnj částka učenj katolického o očistci. Druhá geho částka gest: že trpjcjm dušjm w očistci, s kterýmiž geště pořád w společnosti

„Rozgjmánj očistce neměloby nás' pauze báznj, ale i potěšenjm naplniti . . . Pravda gest, očistec gest tak bolestný, že se žádné trápenj na světě kněmu přirownati nemůže; předce ale také gisto gest, že na tomto světě žádná spokogenost nalezena býti nemůže, která by se s onau, giž duše w očistci wnitř cjtěgj, měřiti mohla; nebo — gsau wustawičném spogenj s Bohem, — podrobugj se zcela wůli Božj, aneb lépe řečeno, wůle gegich proměněna gest w božskou; ony nemohau nic giněho si přjti a žádati, než co Bůh chce, tak, že kdyby hned nebe před nimi otevřeno bylo, předceby raděgi do propasti své se uwrhly, než aby s poskvrnami na nich geště wězjcjm před neyčistšjm okem Božjm se okázaly; — očišťowánj gegich stáwá se dobrowolně a z lásky, že se to Neyvyššjmu tak ljbj; — právě proto chtěgj tak dlanho w očistci zůstatí, dokud wůle Božj w tom gest; — nemohau sice hřešiti, nemagj přjčiny knetrpěliwosti neb gině nedokonalosti; — milugj Boha nadewšecko, wjc než sebe samy, dokonalau, cistau, zcela nezisknau láskau; — docházegj welikého potěšenj od sw. Andělů; — gsau wěčného blahoslawenstwj swěho gisti, a gegich naděge gest takowá, že zklamána býti nemůže; — ludiž i trpkost bolestj gegich gak chce prudká, požjwagj předce při tom blaženého pokoge; — když gest očistec wzhladem na bolesti gako peklo, tedy gest také rágem pro tu sladkost, genž láskau w srdce gegich wlita gest, nebo láska gest silněgšj nad smrt, a mocněgšj nad peklo.“ *Na to dokládá sw. František*: „Když se to tedy s očistcem tak nacházj, mohlby někdo řjci, proč se máme nad trpjcjm dušemi smilowati, a gim ku pomoci přispjwati?“ *A odpowjdá*: „Přjčina gest, že při všech swých přednostech přehrozná muka snášegj, a našj antrpnosti w prawdě zasluhugi. Nad to gsau, gak dlanho se w očistci zdržugj, od sláwy nebeské odlaučeny.“ *I zawjrá*: „Obě přjčiny magj nás pohnauti, lychom gim neyrychlegi ku pomoci přispěli, a to se může státi *modlitbau, postem, almužnamí, rozličnými dobrými skutky, zvláště pak obětowánjm mše swaté*.“ Duch sw. Františka Saleského XVI. djl, 9. kap. od J. P. Kámusa, biskupa Bellayského.

gsme, modlitbau a ginými dobrými skutky, zwláště obětj mše swaté pomoci můžeme.

## II.

Bůh welj, abychom zde na zemi gedni druhým všemi způsoby pomáhali. Nebo milowánj bližnjho gest prwnj a hlawnj přikázanj, od něho samého nám dané. Zdaliž nám ale Bůh žiwých toliko milowati přikázal, a ne také zemřelých? Zdaž nám oznámil, že na dobré žiwých toliko mysliti máme, a ne také na dobré těch, genž na věčnost se odebrali? Odstupiž; wždyť láska, gakž apoštol učj, nikdý *newypadá*, *newymjrá* (1. Kor. XIII, 8.), t. mezej netrpj, nýbrž i přes hroby sahá, a až na onen swět proniká. A takj gest w skutku a prawdě. Anebo mohli-by u př. milowat přestati manželé swých zemřelých manželů, děti swých zemřelých rodičů, rodiče swých zemřelých dětj, bratřj, sestry a přátelé swých zemřelých bratřj, sester a přátel? Mohli-liby kdý přestati gich milowati, a na dobré gegich mysliti?

Manželko! mohla-liby láska twá wypadnauti k twému zemřelému manželj, gešto, pokud žiw byl, s tebau w osudu twém zdělowal se upřjmně, w neštěstj tě pamatowal, těšil, o nebezpečenstwj učil a stře hl, w twém pak štěstj radowal se s tebau? — Djtě! mohla-liby láska twá wymřjti k nebožce twé matce, k nebožtjku otcj? — k matce, kteráž tě pod srdcem swým nosila, z prsau

swých krmila, w tolikerém nebezpečenstwě žiwota tebe opatrowala, a při wšj pro tebe podniknuté péči a práci w nocech bezesných k srdci winula, ljbala tebe, miláčka swého? — k nebožtjku otci, kterýžto o tebe, o twé wyžiwění, wychowánj a budaucej we swětě zaopatřenj starage se pracowal w potu swé twáři, a štěstj twé obmyslel we dne i w noci? — Rodičowé! mohli-byste přestati milowati těch, gešto gsau krew z wašj krwe, a tělo z vašeho těla, zemřelých swých dětj, pro něž gste u hrobů trpkých slzj cedili, a pokudž žiwy byly, těžkých pracj podnikali, tolikerých starostj poměli a tolikerých nesnazj wystáli? — Bratřj, sestry, přátelé a přjbuznj, mohli-libyste přestati milowati těch, s nimižto tak auzkými a autlými swazky krwe a přátelstwj spogeni gste, zemřelých bratřj, sester, přátel a přjbuzných?

Ale medle, kterak milým, drahým zemřelým powinnau swau lásku wygewiti a oswědčiti máme? Pobožnými přjmluwami, mešnj obětj, almužnau a každým giným dobrým skutkem. Ó, wždyť gest dobrému srdci i pauhé modlenj za ty, které mu smrt odgala, on pak nerad ztratil, pramenem sladké útěchy. Že ale modlitba, mše swatá, půst, almužna a wšecky giné milosrdné a dobré skutky netoliko nám samým, ale také giným, nýbrž i zemřelým prospjwajj, i z pjsma swatého, i z austného podánj apoštolského a z ustawičného obyčeje cjrkwě katolické poznáwá-



me. Slyšeli gsme giž, že statečný Judas Machabegský sebraw welikau zbjrku stříbra poslal do Jerusaléma, aby obětována byla oběť za hřjchy zemřelých, t. w očistci přebýwagjcjch, s tjm doloženjm, že *swaté a spasitedlné gest myšlenj za mrtwé se modliti, aby od hřjchů byli zproštěni*. (2. Mach. XII, 42 — 46.) Powažme dále, že w spisech nowého zákona obogj swět, přítomný a budaucj, totiž žiwj a mrtwj w Kristu wespolek spogenj se představugj, a gen gednu welikau cjrkew činj; (Ef. I, 21 — 23. Filip. II, 10.)

— powažme, že Kristus mezi giným modliti se welj: *Přigďnám králowstwj twé*, (Mat. VI, 10.) kdež králowstwj Božj w neyobšjrnějšjm smyslu gakožto milostné zřízení Božj k našemu spasenj zde, a gakožto věčné blahoslawenstwj onde wzato a rozumjno, a geho tedy přigetj na wšecky potaženo býti musj, gešto toho i onoho schopni gsau; — powažme, že o modlitbách žiwých za žiwé tak často a důkladně zmjnká se činj; apoštolé zagisté modlili se za věřjcj, a napomjnali gich, by za ně i za sebe wespolek se modlili (Kol. I, 3. IV, 3. Řim. XV, 30. Efez. VI, 19. 1. Tess. V, 25. Žid. XII, 18. Jak. V, 16. a g.): i cožby se moc a aučinliwost modlitby toliko na ty, kteřj w těle obywgj, a ne také na zemřelé wztahowati měla? — Powažme, že apoštol Pawel za dobré přátel swých na onom swětě se modlil: *Deyž milosrdenstwj Pán domu One-*

*ziforowu, — deyž gemu Pán nalezti miłosrden-  
stwj w den onen.* (2. Tim. I, 16. 18.) K tomu  
přicházj, že za časů apoštolských, ačkoli z blud-  
ného domněnj, žiwj za mrtwé křtiti se dávali  
(1. Kor. XV, 29.), a což giž tehďáž panugcej wj-  
ru dokazuje, zemřelým dobrými skutky ku po-  
moci přispjwali.

Z té také přjčiny w cirkwi swaté giž za uey-  
staršjch časů w obyčegi býwalo, za mrtwé se mo-  
dliti, mši sw. obětowati, žalmy zpjwati, almužny  
dávati, weyročnj dny slawiti.

Tertulian, který brzy po apoštoljch w dru-  
hém stoletj žiw byl, pjše: *My vzdáváme kaž-  
doročně w geden den oběti za mrtwé, a on  
mluwj o tom gakožto o obyčegi na dědičném u-  
čenj založeném, zvykem stwrzeném, a wjrau za-  
chowaném.* De cor. mil. c. III. c. IV. cfr. L. de  
monog. c. X. etc. Exhort. c. 11. — Tolikěž swěd-  
čj a wyznává sw. Cyprian biskup Kartaginenský  
z třetjho stoletj, a odwolává se k potwrzenj učenj  
toho na smyšlenj a ustanowenj starých biskupů.  
Ep. LXVI. ad Cler. et pop. — Sw. Cirill biskup  
Jerusalémský w čtvrtém stoletj dával přjstogicjm  
wěřjcjm toto naučenj: *Modljwáme se za wšecky  
mezi námi w Pánu zesnulé, a máme pewně za  
to, že těm ku pomoci přispěge, za něž se mo-  
dlitba děge, a že ona swatá a wážnost přika-  
zugcej oběť před námi gest.* Cat. myst. IV. Sw.  
Jan Zlatoustý, patriarcha Konstantinopolitánský,

který rovněž w čtwtém stoletj žiw byl, prawil : *Ne bez weliké přjčiny bylo od apoštolů nařjzeno, aby při slawenj tagemstwj sw. na mrtwé se pamatowalo. Wěděliť, že se gim tjm welice přispěge.* (Hom. XLII. in I. Cor.) Swatý Ambrož, arcibiskup Mediolánský w čtwtém stoletj, těšj přjtele swého Faustina nad citedlnau ztrátou sestry gehu následugjcjmj slowy : *Mám za to, žebychom neměli pro ni plakati, alera- děgi se modliti.* Ep. 2. ad Faustin. — Swatý Augustin, biskup Hipponezský, který w čtwtém a pátém stoletj žiw byl, pjše : Nenj pochybnosti, že mrtwj skrze oběti cjrkwě swaté, mšj swatau a almužnami, které se za gegich duše konagj, pomoci dosáhnau, aby Bůh milosrdněgi s nimi nakládal, než hřjchowé gegich zaslawžili; neb toto nám Otcowé zanechali, a weškera cjrkwew to zachowáwá, abychom za ty, kteřj w společnosti těla a krwe Kristowy zemřeli, na ně w patřjcmj mjestě pamětliwi gsauce, modlitby konali, a i to, že se oběť za ně wykoná, oznámili. Serm. XXXII, c. 2. A pročez neměla také sw. Monika, geho matka, zkrátka před smrtj žádnau důtkliwěgšj prosbu, gako aby se na ni při oltáři pamatowalo, a sw. Augustin toto o nj wyprawugjcj, poraučj gi kněžjm w modlitbu a w oběť mše swaté. Protož pak také konečně katolická cjrkwew každoročně tak nazwaný den dušiček, t. každoročnj památku zemřelých, gichž duše geště w očistci trpěgi, swětj.

Eyhle, toť učenj sw. katolické cirkwe o třetjm na věčnosti mjstě, čili prostřednjm stawu mezi nebem a peklem. I gest tedy očistec, a my můžeme dušjm w něm trpjcjm, s kterýmiž pořád w společnosti stogjme, modlitbau a každým giným dobrým skutkem, zwláště pak obětowánjm mšj sw. pomocni býti.

Nuže tedy, budme tak žiwi, abychom gednau netoliko peklu; ale i očistci ušli. Warugme se bedliwě i neymenšjho hřjchu, a spokánjm neodkládeyme. Budiž to pak také naše sw. powinnost za mrtwé se modliti, aby propuštěnj a od trestu hřjchů wyswobozenj k patřenj na Boha dostati se mohli. Modleme se často a důwěrně za wšecky w Pánu zesnulé, — zwláště pak za ty, za něž předewšjm modliti se powinni gsme.

Synowé ! dcery ! slyšte, což wám skrze mne wzkazugj w Pánu zesnulj wašj rodičowé. Děti ! pomněte, wedro i zimu nesli gsme skrze wás ; žádná práce nebyla nám břemenná, žádné nebezpečnstwj weliké a těžké, abychom wás učinili šťastnými. Wy giž sbjráte a požjwáte owoce našeho potu, našj péče a práce, wy se gako masem našjm sytjte (Job. XIX, 22.) : a však nás bez pomoci w mukách očistcowých zanecháwáte, o naše wykaupenj nic nedbagjce ! *Ach, gaká to ukrutnost !* wolá sw. Augustin.

Ale také wás, wy ostatnj wšickni, gesto gste se od nás na věčnost odebrali, — wás wšecky,

kteřj s námi spogeni býti chcete, wáže swazek swaté lásky. My wás, ač wás oko naše nikdy ne-  
wjdlalo, za swé uznáwáme, a wás přestat milowa-  
ti nemůžeme. A tak přinášjme za wás za wšecky,  
za wás, drazj rodiče, milj manželé, děti, bratřj,  
sestry a přátelé, a za wás, wy zemřelj všickni,  
swé společné modlitby, přjmluwy, prosby, oběti  
společnému Otci wnebesjch.

Odpočjweyte sladce, u wěčném pokogi! —  
Ó Bože, Otče! gešto w swětłe nepřístupitedlném  
přebýwáš, smilug se nad dobrými dušemi očist-  
cowými, a saučastni ge swého swětla. Radost  
nebeská občerstwiž ge! Amen.

7. Proč má duchownj, na české osadě ustanowený, uměti dobře česky; a má-li také něco věděti o české literatuře?

### L i s t

k bratru, který se k stawu duchownjmu ubjrá.

Od J. W. Kamarýta.

---

*Τοῖς πᾶσι γέγονα τα πάντα.*

I. Κορ. 9, 22.

### Milowaný bratře!

Těšj mne welmi, že nynj tak bedliwě na slowa našeho prostého lidu pozor dáváš, a mnohé sleycháwáš, gak mi pjšeš, o kterých dosud gsi se domnjwal, žeby nowě twořeny byly. Abys pak gednau docela škodliwý onen předsudek odložil, gakoby nowěgšj spisowatelowé češtj přjliš zhusta z brusu nowá twořili slova, a gakoby wše, co mnohým w gazyku našem nepowědomé, z ruského a polského weň mjchali — posjlám tobě *Storobylá Skládanie*, i s našjm klenotem, *Rukopisem Kralodworským*. Z těchto se přesvědčjš, že giž před kolika sty lety w gazyku našem přemnoho bylo slow, w dobrém každému Čechu obyčegi, gež za našeho času mnozj za nové nebo za ginoslowanské omylně udáwagj. Wjce gasnosti w tom a w podobných o gazyku a literatuře našj pochybných domněnkách dá tobě wýtečný spisek: „*Beleuchtung der Streitfrage über die*

*Böhmische Orthographie*“ . . . von J. Jungmann, gegž bez pochyby s *Hankowau mluwnicj* poštau předešlau gsi obdržel.

Milý bratře! nynj teprw ze srdce milým bratrem tebe gmenugi, an se stakau bedliwostj o českau řeč přičiňuješ. Geť to řeč twé matky, twého otce, twých bratřj, twé vlasti. Geť to neydražšj klenot, gegž národ na světě má. W gazyku gehu gsau duše a srdce gehu schowány. Gazykem gemu włásthjnm genom národ poznati, pochopiti a naň dále šťastněgi aučinkowati lze. — Zwlastě pak tobě, an k stawu duchownjmu přistupugeš, zewrubná gazyka materského známost newyhnutelně gest potřebna. I tedy swatá powinnost k tomu tě wáže, aby o to bedliwě se přičinil, ba tjm bedliwěgi se přičiniti musjš, anť w žádně škole o mluwnici a o literatuře české ani zmjuka se nestala, a během dwanaći škol, kde genom německy mluweno, německy studowáno, německy pracowáno w liternjm — takořka gazyku apowaze národu swého bez winy twé gsi se odcizil.

Kněz mimo žiwý příklad, gediné wýmluwnostj na lid aučinkuge. Hanba tedy, gestli duchownj gazyk ten wauplné moci swé a na snadu nemá, gjmž při tolika přjležitostech auřad gehu mluwiti welj. Také málo by mu byla platná wšecka učenost, wšecky wědomosti z němčiny, z latiny a z giných gazyků nashromažděné, kdyby gich k prospěchu duchownjmu swých swěřenců nakládati, a s nimi zdělowati neuměl,

což bez gazyka materského nikoliw možno nenj. A kdyby tjm se ohražowal, že dosti s lidem howořiti umj, špatná ohrada. Nebudeť mu wždycky mluwiti prostě, a gen o katechismu. A buďiž, wždyť i naše prostá mluwa swého zwláštnjho půwodnjho ducha má, a kdo tjm přjmým duchem ku národu nemluwj, toho gazyk wždy bude gaksi přjkrý, newhodný, a nerad se poslauchá.

Na kazatelně wšak giž wytřenějšjho i wznešenějšjho gazyka se požaduge, a wšeliké rozmanitosti řečnické šetřiti den ode dne wjce gest třeba, an wšecko k wyššjmu stupni wzdělanosti se powynášj. Gsa na kazatelně, giž máš swětlými, lidu powědomými slowy poučowati; giž předsudky škodliwé a powěru porážeti; giž pro twé wyřknutj z rozumu, z děginy, z přjrody důwody uwáděti; giž wšemi řečnickými pohnutkami wystaupiti, aby i srdce tam naklonil, kde rozum ge mji žádá; giž potěchu ze srdce swého w srdce posluchačů nenuceně gakoby přeljwati. Negednau horliwost okamžitá nutj, aby gako praudem plynula řeč twá. Hle, gaké bohatosti, gaké rozmanitosti, gaké obratnosti gazyka tobě zapotřebj! Toť poznáwáš, žeby přjliš pozdě bylo, kdyby to teprwa před kázanjm ze slownjku a ze wšech kautů shledáwati chtěl. Gaké to bjdné hudlařenj, když se kázanj gako nádennickau pracj dohromady stlauká, když mnohému swé duchownj přednášenj českým gazykem napsati ne-



možno, aby dijwe německy nemyslí, aby na gednom koleně grammatiku a na druhém slownyk nedržel, aby následowně mjsto řečnických figur germanismy a barbarismy swau slawnau řeč ne-wyšperkował. A při tom gaké hmožděnj a pocenj, chce-li gen trochu něco snesitelného stlauci bez plagiatu. Gak se potom s chutj má pracowati? Nenj diwu, že řečnj ten giž teyden před kázanjm kazatelny gako mučjrný se bogj. A kde se má wzjti libá nenucenost, srdečnost, horliwost a žádaný aučinek z přednášenj? Když to přednášj, s gakým nepřirozeným hlasu měněnjm, s gakau widitelnau báznj; s gakým auzkostným lapánjm každého toho nuzně vyhledaného słowa gako tonaucj bjďák se chytá, a kdyby mu některé wypadlo, běda — giné na snadú nemá — tu s gednjm nešťastným slowem wypadne buď celá řeč, anebo pan hlasatel dostawuge až do Amen wěž babylonskau, poslauchače mjsto ohně poljwá mrazem, a pohne ge — leďa z kostela.

Litowalbych tě, a styďělbych se za tebe, milý bratře, kdyby w tomto wznešeném a neypěknějšjm auřadu našeho stawu tak prtačiti měl. Tuľby owšem nesměl se nad tjm horšiti, wida, gak při pjsni: „Otče náš milý pane“ před twýma očima wzďelanejšj poslauchačů částka z kostela se ubjrá, a ostatnj gen tak leďa že postogj, aby mohli hospodářům řjci, že *slyšeli* kázanj. Arci mnohý tu se umýwá kalnaũ wodaũ, a řekne: liďu sprostému, z gakowéhož na wětšjm djle gest

mé auditorium, vzdělaněgi mluwiti nelze. Ano, kdo neumj, tomuť nelze. Zdežádaná vzdělanost geště nenj přepiatost. Měloby se powážiti, že giž i w Cechách se rozednjwá; giž našim wesničům ani duchownj pokrm nechutná, gestli se gim na dřewěné a nečisté mjse podává. Wždyť negen w městech a městečkách, i po wesnicjch teď wjce než Rybrcol a Meluzjna se čjtá, a mnohý, gegžby dle haleny za sprostáka powážowal, sprosté twé řeči k těm přirownáwá, které doma čjtáwá, anebo ginde poslaucháwá; i byt newěděl dle prawidel sudebnjch, gak to wygáďriti w čem chybugeš, geho zdrawý rozum a gádrný gemu přirozený gazyk dobře mu powj, čeho twé pšenici se nedostáwá. — Zpomeň si, bratře, na kazatele, kteréhož w T. nedáwno gsme poslouchali, gak *marnému* nadáwal *rozmanitých*, u něhož *marnotratnost a prostopášnost, skrauseness a pobožnost, oplzlost a nestřjďmost, smyslnost a pozornost, roztržitost a rozptýlenost* a m. g. gsau synonyma. I proti neyprwněgšjm české mluwnice prawidlům se prohřešowal až uši nás bolely. Gelž pak se co diwiti, že w čas kázanj mnoho lidu před kostelem stálo, a druzj z kázanj gdayce stěžowali sobě, škoda, prý, že mu všeccko dobře rozuměti nemůžeme. Proto takowý hlasatel třeba neypečněgšj, ale špatně wygáďřenau a přednešenau prawdau tolik prospjwá, co onen německý lékař, genž chura-

wému Čechowi radil mjsto pařeniny bylinowé — pařeninu zelnu.

Gakožto učiteli náboženstwj bude tobě také swěřena škola; k dobrému auřadu tohoto zastáwánj, tak gako kazatelowi, gazyka českého třeba newyhnutelně. Bylby to hlawnj škola byla na osadě české, w kteréby se, bohužel, i náboženstwj německy mělo přednáseti — přece, mage swědomj a znage swatau powinnost swau, přičinjš se, aby české djtky neydržjwé dobře we swém gazyku tomu rozuměli, co ubožátka gako papauškové odřjkáwati magj; ginakby nesel semeno slova božjho na dobrau půdu, ale na skálu. Wjm to dle sebe, žebych w prwnjch základnjch školách na gymnasium špatně byl rozuměl, co gest náboženstwj, kdyby nám p. Katecheta na německá slova české wýznamy nebyl diktowal.

Ty však právem se tějš na školu národnj. W tomto auřadu nebudeš na wlas powinnosti swé dle toho odměřowati, co gen předsáno. Gáť znám twé srdce a twé smeyšlenj, že cokoliw dobrého činiti můžeš bližnjmu a we škole djtěti tobě swěřenému, za swau powinnost uznáwáš. Nebudeš tedy přestáwati na tom, aby gen katechismus wyswětlil a djtkám leda do paměti wnuťtil. Ale však giž při wyswětlowánj slow mnohých co činiti, aby čistau, určitau a swětlau řeč mluwil, by takowými nemotornými synonymi, gako onen kazatel, neprohazowal, a wýkladu swému mjsto swěta tmy nepřidáwal a na pjsku

nestawěl. Horliwý katecheta neb duchownj, gakožto učitel náboženstwj, nebude toliko wyprawowati, w kolika dnech a gak Bůh swět stwořil, anebo nepřestane na tom, když wšeobecně wěcj několik wyčte, a doložj: „Wšecko to dohromady, milé djtky, gmenugeme *swět*.“ On swým učencům, podlé gegich schopnosti, dá nahljdnauti w samo tworstwo, w powrchnost i wnitřnost země, w řjši žiwočichů, rostlin, preyšťenin, kowů; pozorný ge učinj na užitek a na nesčjslná dobra, která pro člowěka z nich gdau; gakých zwjřat a plodin, w kterých zemjch, a gacj lidé, a k čemu gich užjwagj. I kam autlý učenců rozum dostačj, powznese geg do wýsosti, k blahoděgnému, ožiwugjcju slunci, k hwězdám a t. d. A gaké přjrodoskum teprw wýtečnosti a rozmanitosti před námi rozwinuge! Z takowéhoto wyučowánj teprw poznagj swět a přjrodu krásnau; tu teprw obdiwowati budau wšemohaucjho, neydobrotiwěgšjho, neymaudřegšjho, wšude aučinkugjcjho stwořitele a zachowatele. — Tak u př. k zamezenj a odstraněnj záhubných powěr a bludů nebude dosti, genom prwnj přikázanj z desatera se žáky progjtj: zde k tomu whodné ponaučenj z upotřebené populárnej fyziky musj se přidružiti, má-li to státi na základu, co p. katecheta prawj. Kdoby w takowýchto přjpadnostech se domnjwal, že dokonalé známosti gazyka českého, w němž to má přednášeno bý-

ti, zapotřebj nenj, tent se domnjwá, že maljř bez barew může malowati.

Že pak takowéto vyučowánj w našich školách národnjch nenj w powětřj, genom ti gmenu-gi, co mi dotud powědomo, školu Worlickau, Hlawateckau, Postupickau, Kardašowo-Řečickau, kde to w skutku shledáno, wše z přičiněnj gegich přítomných p. p. katechetů, a wjm, že w giných krajch wjce takowých škol se nalézá. I můžeť se také na wesnické škole mnoho aučinkowati; neboť všemu se žákové učj w řeči materské, tedy mnoho času, mnoho lehkosti zjskáno, ani tolikerými předměty přemožení negsau, gako na školách normálnjch. Ano geště wjce možno, gestli mimo škole předeepsané hodiny některá se přidati chce: a kdožby to z mladých duchownjch rád neučinil, zná-li swé powolánj? Pamatugeš se, gak gsme před několiká lety we wesnici Plané přjtomni byli školnj zkaušce, a žákové mimo wše, co se dle zákonu požadowati mohlo, geště pole a lesy wyměřowati uměli, také w neyhlawněgšjch české mluwnice pravidlech a w potřebných pjsemnostech wycwičení byli? Také gsem nedáwno gednu wenkowskau školu, a genom tak nazwanau filialnj, nawštíwil, kde krom učenj předeepsaného i w zeměpisu a statistice králowstwj českého výborně dospělegšj žákové byli wycwičení, žeby se mnohý na hlawnj škole vyučený w tom nesměl s nimi o záwod pustiti; a i sedlské děwčata wěděly dobře, kde se w Čechách dařj hogný a pě-

kný len; kde dělagj výborné plátna; kde pentle, kragky, šátky a neylepšj kartauny; kde gehly a špendljký, kde pěkné a dobré nádobj a t. d. i na mapě (zřetelně od p. katechety pro tu školu napsané) každé to mjsto ukázati uměly. Toť gsem se podiwil a potěšil. Poněwádž se mi však zdálo přičiněnj toto zbytečné, zeptal gsem se duchownjho, z gakéhoby ohledu sedlským dětem zeměpis český přednášel? Nu kdo wj, prawil mi, nebude-li z některého toho chlapce nebo z děwčete sedlského něco panského, a usmjwage se řekl dále: někteřj z mých žáků budau dědiny swé vlasti wzděláwati worbau nebo štěpowánjn stromů, aby tedy k swému potěšenj seznali powšechnau té vlasti aprodnost a šťastné pod nebem položenj, kde rolnictwj a štěparstwj a gakým způsobem giž znamenité pokroky učinilo. Někteřj budau za vlast bogowati, aby tedy kroznjcenj udatnosti wěděli, co zastáwagj a zač krew swau wyléwagj. Někteřj budau se řemeslům učiti, anebo wšeligaký obchod powedau, aby tedy peněz do ciziny za takowé věci newydáwali, kterých gim w hognosti vlast gegich podáwá; zvláště pak aby tak nazwanj naši wandrownj, kteřj někdy z mé školy wygdau, nemyslili, že gen w cizině wšelikým řemeslům se naučiti lze, odkudž tak často i špatné wyučenj i špatné mrawy domů přinášjwagj, o swé vlasti nic newědauce, gi tupj a zabaubugj mezi cizjmy národy. Tomu gá chci přede-

gjtj mimo podánj giného mnohého prospěchu, který zeměpis mládeži přinášj. Ano také neyraděgi se tomu djtky učj, co pomocj mapy se gim smyslně předstawuge. Wšickni wúbec k tomu schopni magj vlast swau znáti, ctjti, milowati, a všemožně každý dle stawu swého o gegj zwelebenj se přičiniti. — Tak mluwil ten duchownj. Zaliby se mnau toho muže neljbal?

W některé wenkowské škole, kde pohodlná k tomu poloha, a kde widj se zvláštj toho potřebnost, také w štěparstwj, sázenj, hljdánj a zwelebowánj owocných stromů se žákové cwičj. W giné zase, zvláště na opakugiejch nedělnjch hodinách, mládež mimo náboženstwj a ostatnj cwičenj učj se lehkým, -krátkým náwodem populárnj dietetice, wše přičiněnjm duchownjho, anť se cos takowého dotud z mnohých přjčin od obyčegných učitelů školnjch požadowati nemůže. Widjš, gak mnoho se činiti může, když gest horliwá dobrá wúle a wycwičenost w gazyku materském, což newyhnutelno. Takowého duchownjho zagisté djtky i rodičowé, celá osada miluge; ten má všech důwěrnost; takowého muže slova, rady a napomjnuánj u lidu něco platj, a rády se poslauchagj; ten gest prawý duchownj otec osadnjků swých, ten lehce a šťastně ge weđe k blahému časnému i wěčnému žiwotu, i sám sebe k neyšťastněgšj we swém stawu spokogenosti.

Prawda gest owšem, že počet škol takto zřjzených dosawad welmi gest skrowný proti počtu

ceských katechetů. Však naděje sladká kwete, až, mimo jiné usnadnění, pravá láska k vlasti, aučinná láska k gazyku národnjmu, bez něhož nelze ani na cos takového pomysliť, láska k powinnostem tak pěkným a na vše strany prospěšným, až láska ta swatá wjce srdce zahřeje, naděje kwete, že wjce a šťastněji bude aučinkowáno w našj milé vlasti. —

Mimo kázání a školnj wyučowánj, a katechisowánj po wesnicjch, o čemž není již třeba listu mého prodlužowati, také při mnoha jiných příležitostech cwičeného gazyka českého tobě bude potřebj; gako při nawštěwovánj nemocných, we zpovědi, a w jiných ne vždy předzwjdaných přípádnostech. Na kázání a na školnj wyučowánj můžeš se ještě w pravý čas připrawiti přemeyšlenjmi a opravowánjmi: ale w dotčených nepředzwjdaných přípádnostech, kde kolikráte okamžitého horlení nebo těšení nebo přeswědčowánj gestí třeba, tu již srdce hned musíš mjeti na gazyku. Špatněby věru pohnul, kdyby swada w krku ti wězela a po slowjčku gako zmatená přjzewen se saukala, a jen tak na zdařbůh cokoliw a komukoliw prohodila. —

Hle, gaký to bude pro tebe zisk, gaká odměnná radost za všecko twé snažení, když tobě w čas potreby samowolně slowa na gazyk poplynau. Abys však s mluwau tak daleko dospěl, gako widíš, že toho potřeba, musíš českau, zvláště



nowěgšj literaturu za wůdkyni a učitelkyni wzjti. Ta nesmj tobě býti gako nowý swět nepowědoma, neboť gazyka bez užitj literatury dosjci nelze. Ikterak by se w gazyku dokonale wycwičil, kdyby zdařených literatury plodůw bedliwě nečjtal a we swau vlastnost neobracel? Gá sice o žádném newjm, kdoby se pauze z grammatiky a z wokabuláře něgaké řeči byl naučil.

Objránj se tedy literijnmi gazyka našeho památkami potřebné co do řeči; ale i potřebné co do věci. Chceš-li totiž gakožto učitel náboženstwj a dozorce školy we vyučowánj tak pokračowati, a tak prospěšen býti, gak gsem to zde podotknul, a gak od tebe očekáwám: což ti tu bude třeba zásoby w látkách k tomu potřebných! A kde gich shledáš, nepoužigeš-li k tomu přispjwajgcjch vlastenských spisowatelů? I bytby sám z ginogazyčných pramenů wážiti uměl a chtěl, brzy by tě při mnohých giných pracech twého powolánj trpěliwost a dobrá wůle přešla, ano škoda byloby času, gegžby ke všemu teprw sám nakládati chtěl, každau ginau sobě giž podanau pomocj zhrdage; lečby sám obecenstwu něco lepšjho podati chtěl; a však giž i k tomu znáti musjš, co před tebau bylo wzděláno, a čeho geště se nedostáwá.

Pak ohledem na školu považ, stáloli-by šestileté chozenj a placenj do školy a trápenj dětj za to, kdyžby se učily čjsti gen pro školnj kněžku a pro kalendář. Žáci tedy rozumně nawádě-

ti se magj k giným také knihám. Řekneš-li dětem: Kdo se neydřjwé čjsti naučj, a při tom, gak na hodného žáka slušj, doma i we škole dobře se zachowá, ten mimo pěkné čtenj, které za odměnu dostane, i giné knihy, genž geg zagisté těšiti budau, ode mne klibému domácjmu čtenj požádati smj; rád mu gich zapůgějm. Tu teprw se wzbuzuge dychtiwost a wynasnaženj o záwod. — Nechceš-li ale slauti darmotlachem, neyprwé musjš takowé knihy znáti, kteréby práwě rozum a srdce twé mládeže wzděláwaly, kteréby někdy i odrostlýmu užitek přinášely. Ano, ty musjš co možná neywywoleněgšjmi knihami zaopatřen býti, nebo aspoň knihownu školnj gimi zásobiti. A k tomu, gakaukoliw knihu někomu k čtenj podáwage, wždycky doložiti máš: Gestli-by wtéto knjžce buď některým slowům nebo čemukoli nerozuměl, přigď, zeptej se, gá ti to powjm. Kohožby se také giného neumělj tázati měli gistěgi a důwěrněgi, než swého duchownjho učitele? Wždyť on dwanácte škol studowal. Pročež hledj, aby dřjwe sám gistě wěděł, co giným powědjti chceš. — Ze všech školáků twých přece několik gich wždy bude, kteřj dáwno giž ze školy wystaupiwše po wykonané hmotné práci, zwláště na dlauhé wečery anebo we swátek, rádi doma poseďj a w některé milé knize čjtati budau. Z ohledu tohoto přálbych, aby gsi žákům ze školy wystupugjcm diktowal anebo k opsánj domácjmu po-

dal gmenowité zaznamenánj wyborných mrawných a rozumně zabawugjcych kněh, aby napřed giž poznáwali, kteráby kniha pro gegich užitek za čtenj stála, a po takowé aby se pjdili, když chu- ti a času k čtenj mji budau. Nenj-li možná po- dělenjm nebo ukázkau, aspoň tedy zaznamenánjm o neylepšjch modlicjch knihách, gak pro mužské tak pro ženské osoby, hled swým dospělým zákúm powědjti, aby někdy, gakož býwá o pau- tich anebo o trhu, za ledacos peněz newyhazowali. Příležitě sem tam s swými osadnjky promluwjš, gaké čtenj neyraděgi čjtagj, gaké doma nebo w obci magj; zde často něco, coby zgewně špatné bylo, anebo co pro ně se nehodj, rozumným před- loženjm a ponaučenjm odstranjš, a něco lepšjho gim poradjš. Wjš dobře, gak prostějšj lid na to wjru klade, co tištěno na papjru, a gaké z toho ško- dy pogjti mohau, když do rukau neprawých mno- há kniha zablaudj, byt w sobě a pro ty, kterým gest psána, třebas wyborná byla. —

Náš lid gest welmi zpěwu milowný. Chť- ti, aby pro některé necudné a pohoršliwé pjsničky docela žádne swětské pjsně nezpjwal, byloby u- krutenstwj. Ale snažiti se, aby mu lepějšjch pjs- nj pochwáleno, ano příležitě w známost uwedeno bylo, toť ani kněze nehodno nenj. Zwlašt pak welkau budeš mji záslahu o weřejnj pobožnost, když se přičinjš, aby w kostele twém co možná pěkné a tak wznešeného čjle, totiž ctnosti a nábo- ženstwj, hodné pjsně zpjwány byly. I ku zpě- wu školnjmu, ku zpěwu domácjmu pobožnému welmi potřeba dohljdnauti a geg zdokonaliti.

Geliž pak tedy zapotřebj, znáti se w české literatuře, chce-li duchownj těmto powinnostem, o kterých tobě pjši, zadost učiniti? Odpowěď leh- ká. Poněwáďž ale takowéto přičiněnj nedá leže- ti nebo při džb . . . seděti na pohowce, nepřege

giti po giných milých zábawách — z toho lehce uhodneš to tagemstwj, proč někteřj (snad ne mnozj —) raděgi černidlem se obělugj, stěžugj sobě na zlé časy, na chudobu české literatury, že-hřj na swau řeč a na spisowatele od nás ctěné, ano i potupně o wědách mluwj — scientia non habet osorem nisi ignorantem, české knize gako čert křjži zdaleka se vyhýbagj. Těch, bratře můg, zdaleka se warug.

Co neydržwe tobě pošli IV. ročnj běh česk. Časopisu pro katol. duchowenstwo. Mimo giné hned prwnj pagednánj we swazku třetjm výborně se ti ljbiti bude, totiž: „*Proč a gakby se měla láska ke čtenj a samočinnému studowánju mladého duchowenstwa zbuditi a zachowati?*“ od Fr. Bogenického. Cos mi oznámil, že někteřj mezi wámi s tjmto časopisem dokonale spokogeni negsau, daufám, žeť to nebude na ugmu věci dobré. Gakožto lidské djlo nemůžeť býti dokonalý. Ale některým pánům w této věci těžko whod učiniti, bytby byl sebe dokonaleggšj. Ten chce miji wjce praktického, tam ten wjce wědeckého; giný žádá wjce poesij, giný docela o žádné nestogj; gedén chce malowané, druhý reysowané. A kdo posuzuge cenu toho časopisu dle gedné částky, nebo třeba dle gednoho ročnjho běhu, ten s měrau nesprawedliwau zacházj. Pak na gednotliwé chuti nesmj se zde ohled bráti, než na potřebu wšeobecnau. Maudrý maudře powážuge, a pomyslj sobě: Které pagednánj pro mne gest zbytečné, pro giného gest wýtečné. — Pročež mnozj dobře s tjm Časop. gsau spokogeni. S bohem! bratřjčku milý. Duch swatý tě oswěcug a posilňug we všem dobrém.

## II. OZNAMOWATEL.

### a) Literatura.

1. **M**odlicj kniha pro katolické křesťany od Jana Aloysia Šneidra, apoštolského Vikáře a bývalého zpo-  
wědlnjka Geho Gasnosti Krále Saského, biskupa Argo-  
ského, kanownjka Krakowského i Poznaňského. Přeložil z německé W. Gothard Holubář, kněz kanownické-  
ho řádu Premostrátského a kazatel při chrámu Páně  
na Strahowě. W Praze nákladem Konrada Senfta a  
syna w Jezowitské ulici N. 184. 8. Str. VIII, 344.

Modlicj knjžka nebožtjka biskupa a apoštolského  
vikária Aloysia Schneidera, muže welmi učeného, pro-  
zřetedlného, ctného a pro překrásné vlastnosti swé i  
protestantům Saským milého, náležj k neylepšjm wzdě-  
lawatedlným knihám katolickým wěku našeho, pročez  
gde welmi na odbyt, a všude gi tisknau, a na swětlo  
wydawagj. Welebný P. Gothard Holubář zwláštj te-  
dy hoden gest pochwaly, že wýbornau knjžku onu w  
milý český náš gazyk wtipně a uměle přewedl, a  
množstw oblíbených pjsnj českých, upř. Minula nočnj  
hodina; Narodil se Kristus Pán, weselme se; Giž gsem

dost pracował — s některými žalny Streycowými připogil. Čeština pana překladatele gest prawidelná, čistá, nenucená a zřetelná, tak že každý i vzdělanější Čech bez pohoršení gj k pobožným výlevům srdce svého užjwati může. „Před trůnem twým na kolena padám, Pane a Spasiteli můj! pln srdečné wděčnosti k tobě, pln radostného přesvědčení o přítomnosti twé, gakož i opogen žádostj swatau, bych na wěky spogen zůstal s tebau. Tyť sám, genžs někdy na zemi chodil, bjdným pomáhal, blanděj na prawau cestu přiwáděl, hrjšnjky obracel, wěřěj w dobrém sjilil, a uředlnjky k rozhlašowánj učenj swého do wšech končin swěta posjláwal, až posawád, ačkoli newiditedlný, geště přebýwáš mezi námi.“ Str. 163. Tjm řeči způsobem celá ta pěkná modlicj knjžka gest přistrogena, a gistotně každému i pro čistý papjr, přjgenný tisk a připogenných pět přerозkošných obrázků, — gmenowitě matky Marie s djetem, spasitele swěta, poslednj wečeře, obětowánj a zwěstowánj panny Marie — welice se ljbiti musj. Toto přeloženj oznámené knihy bezpochyby prwnj gest práce ctěného pana vlastence našeho, a poněwádž gjž ta dobře se powedla, nadjti se můžeme, že horliwým bude wzdělawatelem literatury české, že nepřestane čjtati starobylých spisů Českých, a že časem swým i půwodnjm něgakým plodem vlastenské literatuře přispěje.

2. Uwedenj k wnitřnj modlitbě, poukázané w mnohých modlitbách, dle potřeby katolických křesťanů od Benedikta J. N. Pfeiffra, opata kanownického řádu Premonstrátského králow. kláštera Strahowského w Praze. Přeložil z německého Gothard W. Holubář, kněz téhož řádu, a kazatel w chrámu Páně na Strahowě. W Praze 1833. W knížecj arcibiskupské knihtiskárně, u Josefy Fetterlowé, wedenjm a nákladem Wáclawa Špinky. 18.

Str. VIII. 356. za 24 kr. stě.

Skrownátě to knížka modlicj, ale plna gádra, plna zbožné srdečnosti, plna rozkošné pastwy duchownj. Právě má na čele nápis: Uwedenj k wnitřnj modlitbě. Nebo tak gest probuditedlna, a tak duši zagjná a rozněcuje, že kdož se z nj začal modliti, giž pak z vlastnj mysli swé modliti se začíná. Co gi pak zvláště nám Čechům dwognásob milau činj, gestiť to, že skladatel gegj u welikém cjrkewnjm důstogenstwj stogj, a pracj swau příklad nepokryté pobožnosti nám wystawil. Překladatel těch modliteb cjtíl výbornost a cenu gegich, a protož k zčeštěnj gich obzvláštnj pilnost přiložil, a w skutku ge tak zčeštil, že geho práce každého znatele gazyka českého cele spokojiti musj. I nakladatel, pan Špinka, o čisté wydánj se postaral, a protož tato knížka w každém ohledu wysoce budšlawena.

3. Erinnerungen an Wilhelm Mercy von Rudolph Eyth, Pfarrer in Dormettingen im Königreiche Württemberg. Rotweil in der Herderschen Buchhandlung. 1829. 8.

Str. IV. 172.

Spis tento, nad něgž nám giž dlauho žádný výborněgšj plod katolických spisowatelů do rukau nepřii-

šel, s welikým potěšenjm w známost uwádíme, nie nepochybugje, že kdo si ho zgedná, přerozkošné pastwy ducha w něm nalezne, a peněz, na něg naložených, nikoli litowati nebude. Wilhelm Mercy bez odporu k neyznamenitějšjm učeným ejrkwe našj náležj, gakož pak pro mnohostrannau wzdělanost swau až do léta 1825., w kterémžto umřel, wůbec byl ctěn a slawen. Muž tento netoliko wýtečného byl wtipu a domyslu, nýbrž i přebedliwým čjlatelem dobrých kněh, mezi kterýmiž zwlášťě ästhetické milowal. Při tom pak byl i muž welmi ušlechtilé powahy, a přeljbezných mrawů. Wůbec-li gest rozkošno, čjsti, gak welicj mužowé o wšelikých wěcech smeyšleli, a gakých byli mrawů a obyčegů, čjm se objrali, a gacj byli w auřadech swých : tedy popsánj žiwota gegich tjm poučnějšj gest a wábnějšj, čjm ostrowtlipnějšj byl ten, kterýž popsánj ono wzal před sebe. Gižť pak Rudolf Eyth bez pochyby k neywzdělanějšjm katoljkům wěku našeho patrj, a wýborno, zlato gest wše, což až posawád wyšlo z péra geho. „Zerstreute Blätter von einem katholischen Geistlichen, Erster Band, Stuttgart und Tübingen in der Cotta'schen Buchhandlung 1826“ klasickýť gsau duchaplod, ten ale máme od něho. Ten tedy ostromyslný, cwičný spisowatel neyznamenitějšj wěci o Wilémowi Mercy, w swrchu poznamenáněm spisu předkládá tak, že ho gistě žádný bez welikého potěšenj a užitku čjsti nebude. Ne-wyprawugeť toliko, gaký byl Mercy, a co konal w žiwobytj swém, nýbrž kde se koli ktomu přjčina podává, tu obecna poznamenánj klade, a od strany 89. až do stránky 117. některá mjsta z dennjka (Tagebuch) a z listů nebožtjka Mercy přiwozuge. „Wider Reinhardts Predigten liesse sich Manches einwenden : Allzugehäufte Materie auf einmahl, Wiederhohlung des Nämlichen, ein gar zu geregeltes Wesen, und eine erzwungene An-



wendung des Textes. Doch bleibt sein Predigercharakter immer merkwürdig. — Was überhaupt einen guten Pfarrer macht, ist kurz gesagt: Ungeheuchelte Frömmigkeit, hinlängliche Wissenschaft und ein gut bestelltes Hauswesen. Dürftigkeit hindert die Wirksamkeit des Amtes. — Nur keinen Plan in der Erziehung, nur nichts Projektenmässiges. Man hat aus der Erziehung eine Kunst gemacht, mich dünkt aber, sie ist Natur.“

Wlastnosti Wiljma Mercy výborný náš autor wůbec tjinto obrazem nám stawj před oči: „Mercy byl muž, kterýž nebyl w stawu, někomu pochlebowati a lahoditi, předce ale welmi přjgemně a rozkošně s ginými obcowal; oddán byl přjsné ctnosti, nikoli ale nezamjtal lidských radostj; byl bohabogným a křesťanem celau dušj, ale při tom byl předce snášeliwým, w poctiwosti mague šlechtnost giných, i když byli w omylu, a nesmyslili gako on; byl oswjceného rozumu, ne však newěřej; swobodenstwj milowal, nikoli ale bez rozwahy a zpauhé wášně proti každému ustanowenj nebogowal; stálým byl odpornjkem všech užjwánj mrawům škodj-ejeb, při tom však pilné měl zřenj na tradicj a zkušenost, a pln byl čistě, horliwé lásky k cirkwi swé; měl pewnau, ustanowenau mysl, nebyl ale twrdočelným, a poblandil-li w něčem, rád wyznal omýlenj swé; přjmný byl a odewřeny, a však zdánj i úmyslů swých nikdy na odiw nestawil; opatrně si počjnal, by koho neurazil, nikoli ale nebyl z počtu uhlazených opatrnjčků, gichžto plášť se každému wětru podává, a aby se zachowali powýšeným a mocným, chwálj i to`neyhoršj; neukogitedlně twrdým byl k zatwrdilé zlosti, přeochotně ale odpauštěl, wida žel a ljstost pro chyby učiněné; žiwé city často pohybowały dušj geho, ale nikdy gj nepřemohly; smrt měl ustawičně před očima, proto ale předce vždy byl gasné, weselé mysli; mague přjčinu, hněwal

so na lidi, nikdy se ale nemstil, a o křivdách, na kteréž nebylo možná zapomenauti, alespoň nemluvil; druhdy byl těžkomyslnostj pokaušjn, ale tudjž zase plu lásky a přjzniwosti; boden byl milowánj wýtečnými dary ducha a neposkwrněnými mrawy; bylť welebným i při chybách a obzwláštnostech swých. Nam vitiis nemo sine nascitur; optimus ille est, qui minimis urgelur.“

4. *Sensa sanctorum Ecclesiae Doctorum ac Patrum circa usum matrimonii. Viennae 1832. Typis Josephi Sollinger. 8. Str. X. 234.*

Katolická cjrkew slowe latinská, a zřegmoť gest, že latina gest řeč, kterauž cjrkew katolická mluwj, a k swázánj všech swých audů w rozkošnuu gednotu newyhnutedlně potřebuge. Tratj se niemčně známost latiny mezi katoljky, abrž i učenj latině psáti přestali. Tau přjčínau každá latinská kniha, na swětlo wyšlá, hned na se obracj zřenj naše. Co se tkne knihy, wýše poznamenané, skladatel gegj se negmenowal, ač nepochybňe nenj laikem, ženatým a w manželských wěcech prošlým, nýbrž kněžem něgakým a sic učeným theologem. Diwjn se pak, že práwě o užjwánj manželstwj psáti sobě obljbil. Neb o této materii, kteráž sama o sobě kluzká gest, snad toliko gen ženatý muž dokonale psáti může. Což bned na prwnj pohled každý za prawdu poznati může, we dwau gest zawřjno stránkách: Užjweyte manželstwj tak, aby se množilo pokolenj lidské, aby ale při tom těla vaše neslábla a nechřadla, a geden přjlišnuu zdrželiwostj anebo přjlišným tělesenstwjm druhého netrápil. Ostatnj wšecko přirozenj bud' ostaweno. Neb i zkušenj gest wědomo, že manželé, přirozenjm gsauce wedeni,

beze wšeho giného {wyučowánj, wýborně tomu rozumj, coby gim dowoleno neb {zahágeno bylo. Morál nemůže wšeco na wlas ustanowiti, a by i mohla, nesmj, nechce-li býti zpozdilau a nemrawnau. Ledacos musj ostawiti mrawněmu gednoho každého citu. Kdyby se manželům wšeco, coby gim náleželo, až do neymenšjho mělo wyněřowati, swědomj negednoho z nich by se uwozowalo w tesknost, a cesta gich by gako gehlami byla postlána.

O práci latinského autora našeho a nahrnutých od něho mjstách swatých otců a slowůtných učitelů newidjt mi se obšjrného wynáseti saudu. Zdát mi se na tom býti dosti, w krátkých-li slowjch oznámjm hlawnj věci, o kterýchž we třech kapitolách až do strany 160., a pak w rozmlauwánj děkana s farářem od strany 166. až do konce gedná. W prwnj kapitole dj, že rozkoš tělesná sama o sobě wždy gest hřjšná a nedowolená, a kdo pro ni toliko manželstwj požjwá, že hřjchu se dopauštj. Z této kapitoly tato mjsta zde přiwozugi: „*Patres usum matrimonii ad sedandam, ne ad graviora delabatur, incontinentiam propriam, libidini adscribunt.* pag. 16. *Apostolus, quodammodo invitus et nolens concedit Corinthiis usum matrimonii ob incontinentiam eorum.* pag. 44. *Libido, qua talis, etiam in usu matrimonii credenda est culpabilis.* pag. 64.“

W druhé kapitole mluwj o skutcjch, kterjžby manželům dowoleni byli, anebo wždy za hřjch pokládati se měli. Tu pak hned z počátku opět předkládá, že w manželstwj nemá žádná rozkoš tělesná hledána býti. „*Quotiescumque et quandocumque sibi copulantur conjuges eo potissimum fine, ut voluptate fruantur sensuali, (haec enim est libido) peccant.*“ pag. 70. Ostatnj věci w této kapitole obsaženy gsau tyto: „*Frequentior usus matrimonii in remedium incontinentiae propriae ple-*

rumque est suspectus libidinis. pag. 84. Cum copula carnalis, ob adjunctam sibi inseparabiliter ex peccato originali morbidam voluptatem in se mala sit ac inhonesta: et in conjugibus esse malam et inhonestam nemo inficiabitur, nisi ab inhonestate sua excusetur ex bono aliquo matrimonii. pag. 89. Multum conjugum amor, si eidem alendo copula carnalis sit necessaria, non potest non esse inhonestus. pag. 90. Petitio debiti, ex nimia in voluptatem carnalem tendentia frequentior, ab altero conjugum est avertenda, in quantum hoc fieri potest modo rationabili. pag. 97. Si uxore resistente ac debitum denegante peccatum re ipsa averteretur, utique et ratio et sincerus in maritum amor eidem consentire prohiberet; ast si ex denegatione debiti etiam majora timeantur mala, fornicationem dico, bella domestica, scandala et forte alia fornicatione vix minora, quae copulae libidinosae culpam transcendant: id non est contrarium rationi. pag. 105. Copula contra naturam semper est execrabilis. pag. 110. A conceptione prolis usque ad ablactationem ejus abstinendum est a copula. Minus tamen est uxori, etsi gravidæ aut lactanti, copulari, quam fornicari. pag. 114. Copula cum uxore menstruata ad minimum indecentissima est, quare ceteris paribus culpabilior. pag. 118. Copula cum uxore, certo sterili, nonnisi in remedium incontinentiæ, ergo nonnisi qua malum minus ad avertenda mala majora licita esse potest. pag. 123. Commixtio carnalis conjugum, qui deficientibus jam pro senectute viribus ad procreandam prolem sint inhabiles, majorem præ se ferre videtur libidinis notam, quare et majoris esse turpitudinis. pag. 124. Non utendum matrimonio ad vitandam solummodo pollutionem nocturnam, pag. 127. aut sedandos concupiscentiæ motus. pag. 128. Usus matrimonii diebus jejuniorum, festis et S. Com-

munionis in petente vix unquam prorsus inculpabilis, et semper alioquin culpabili culpabilior. pag. 131. Oscula, amplexus, tactus et alia impudica, si fiant vel citra periculum pollutionis praeter ordinem ad copulam, aut ipsam copulam, sed non nisi captandæ majoris voluptatis gratia, ergo ex mero delectationis venereæ appetitu praecedant aut comitentur, semper mala sunt necesse est. pag. 137. Cogitationes impudicæ illicitæ sunt conjugibus, non minus ac verba inhonesta. pag. 141.“

W třetj kapitole se vykládá powaha břjchu, geho těžkost a lehkost, a že i neylehčj hřjchowé sami o sobě brozně gsau zlé, pročez gich každý wšj mocj utjkati gest dlužen. Wše to se pak wztahuje na užjwánj manželstwj. W dialogu konečně farář proti přednešenému o manželstwj učenj ledacos namjta, děkan ale šili biskupský vikarius na to duchem a smyslem autora našeho odpowjda.

3. Facdon, aneb Sokratesowo poslednj rozmlawánj o nesmrtnednosti duše, s připogeným žiwotem téhož mrdce; dle Mendelssohna přeložil Josef Černý, cirkewnj kužz. W Praze 1833. W kněžecj arcibiskupské tiskárně, u Josefy Fetterlowé, wedenjm a nákladem Wáclawa Špinky. Wel. 12. Str. XII. 236. za 30 kr. str.

Weleslawjna, Kocjn, Plácel, Komenský, Augusta, Kapito a podobnj gim spisowatelé češtj wždy ostanau weliká swětla vlastenské literatury našj. Nicméně se u mne snášj, že za tohoto wěku našeho negeden vlastenský spisowatel známostj českého gazyka starobylych literatorů oněch netoliko dosáhl, alebrž i nad ně se wznosl. Negeden zagisté powahy otcowského gazyka našeho tak postihl, a tak čistě, tak ozdobně česky se

psáti naučil, že psáti umj i o věcech, o kterýchž starobylj spisowatelé češj žádné wědomosti mji nemohli. K těmto umělym a owšem wýtečným Čechům bez odporu patřj i welebný kněz, P. Josef Černý, upřjmný vlastenec a horliwý podpůrce tohoto theologického spisu našeho. Za zřegmý toho důwod slaužj Mendelssohnůw Fädon, čistau a práwě klasickau řečj na česko od něho wyloženy. Mendelssohn, gakožto prawý mudřec a hluboký myslitel, mezi německými spisowateli weliké má slowo, k geho pak neyobljbenějšj spisům náležj Fädon. Mohlibychom ctěným čtenářům časopisu našeho i německého Fädona schwáliti, gelikož gedná o nesmrtnosti duše lidské, o věci, k náboženskému uměnj přjležitě. Tjm wjce wýborný spis tento nynj welebiti musjme, an se nám w přerokošném přeloženj českém podává. Kdo si knihy této zgedná: dozagista wynaložených peněz litowati nebude, poněwadž w nj netoliko přemnožstwj důmyslných wěcj o budaucjm žiwotu našem nalezne, nýbrž i prawidelné češtině se přiučj, a zřetelně pozná, že Čech o filosofických předmětech určitě, wygádřeně, obratně a gemně smysliti a psáti může tak gako Němec. K čemu bedliwý wzdělawatel literatury České, dwogj cti hodný P. Josef Černý, přeloženjm Fädona čelně gest měřil, w tomž se on sám w krásné předmluwě spisu onoho pronesl, kdežto dj: „K půwodnjmu sepsánj takowých knih, kdež se wyššj nauky a uměnj w rauchu prostém wystawugj, a přjgemnými wmadami čtenáře wábj, potřebj newšednjch schopnostj. Protož dokawáde půwodnjch pracj takowých neměme, nebude neužitečno, z gazyků cizjch prostonárodné, wůbec schwálené spisy do češtiny přewáděti, a čtenáře takto zponenáhla k literatuře wyššj připrawowati.“ I dosáhl zagisté zaměřeného konce swého, vlastenské literatuře platně poslaužiw. Deyž milý Bůh,

aby příkladem geho w českém duchowenstwu mnozj k podnikánj podobných pracj wzbuzěni byli. Konečně připomínáme, že i pan Wáclaw Špinka při vydánj českého Ěadoná weliké sobě zjiskal eti a zásluhy, postaraw se o wšecko, což od impressora a nakladatele žádati se může. Při čemž i to znamenati slušj, že kněh swých nikoli nepřeceňuje, nýbrž co neylaciněgi může, ge prodává, čjmž spolu dokazuje, že gest prawým vlastencem, že miluge otcowský gazyk, a k powýšenj a oslawě literatury české wedlé možnosti napomáhá.

Vincenc Zahradnj.

## b) Smjšeniny.

---

### a) Zákony.

Nařjzenj gubern. 19. Čerwence 1831. č. 27,447. O znám. konsist. 11. Srpna 1831 č. 4961. Wysokým dekretem dwornj kanceláře ode dne 27. Čerwna 1831. č. 41,957. za přjčinau zwláštnj události sesláno gest následugj nejvyššj rozhodnutj,

Nalezenci mohau se buď zdarma neb z platu toliko takowým manželům k wychowánj swěřiti, kdež obogj strana katolická gest; nalezenci pak nacházegj se u pěstauňu, kde toliko gedna strana wjru katolickau wyznává, mohau gen tenkrátě pod gegich opatrowánjm zůstati, když gistotně wědomo, že náležitěho w náboženstwj katolickém cwičenj docházegj; načež přjsně dohledáno býti má; pakliby ale takowé djtě we wjře katolické cwičeno nebylo, má se i hned odtud wzjti, a pěstauňm katolickým odewzdati; což Geho cjs. král.

Milost duchowenstwu i všem, kterýmž o to pečowati náležj, za powinnost ukládati ráčj.

Nařjzenj gub. 9. Z á ř j 1831. č. 35540. O z n á m. kons. 22. Z á ř j 1831. č. 5924. Na mnohé kr. uherské dwornj kanceláři předložené dûtazy, strany práwa k platnému manželstwj nezletilých Uhrů, prohlášeno gest 20. Kwětna 1831. následugjej wyswětlenj uherských práw.

1. Co se katoljků dotýče, ustanoweno zákony kanonickými, že mládenci 14., děwčata pak 12. rok věku dopluti mnsj, by platně w staw manželský wstawiti mohli. Tentýž zákon platj i w Uhřjch; we zvláštnjch ale přjpadnostech gsau biskupowé zplnomocněni dowoliti, by se nezletilj také geště dřjwe zasnaubiti mohli, pakli po zdrowém uwáženj všech okolnostj rychlegšj dospěnj tělesných i dušewných mohůtnostj wzbledem na manželský aučel takowéto zasnaubenj dopauštj. Přitom ale gsau všickni pastýřowé duchownj zawázáni, aby přjliš časným sňatkům takových nezletilých, kterj by k wedenj hospodárstwj a plněnj manželských powinnostj potřebných vlastnostj neměli, slušnými prostředky překazili.

2. K platnému zasnaubenj nezletilých Uhrů swolenj rodičů, poručjka a slušného auřadu nenj newyhnutelně potřebj.

3. Dle těchto článků nelze tedy pochybowati; že by nezletilj katoličtj Uhři sami o sobě swolenj k platnému manželstwj dáti nemohli. Těchto zákonů následugj w též přjpadnosti i nesgednocenj Řekowé.

Mládenci nezletilj wyznánj augsburského před rokem 18., děwčata před 15., nezletilj mládenci wyznánj helwetského před 18., děwčata před 14. k manželstwj připauštěti se nemagi. Nezletilým osobám obogjho ewangelického wyznánj, nedoplňiwšjm 24. rok nedowoluge se bez pjsemného swolenj otcowa, dědowa, a



nenjli těchto na žiwě, bez swolenj poručnjkowa, se zasnaubiti.

Nařizenj gub. 30. Zářj 1831. č. 39149. Oznám. kons. od 27. Řjgna 1831. č. 6500. Wysokým gub. dekretem 30. Zářj 1831. č. 39149. magj se budaucně tabule na snjženj počet mšj od stran, kteréž o takowé snjženj nadaných závazků zakročily, wždy we třech přjipsech předložiti, aby z oněch dwau na konsistoř zaslaných přjpisů geden w registratuře konsistoriálnj, drubý pak při slušném zádušj uložen býti mohl.

Nařizenj gub. 11. Ledna 1832. č. 50066. Oznámenj kons. 9. Unora 1832. č. 693. Shledalo se, že od kurátnjho duchowenstwa mimo přjslušnau stolu za ohlášky, také geště za wyswědčenj wykonaných ohlášek zwláštňj plat se požaduge. Wybjránj takowého platu, gakožto nedowolené neywyššjím dekretem dwornj kanceláře, giž 1. Prosince 1831. č. 25675. wyslým, se zapowjďá, a sice za tjm důwodem, že takowá wyswědčenj gen potvrzenj gsau wykonaných ohlášek, na kteréž giž bez toho taxa gest uložena; a mimo to mohau ženichowé takowé potvrzenj gediné k oddawkám potřebowati; protož takowýto plat, kdeby ho geště stáwalo, i hned přestati má.

Nařizenj gub. 26. Ledna 1832. č. 44645. Oznám. kons. 1. Března 1832. č. 1078. Strany zasnaubenj wedlé druhé třjdy wogenských do zawolánj propuštěných osob obnowuge senařizenj dworské wogenské rady, dne 30. Srpna 1825. č. 2368. wyslé: „Gedenkaždý do powolánj odpuštěný muž stogj, co se osoby geho dotýče, wždy pod práwomocnostj wogenskau, a protož potřebj má k platnému manželstwj powolenj od swého wogenského auřadu; a byt i na odpuštěnj byl, nepřestáwá proto nikoliw přináležeti duchownj jurisdikej wogenského pa-

stýře swého tému neb oddělenj, anebo za nedůstatkem pastýře vlastnjho, polnjmu Superioratu kraginy swé.

Z tohoto poslednjho poměru vyplýwá zázvěrek, že do powolanj propuštěný wogák k platnému zasnaubenj od wogenského pastýře swého se zachowáwánjm všech zákonnjch předpisů a forem, rowně jako onen w skutečné službě stogjci prohlášen, a gen s geho powolenjm, aneb vlastně propuštěnjm (dimissio) od wenkowského kněze oddán býti smj.“

Následkem téhož magj se napotom každé, ač wně, t. g. kromě wogska wykonané oddawky do oddáwaci matriky militárního pastýře, a to sice aupně, do všech rubrik wtěliti.

Na bedliwé zachowáwánj těchto wogenských manželstwj týkagjcjch se zákonů a předpisů má přjnsně hleděno býti, zvlášť pak na zachowánj oněch, kteréž cirkulářem od 30. Prosince 1818. č. 3529. oznámeni byli, a kdež se zřegně příkazuge, by se negen wšeka powolenj k ženěnj slušnému wogenskému pastýři předložila, by on na ně propuštěnj k oddáwkám napsati mohl, ale by se mu také napotom wyswědčenj o wykonaných oddáwkách odewzdalo; gelikož gen tjnto způsobem docjliti se může uspokogenj strany zatagenj rozporných a snad neplatných manželstwj, gakož i bezpečné poukázánj při wyskytlých otázkách, swoboden-li či ženatý něgaký muž gest, a gaké přjpadnosti geho rodiny neb familie gsau. —

Präsidiálnj nařjzenj 17. Prosince 1831. č. 7577. K o n s. o z n á m. 5. L e d n a 1832. č. 8257. Z nábožného aumyslu stawj se po silnicjch, náměstjch, cestách i po poljch kaple, křjže, a giné sochy.

Nábožný obyčeg ten gest owšem wšj wážnosti holden, pakli se při tom všech téhož předmětu týkagjcjch

se zákonů šetřj, a také o budaucj zachowánj památek takowých pečuge.

Zwláštnj ale zřetel zasluhugé na to býti obrácen, gakým se totiž způsobem takowé stawenj neb oprawy děgj, a možno-li tudy nábožné smeyšlenj zbuditi a roz-wraucniti. Že oprawy takowé wždy duchownjm i swětským auřadům wznámost nwoditi se magj, wzbu-zuge tedy vysoké c. kr. Präsidium arcibiskupskau Konsistoř, by se wšj bedliwostj o to pečowala, aby aupra-wa a ozdoba takowých kaplj a soch, pokud možná, co neydůkladněgi a neykrásněgi zřjzena byla, což tjmsná-ze způsobiti se může, an nakladatelé zagisté každé po-naučenj wděčně a ochotně přigmau. Při čemž se také od horliwé aučinnosti arcib. Konsistoře očekáwá, že wšecko, coby koli na mysl, oko a wkus nepřjgemně působiti mohlo, odstraněno a zamezeno bude. —

### β) Cjrkewnj zpráwy.

#### Listowé pastýřstj.

(P o k r a č o w á n j.)

#### 3. List G. M. biskupa Tarnowského.

FRANCISCUS de PAULA PIŠTĚK, Dei et Apostolicæ  
Sedis Gratia Episcopus Tarnoviensis.

*Universo Venerabili Clero dioecetano Salutem.*

Adoranda superni Consilii dispositione, quæ meri-ta mea excedit et vota, e patria Čechorum in has La-chorum partes vocatus, cum pedum dioceseos Tarnovi-ensis pastorale — vi nominationis Suae Sacræ Cæ-sareæ Regiæ Majestatis Augustissimi Imperato-ris FRANCISCI, regnorum Galicie et Lodomeriæ Do-

*mini*, die 25. Octobris anni lapsi emanatæ, nec non Confirmationis e visibilis ecclesiæ Romano-Catholicæ Capituli Sanctissimi Patris Nostri GREGORII XVI. clementia die 24. Februarii a. c. subsecutæ — apprehendo: licet Vos Fratres Venerabiles Filiique Dilectissimi! — *qui multo tempore cratis velut oves non habentes pastorem, a)* de ecclesiæ hujus Matris Vestræ tandem deposito utique diuturno imo et repetito luctu Vobis gratulemini, *indui eam vestimento lætitiæ b)* et *ornari tanquam sponsam viro suo c)* gestientes; Ego tamen tenuitatis meæ conscius et justam expectationis Vestræ magnitudinem perpendens — non possum non fateri, me auxium et animo omnino commotum accedere ad hoc onus novum, quod mihi imponitur apud Vos.

Nam si abitu *de terra dilecta d)* et *in regionem longinquam iter e)* — utpote rationes homine in sortem Domini vocato quolibet, magis igitur presbytero, maxime autem episcopo indignas, etiam silentio lubens præteream, sique ipsam diversitatem utut non idiomatis atque stirpis, attamen dialecti et gentis, nec non personarum, disciplinæ morumque novitatem parvi pendam: multa tamen eaque gravissima esse, quæ in suscipiendo aggrediendoque hocce munere me terreant, vix Vestrum inficiabitur ullus, qui perfunctorio solum reputaverit animo, quæ et quantæ sint, quæ — præter communia, Religionis *super fundamentum Apostolorum et Prophetarum, ipso summo angulari lapide Christo Jesu aedificatae f)* et funestissima coëvorum insania redundantia discrimina — diœceseos speciales, eæque non paucæ, non faciles, mihi superandæ erunt difficultates atque moræ.

Minister religionis, *pretiosissimo Agni immaculati atque intaminati sanguine g)* fundatæ, primus in tam va-

---

a) Marc. 6, 34. b) Judith. 16, 9, c) Apoc. 21, 2. d) Genes. 24, 7. e) Luc. 19, 12. f) Ephes. 2, 10. g) 1 Petr. 1, 19.

sto territorio a mille millium et ultra hominibus incul-  
to constituor!! — Ast recuperandæ salutis perditæ me-  
dicamen hocce, desuper allatum, solum et unicum — ad-  
imū deprimi, ab illis ipsis, qui *jam degustaverunt do-  
num hoc coeleste, et participes facti sunt spiritus sanc-  
ti, a)* cum nausea quasi fastidiri; incredulitate — efrœ-  
ni quidvis sentiendi agendique libertati, utrique reipu-  
blicæ pariter perniciosæ, non minus ac licentiæ in quas-  
libet terrenas cupiditates effusæ — juncta, sub eментito  
illustrandibeandique humani generis nomine penitus ab-  
oleri, quis ignorat? — Et tantæ exulum, cœlestem pa-  
triam appetentium multitudini, e tanto deviationis peri-  
culo eripiendæ per fidem in Eum, *qui illuminat omnem  
hominem venientem in hunc mundum, b)* solusque est at-  
que unicus, *in quo oporteat nos salvos fieri c)* deesse  
copiam eorum, quorum adjutorio usus, singulas gregis  
copiosissimi turmas, singulumque fidelem quemlibet, *in  
viam dirigerem pacis d)* regionemque vivorum, *e)* immo  
deesse parandis excolendisque iis aptum, in quo disci-  
plina æque ac scientia salutis imbuantur exerceanturque  
tyrones deo-devoti contubernium; deesse demum, in  
quibus prima tenellis viatorum animis inserantur *pieta-  
tis f)* et *abnegationis g)* suimet ipsius semina, cujusvis  
disciplinæ altrices scholarum, ut ajunt, trivialium paro-  
chialiumve apparatus — quem latet? —

Scio quidem, *potentem esse Eum, qui me misit, de  
lapidibus suscitare filios Israël, h)* scio, *infirma mundi  
ab Eo eligi, ut confundat fortia i)*; sed *Eum esse quoque  
venturum k)* animasque mihi creditas de manu mea requi-

---

a) Hebr. 6. b) Joann. 1, 9. c) Act. 4, 12. d) Luk. 1,  
79. e) Psalm. 114, 9. f) 1. Tim. 4, 7. g) Math.  
16, 24. h) Math. 3. 9. i) 1. Cor. 1, 27. 28. k)  
Math. 16, 27.

*siturum* districtum justumque *Judicem* a) pariter scio et viva mente revolve. Num igitur mirum, *si timor et tremor venerunt super me?* b) qui non quæsi, cui humeros subicio, onus, sed sponte solum, ne voluntati fors resistam divinæ, illud amplector, cum magno Turonensium Antistite exclamans: *Domine, si populo tuo sum necessarius, non recuso laborem.* c)

Quod animum juste depressum levat atque erigit meum, spes est certa omnino atque beata: *Pastorem Unum*, d) *Pastorem Bonum* e) — *Pastorum Principem* f) *adfuturum esse* g) mihi servo suo, *ad omnia pro Ejus nomine patienda* h) parato et nonnisi: *Loquere Domine, quia audit servus Tuus* i) meditati; — et intercessorem mihi pariter non defuturum, qui priscis in temporibus e Pragensi episcopo Apostolus Polonorum factus, hodie dum *multum orat pro populo suo*, k) divum Woyciechum, tutelarem utrique genti charissimum, cujus vestigia premenda mihi concedi, maxime consolor *gloriorque in Domino.* l)

Alia confidentiæ consolationisque meæ ratio testimonium est a viris tum pietate in Deum, tum candore morum, tum demum litterarum cultura conspicuis mihi datum, copiam eorum, qui sacris sese dedicare anhelant, non, prouti alibi, decrescere, quam potius de die in diem augeri adeo, ut dioecesim meam — *terram sacerdotalem* adpellare quisquam non dubitaverit; et ideo spem affulgere nequaquam ancipitem, fore, ut quam primum ædes Seminarii clericalis dudum exoptate ex-

---

a) Ezech. 3, 17. 18. 19. 20. 21. b) Psalm. 54, 6. c) Brev. Rom. ex lect. diei. d) Joann. 10, 16. e) Joann. 10, 11. f) 1. Petr. 5, 4.) g) Math. 28, 20. h) Act. 9, 16. i) 1. Reg. 3, 10. k) 2. Machab. 15, 14. l) 1. Cor. 1, 31

structæ fuerint, lugubris operariorum defectus quanto-  
cyus non propellatur solum, sed parentur etiam pasto-  
res, *facti vere amici ac domestici Dei, a) nec non forma gregis ex animo. b)*

Interea temporis oportere, ut qui legationem Domi-  
ni, seu culturam vineæ Ejus reapse suscepimus, quo  
numero minores sumus, eo fideliores nosmet in oratio-  
nibus, vigiliis laboribusque universis exhibeamus, et si  
quid virium, si quid talentorum, si quid charismatum  
meliorum nobis datum est desuper, eo lubentius im-  
pendamus, immo *superimpendamur ipsi pro animabus c)*  
concredilis, patulum est.

Ad me quod attinet, qui primariam vineæ curam  
sponsæque Dominicæ custodiam suscipio, memor gra-  
vissimorum verborum Patrum Concilii Tridentini, *d)* ut  
*qui episcopale munus suscipiunt, quæ suæ sunt partes,*  
*agnoscant, ac se non ad propria commoda, non ad di-*  
*uitias, aut luxum, sed ad labores et solitudinem pro*  
*gloria Dei vocatos esse intelligant, ministerium suscep-*  
*tum, divina opitulante gratia, omni ex parte adimple-*  
*re conabor, nec patiar unquam, quantum humana ad-*  
*mittet fragilitas, quidpiam in me, quod ad episcopale mu-*  
*nus pertinere dignoscitur, desiderari.*

Atque hoc ipsum et a Vobis expecto, Fratres dilec-  
tissimi, quos tanquam in partem solitudinis meæ vo-  
catos jam in ipso limine auspicati muneris mei appri-  
me alloquendos esse putavi.

Præ cæteris Te, qui ecclesiæ viduatæ vicariam, eam-  
que diligentem atque prudentem gessisti curam, Fratrem  
omni amore, cultu ac veneratione dignissimum — quia

---

a) Joann. 15, 15. Ephes. 2, 19. b) 1. Petr. 5, 3. c) 2.  
Cor. 12, 15. d) Sess. 25, c. 1.

de diœcesi vel optime meritum, adpello, ut gratias pro opera præstita palam agenti mihi, non minus ac diœceseos regimini et in posterum benevolentiam Tuam, studium ac consilium Tuum ferre non graveris.

Mox reliquos, qui sive a consiliis Consistorii sacrum Ordinariatus hucusque constituistis senatum, sive officio decanali fungentes fratribus per tractus degentibus invigilastis, fraterne deprecor, ut quemadmodum prudentia dexteritateque consiliorum Vestrorum et operam ecclesiæ tueri, fratres in tramite recto corroborare et deviantes corrigere lucrarique consævistis, et me antesignanum in arena eadem Vobiscum certaturum, pari solertia, parilique fervore juvare non desistatis.

Jam ad Vos dirigo verba mea, qui quocumque demum titulo insigniti laboratis in vinea Domini, *portantes pondus diei et aestus*. a) Ego, qui a primo vocationis meæ exordio illico manum ad excolendam vineam Sabaoth adplicui et quindecim annorum decursu in variis Bohemiæ locis per omnes gradus in eadem jam plantanda, jam riganda jamque purganda sudavi et alsii b) de-

a) Math. 20, 12.

b) Præicii — in oppido circuli Beranensis Archidiœceseos die 6: Aprilis 1786. natus, Pragæ studiis absolutis die 21. Augusti 1808. presbyter ordinatus, abhinc Cooperator Smolnicii ad 15. Maji 1809. — postea Administrator parochiæ vacantis Wrbnæ ad Sylvas ad 24. Augusti 1809. — Deinde Parochialium Administrator Partheno-Teynicii Archidiœceseos Pragensis ad 30. Aprilis 1817. usque — ulterius Administrator Parochialium Dlaškovicii diœceseos Litomericensis ad 15. Septembris 1818. — demum Decanus Præsticii diœceseos Bohemobudvicensis — 29. Novembris 1823. installatus Canonicus S. Metr. Ecclesiæ Pragensis, 26. Junii 1824. investitus Decanus Capituli Veterobolesslavensis — 14. Novembris 1824. consecratus Episcopus Azotensis et Suffraganeus Pragensis — Vicarius Generalis et officialis duorum Celsissimorum Archipræsulum et sedis Archiepiscopalis dum vacaret, Vicarius Capitularis.



mun canonicorum Sacrae Metropolitanæ Ecclesiæ Pragensis gremio semper fidei adgregatus et mox pro auxilio episcopali ferendo episcopatum in part. Infidelium Azoti in Palæstina adeptus, quotannis ultra 120 parœcias canonicè lustravi, — propria experientia edoctus, molestias cum pastoralì cura conjunctas omnes perbene novi, sed ex vigilantia, solitudine, conversatione, maxime autem e vitæ sacrorum curionum ratione animam pendere fidelium etiam convictus sum. Quapropter Vos Venerabiles Fratres, qui per diœcesim dispersi partem gregis mei pascendam suscepistis, rogo et *per viscera misericordiae Domini nostri Jesu Christi obtestor, Vestram aggravans conscientiam: Pascite, qui in Vobis est, gregem Domini, providentes non coacte, sed spontaneè secundum Deum, neque turpis lucri gratia, sed voluntarie. a) Laborate sicuti boni milites Christi Jesu. b) Agite continuo excubias, ne quis lupo veniat et rapiat oves; c) aut vobis dormientibus, perversæ libertatis et perniciosi — ipsam divinitatem ad suum tribunal vocantis rationalismi zizania in agro dominico dispergere valeat inimicus homo, quam potius ut superseminata d) suffocentur ab incremento tritici, verbi videlicet sani et irreprehensibilis, e) tum per solertissimam agri præprimis novelli præparationem, tum per inculptae vitæ Vestrae calorem, tum demum per gratiæ celestis incessabili supplicatione et digna Sacramentorum susceptione requisitae frequentem irrigationem accelerato. —*

Quæ in specie a Vobis expecto et visitaturus ovile meum strenue requiram, jam fratri fidei invento ex abundantia cordis benedicturus, jam in servum torpen-

---

a) 1. Petr. 5, 2. b) Tim. 2, 2. c) Joann. 10, 12. d) Math. 13, 25. e) Tit. 2, 8.

tem inutilemque omni cum ecclesiasticæ disciplinæ rigore animadversurus, sunt: — ut Vestrum nemo desit prædicando verbo divino, instruendæ rudi plebi, præsertim autem catechizandis tenellis gregis mei agnellis, quos pastorem bonum, dum viveret in terris, præcipuo amplexatum esse amore, a) perbene nostis, et a me utpote ætatem Deo et hominibus innocentia amabilem, thesaurum cordis mei et spem, gloriam atque coronam renascentis ecclesiæ reputatum iri semper, novitis; — ut vita Vestra sit velut speculum, in quo norma vivendi reluceat fidelium, et in Vobis pudicis, non bilinguibus, non multo vino deditis, non turpe lucrum sectantibus, nullum crimen habentibus, sed habentibus mysterium fidei in conscientia pura; b) juvenilia desideria fugientibus, sectantibus justitiam, fidem, charitatem et pacem cum iis, qui invocant nomen Domini de corde puro, c) neque iis, qui ex adverso est, inveniat, cujus causa vituperet ministerium vestrum; d) demum ut in dispensandis mysteriis Dei, adaperiendis quippe gratiæ septiformis, vitæque fontibus, quos Servator noster et fons vitæ perennes in ecclesia sua esse voluit, quatenus ex ipsis fidelis populus hauriat aquam — salientem in vitam æternam, e) inprimis autem in administrandis Pœnitentiæ et Eucharistiæ Sacramentis utpote angustissimis immortalitatis alimentis — in providendis cum morbo et morte luctantibus, auxilii solatiique Vestri quam maxime avidis, super lectum doloris media spiritualia poscentibus et per hæc ad cœlestem patriam aspirantibus — in quaerendo decore domus Dei — in dicenda septies per diem laude divina et repetenda Vobis desuper ope, absque qua nil potestis facere, f) prompti æque ac fideles reperiamini.

---

a) Marc. 10, 16. b) Tim. 3, 8. 9. c) Tim. 2, 22. d) Tit. 2, 8. 2. Cor. 6, 3. e) Joann. 4, 14. f) Joann. 15, 5.

Monitis cohortationibusque præsentibus a me campum sublimis vocationis Vestræ utique amplissimum summariis solum circumscribi limitibus, nolite mirari. Tanquam a loginquo veniens et specialium necessitatum Vestrarum ignarus, innuenda satius, quam quæ ex tam vasta dicendorum materia expediant magis, discernenda putavi, divinae confidens commiserationi, opem desuper mihi venturam, ut animo singulis, quam primum eas comperero, indigentis Vestris succurrendi, experientias meas, in vinea Domini conquisitas Vobiscum communicandi et vota, consilia præceptaque mea cuncta Vobis pandendi, non desim meo.

Sed et Vos sacratioris Instituti viros, virginesque devotas, quorum contubernia regularia sine suo haec mea amplectitur sponsa, tacitus prætermittere nec valeo nec volo, sive jam erudiendæ in spiritu intelligentiæ et pietatis juventuti incumbitis, sive auxilio in cura animarum ferendo occupamini, sive aegros et per corporales morbos vexatos in ædes Vestras assumitis, Vestro sub misericordie servitio corpore et animo alleviandos sanandosve, sive demum nobis in sæculo degentibus, variis curis laboribusque distractis, Moysis pro Israëlè pugnante manus suos levantis instar <sup>a)</sup> coelestium et æternarum benedictionum copiam ab omnium bonorum Largitore Deo exoratis.

Scio perbene et gratus recorder, quæ unitis consortum Vestrorum viribus — conatibus — precibus in acceptis refert utraque respublica et gaudium meum, veloci temporis cursu absorpta esse jam aut confutata, quæ nonnullis præterlapsis decenniis contraria religionis institutis viguere iudicia, palam profiteri non vereor, spe

---

<sup>a)</sup> Exod. 17, 11.

fretus, fore, ut domus Vestrae prout, jam fuisse, historia abunde testatur ecclesiastica, etiam reapse sint, quæ appellabantur et internæ pietatis asyla, commiserationis avidorum refugia, ecclesiae militantis ornamenta, et contra extranei hostis furorem denique arces munitae. Ut itaque Vos — o homines Dei, fugiatis quæ mundi sunt, sectemini vero justitiam, fidem, pietatem, charitatem, patientiam, mansuetudinem; a) ut fide catholica in Vestris domibus alte radicata pellendis errorum tenebris strenue inservialis, virtutum evangelicarum cultu, cui Vos et sacramento adstrinxistis, bonum Christi odorem ubique locorum spargatis, Deum diurnis nocturnisque supplicationibus vestris — nobis reddere propitium conemini; ut patria florem suum de manibus Vestris non tantum illibatum, sed omni necessaria eruditione instructum, omniumque virtutum comitatu ornatum recipiat; ut denique multitudo sive jam corpore sive animo languentium spe ac expectatione sua se non fuisse frustratam lætetur, — omnis mei in Vos obtutus, omnis consilii, omnis invigilantiæ, amoris mei non minus ac rigoris nullo non momento erit scopus.

Cum ultro nihil magis mea intersit oportet, quam ut tum operariorum augeatur numerus, tum sacris initiandorum etiam debitus fiat delectus, memor Dominici mandati: *Rogate Dominum, ut mittat operarios in messem suam*, b) æque ac præcepti Apostolici: *Manus cito nemini imposueris*, c) obsecro omnes cujuscunque dignitatis, ordinis atque muneris ecclesiastici participes, ut quæ assequendo huic scopo — conducendis quippe, qui sufficerent, operariis apta remedia noverint, præprimis ingenuorum et e probis piisque parentibus prognatorum adolescentum, statum clericalem anhelantium studia non

---

a) 1. Tim. 6, 11. b) Math. 9, 38. c) 1. Tim. 5, 22.

solum foveant, opulenturque sustentationi, sed in vitam, mores, seseque gerendi rationem illorum, quos statui clericali sese dedituros aut jam deditos compere-rint, etiam sedulo inquirant, et si quæ minus fausta, minusque spem, vitam eorum regali sacerdotio fore dignam, nutrientia exploraverint, eorundem, posthabito quolibet hominum respectu aut immediate, aut median- te quodam sibi familiariori dignitario ecclesiastico pro Deo et propter Deum me certiores reddere non recu- sent. Nullus dubito, quin omnes, qui Deum habent patrem, ecclesiam vero matrem, mihi assentiant censen- ti, melius esse, pauciores habere sacerdotes in ædifica- tionem, quam plures in destructionem et vel ideo non exprobraturi, quam potius probaturi sint, si a me illos, qui litterarum culturæ pertæsi *scientiam repulerint* aut carnalibus desideriis dediti suavitatem jugi Domini et oneris Ejus levitatem gustare neglexerint, *ne sacerdotio fungantur mihi, a)* repulsum et tanquam genere electo et parte hæreditatis Dominicæ indignos foras missum iri cognoverint. — O utinam solum mox mihi flagran- tissimis omnium dioceseos amicorum votis diu jam ap- petitæ dentur aedes, in quibus ordinis sacerdotalis can- didatos sub immediata cura atque invigilantia mea *ad praeliandum proelia Domini* *b)* præparare et velut Sa- mueles parvulos ad obeunda in atrio sancto Ejus *mini- steria* *c)* aptare liceat!! — Quibus jam non injuria tem- porum, sed inevitabili rerum initio deficientibus nil su- perest, nisi ut Vos filiolos dilectos — ubicumque jam locorum dispersos saltem commoneam, et per Eum, qui *vocavit Vos vocatione sancta, non secundum opera ve-*

---

a) Ose. 4, 6. b) 1. Reg. 25, 28. c) 1. Reg. 2, 18. — 3. 1, 19.

*stra sed secundum propositum et gratiam a) vos obju-  
rem: Filii! accedentes ad servitutem Dei state in justi-  
tia et timore et praeperate animas b) vestras. Sic agite,  
ne adolescentiam Vestram ulla sorde peccati commaculetis,  
sed ut altare Christi, vovente id cum divo Hieronymo  
ecclesia, quasi virgo ad thalamum procedere possitis, et  
per sedulam ad studia sacratiora adplicationem nec non  
per pietatis virtutumque omnium exercitium certam fa-  
ciatis vocationem et electionem vestram. Si quis est  
vestrum, qui de divina sui vocatione anceps hæsitet,  
hunc per omnia, quæ in cœlis chara oro atque obtes-  
tor, ut rem tanti momenti denuo mature et adhibito  
conscientiæ moderatore perpendere non negligat, sique  
reperit, sibi adimplendis omnibus, quæ ordinis sa-  
cerdotalis requirit munus, aut deesse vires aut animum,  
abeat — proficiscatur potius et sortem arripiat aliam,  
ne reus fiat gravis tum in se, tum in alios commissæ  
injustitiæ atque iniquitatis, et qua sal infatuatum de-  
mum conculcetur ab hominibus. c) Reliquis, qui man-  
serint, monitum a Pontifice in ordinatione presbytero-  
rum ecclesiæ nomine proferri solitum, nullo non tem-  
pore ponderandum commendo: Cum magno quippe ti-  
more ad tantum gradum ascendendum est ac providen-  
dum, ut coelestis sapientia, probi mores et diuturna ju-  
stitiæ observatio ad id electos commendent. d)*

Ad populum, cum venero visitaturus fratres, loqui,  
et ea quæ necessaria salutariaque videro fari non in-  
termittam, quam primum difficultates dialecti differen-  
tis, quas mox a die cognitæ mei denominationis Altis-  
simæ et quidem non absque successu aggressus sum,  
superavero.

---

a) 2. Tim. 1. 9. b) Eccles. 2, 2. c) Math. 5, 13. d) Pon-  
tific. R.

Jurisdictiones et facultates a legitimis superioribus hucusque concessas confirmo universas, donec terminus præfixus lapsus non fuerit, aut ego ipse eas revocandas non censuero.

Pro coronide commendo, ut ferventissimas mecum et absque intermissione faciatis supplicationes pro visibili ecclesiæ capite Sanctissimo Patre nostro GREGORIO XVI., Beati Petri Apostolorum Principis cathedram non obstantibus repetitis malevolorum, frænum paternæ legis respuentium conatibus admiranda cum mansuetudine, patientia, prudentia, atque fortitudine occupante, ut procellarum vi — contortarum quippe ævi moderni opinionum humanarum, divina humanaque omnia pessumdantium pruritu — tandem avulsa, tranquilla ecclesiæ pace lætetur.

Commendo orationibus Vestris et devotissimum ecclesiæ filium — Augustissimum Imperatorem ac Regem nostrum FRANCISCUM cum tota Serenissima domo Ejus, ut largitor bonorum omnium Deus Eum populorum saluti ad multos adhuc annos servet incolumem, consiliis et operibus Ejus in ecclesiæ non minus ac patriæ commodum, vere paterno cum affectu susceptis præsideat eaque prosperrimo decoret exitu, quatenus pace stabiliiori orbi terrarum tandem restituta, regna Illius pro merito Ejus et nostra omnium salute magis ac magis floreant.

Commendo orationibus Vestris et hoc meum, cujus curam suscipio, charissimum Ovile — sponsam meam, Ecclesiam et Diœcesin Tarnoviensem nuper primum ut scitis erectam et vel ideo multorum adhuc indigentia pressam, ut ejus quantocyus succurratur necessitatibus et populus illi adscriptus — amodo grex meus — gaudium meum et gloria mea — apostolicis labori-

bus nostris sanctificetur Deo a) et subditus ex animo—b) fidelis atque immobilis reddatur Regi, salutis ejus, prout ipse cum innumeris aliis coram Deo omniscio testari valeo, vel avidissimo. c)

Postremo cum manus ad Deum levabitis vestras, mei quoque, qui a terra suscitatum a Deo inopem et de pulvere erectum humilem me palam profiteor — collocatum cum principibus populid) nolite oblivisci, ut qui mihi honoris est auctor, ipse mihi quoque fiat administrationis adjutor et ne sub magnitudine gratiae succumbam infirmus, det virtutem, qui contulit dignitatem. e)

Atque hujus rei gratia et ego flecto genua mea ad Patrem Domini nostri Jesu Christi, ex quo omnis paternitas in coelis et in terra nominatur, ut det mihi et vobis secundum divitias gloriae suae virtute corroborari in interiorem hominem, Christum habitare pro fidem in cordibus nostris. f) Suspiro simul enixe ad Alnam Redemptoris — Dei et nostram Matrem, cujus peculiari protectioni atque patrocinio haec ecclesia Cathedralis est dicata, quamque a puero in omnibus necessitatibus meis invocata celerem semper expertus sum adjutricem nec non binis in locis antea curae meae commissis — ab auxilio hic saepius evidenter impetrato in patria celeberrimis g) christianorum auxiliatricem — Invoco insuper Principes Apostolorum Beatum Petrum et Paulum — Patriarcham ordinis religiosi per totum christianum orbem celebratissimi beatum Benedictum — constantissimum inter regales delicias et mundi illecebras virtutis cultorem beatum Casimirum — sanctos diocē-

a) Joann. 17, 17. 19. b) Rom. 13, 5. c) 1. Petr. 2, 13 — 25. d) 1. Reg. 2, 8. Psalm. 112. 7, 8. e) Leo M. f) Ephes. 3, 14. g) Pěstici et Větrov. Bolešlav. —



seos Patronos; beatum Woyciechum, beatum Stanislaum, utrumque beatum Joannem et Nepomucenum et Cantium, quadruplex hoc sacerdotum Slovanorum jubar — ut perpetuo ipsorum patrocinio atque intercessione muniti et spiritu Jesu Christi, *qui est via, veritas et vita*, a) repleti *bonum certamen certemus et cursu tandem consumato, fide servata unacum grege nobis credito immarcescibilem gloriæ coronam percipere mereamur.* b)

Atque in hujus peroptatæ felicitatis auspicem, paternam Vobis dilectissimis et universo meo gregi eximo cordis affectu impertior benedictionem.

Tarnoviae die 11. Junii 1832.

Franciscus de Paula,  
Episcopus.

---

a) Joann. 16, 6. b) 2. Tim. 4, 7. 8. 1. Petr. 5, 4.

---

Z Chiny. Anglický časopis Methodisty Wesleyana obsahuge následující list z Chiny:

„Obdrželi jsme list od P. Jakuba Suigi Fontana, biskupa a apoštolského vikáře Suchtuenského v Chině, kterýž o okolnostech, v jakých se tam křesťané nacházejí, zprávu dává. — Tento důstojný pastýř udává nejprve příčinu svého dlouhého mlčení; poněvadž poslové, u nichžby se listy evropejskými literami psané našly, buď na hrdle trestání, anebo na celý věk života z vlasti wypowieděni bývají. Takovýmto výpátráním byliby spolu i chinežští křesťané velikému nebezpečenství vystaveni; protož toliko gednau za rok listy do Makao posílá. Na to píše dále: Co se pak mne

samého dotýče, powedlo se mi předce konečně do této nesmjrné říše se dostatí, když gsem za celých pět let po rozličných končinách w Indii semo tamo byl blaudil, a s rozličnými příhodami a nebezpečenstwji se byl potkal. W Březnu 1812. dorazil gsem šťastně do Suchtuena na mé wykázané wyslanstwji. Neyprwé bylo mi nařženo několik měsíců na naučenj gazyka wynaložiti; potom gsem nastaupil swé swaté powolánj s přewelikau radostí, a až podnes neželel gsem swého předsewzetj. W roce 1815. vypuklo proti křesťanům obecné těžké protiwenstwji we všech kraginách tohoto mocnárstwji, kteréž rozšjřowánj wjry křesťanské na welikau škodu bylo. Můg předeek, pan Dufresse, biskup Trabakkaský, byw uwězněn a k stětj odsauzen, došel takto mučednické koruny. Biskup Zelaský — Coadjutor — byl ze swého obydlj wypuzen, semo tam stjhán, až konečně po mnohých trápenjch a těžkostech w Tonkině umřel. W Suchtueně bylo dewět kněžj polapeno a k oslawě náboženstwji k rozličným mukám odsauzeno; čtyři z nich dosáhli mučednické koruny; dwa umřeli po ukrutném bičowánj a trýzněnj; třj byli mezi chinecké Tatary wypowěděni; a dwa poslednj k pokutě Kanga nazwané (gistý způsob mrskánj) odsauzeni. Mnozij křesťané, každého věku a pohlawj, vydali hrdinské důkazy stálosti swé u wyznánj wjry, hotowi gsauce raděgi umřjti a všeliká muka podstaupiti, nežli wjru swau zapřjti, a tak gich welké množstwji smrtj mučedlnickau dokonalo. Někteřj byli oběšeni, někteřj umrskáni, ginj wypowěděni, anebo na čas žiwota k wězenj odsauzeni. Mnozij umřeli w žalářjch na rány a ukrutné nakládánj. W tomto pronásledowánj mnohých nebezpečenstwji a welikých těžkostj gsem zakusil. — Poněwádž gsem byl u Mandarinů udán, bylo po mne welmi přjsně pátráno, tak, že gsem několikráte nucen byl do lesů se

ukrýti, w slugjch a geskynjch obýwati, kteréž gsem toliko w noci směl opustiti, bych nemocné nawštjwil, a křesťany dwau kragin, totiž Suchtuenské a Yun-Nanské k stálosti u wyznáwánj wjry powzbudil. — Protiwenstwjtoto sice poněkud oblewilo, však docela geště nepřestalo. My máme zde 5 ewropegských missionářů, a w mém okrsku byli gsme předce wstawu malý duchownj seminář ustawěti. W seminári wyslanstwjt francauzského nalézá se dwadcet mladjků. Zrodilých Chynézů máme 30 kněžj, a počet všech křesťanů w mém okrsku obnášj asi 60,000. — Ačkoli vláda welmi přjsné rozkazy vydala proti těm, kdožby wjru křesťanskau rozšiřowali, a zvláště proti ewropegským missionářům, předce weliké množstwjt pohanů přigjmá naše sw. náboženstwjt. Když gsem osady křesťanské wyšelřowal, a nowě na wjru obrácené potwrzowal, byl gsem několikráte wyzrazen, a dwakráte do wězenj wsazen, však křesťané mne, s nemalým vlastnjm nebezpečenstwjm z rukau wrchnostenských drábů wymohli.

Až potud mi Bůh kaljch umučenj gen okázal, pjtí však geště nedal; leč naděgi mám, že tjmže způsobem, gako mogi předehůdcowé, žiwot swůg dokonám. Božský můg mistr žádá, bych i gá s ochotnostj wydal žiwot swůg za mé swěřené owčičky. Deyž Bůh, abych swatau smrtj dokonal. Budu-li aučasten té milosti, bych gako mogi předehůdcowé pod mečem takowým zemřel, mnohem šťastněgšj bylby den smrti, nežli mého narozenj. Měgte se dobře rozmilj bratřj. —

Z Řjma. P. Petr Ostini, kterýž až do podzimka 1829. apoštolským vikářem w Helwecii byl, a odtud k zawedenj i zastáwánj nunciatury papežské do Rio-Janeiro do Brasilie poslán byl, ustanowen gest za Nuncia ke dworu rakauskému, a nawrátil se šťastně z Ameriky.

Mnohonásobná zaměstnání, kteráž nowě swěřeným auřadem na mne složena gsau, nedopauštěj mi, abych u wedenj redakcej tohoto časopisu s takowau snažností, gakéžby k zdařilému wynikánj geho potřebj bylo, déle se propůgčiti mohl; tudy přinucena se widjm, zpráwu tuto wysoce důstogné kněžecj arcibiskupské Konsistoři odewzdati, kteráž o geho dálšj wydávánj a zdokonalenj bedliwau péči mjtí bude.

Protož tjinto weřegné djky činjm všem důstogným a učeným p. p. vlastencům, kteřj mi po tři léta literárnjmi pracemi swými w podniknutj tomto tak horliwě nápomáhali, koge se tau naděj, že sobě i budaucně obtěžowati nebudau s tauž ušlechtilau a nábožnau snažností k dosaženj tak prospěšného záměru čas a schopnosti swé wěnowati, by časopis tento wnitřnj i zewnitřnj zpráwností k wyššj a wyššj dokonalosti postupowal, a k oslawě národu i k zwelebenj náboženstwj geště déle a utěšeněgi wžkwětal. Gá pak téhož šlechetného snaženj učených p. p. spisowatelů powždy wděčně budu pamětliw, a gakož giž prwotně w. důstogná kněžecj arcibiskupská Konsistoř se zawázala, uznalau šetrnostj zwláštnj ohled bráti na ty, kteřjby spisy swými k zwelebenj téhož ústawu přispjwali, tak též i gá všemožně se wynasnažjm, wzhledem těchto zásluh, podporowánjm slušných žadostj p. p. spisowatelů u vysoké zemské vlády uznalost swau progewiti.

W. W. W á c l a w j č e k,  
c. kr. gub. radda.

# O b s a h

wšech čtyř swazků pátého ročnjho běhu.

---

## P o g e d n á n í.

### 1. Náwodstwj.

- W gakém pořádku má se státi přiměřené cwi-  
čenj náboženské pro školnj mládež. Od  
Ant. Wendra. . . . . sw. II. str. 240.  
O spogenj dogmatiky s mrawoučenjm. Od  
Vincencia Zahradnjka. . . . . IV. 501.

### 2. Dogmatika.

- O počtě Swatých. Od Vinc. Zahradnjka. . I. 39.  
O welké ceně zgewenj Božjho. Od téhož. III. 359.

### 3. Dogmaticko-historické.

- Rozgjmánj o obřadech, liturgice a symbolice  
cjrkwě katolické. Od Fr. Wacka. . . . I. 67.

### 4. Morál.

- O pohřbu mrtwých. . . . . IV. 547.

### 5. W ý k l a d n é.

1. List sw. Pawla apoštola k Filemonowi. Od  
W. W. Wáclawjčka. . . . . I. 3.  
2. Parafrastický wýklad mjsta u sw. Matau-  
še kap. V, 17 — 24. Od Dra. J. Körnera. I. 18.  
3. O saustawě učenj náboženstwj biblického.  
Od Dra. J. Körnera. . . . . II. 189.

## 11. Liturgicko-historické.

O pravém významu kříže, od Jos. Černého. IV. 483.

## 12. Historické.

- Kdy a kde se začala slavnost nawštjwenj  
Panny Marie, od Jos. Zimmermanna. . II. 268.  
Velký díl Ewropy skrze ženské pohlawj na  
wjru Kristowu obrácen, od Fr. A. Wacka. III. 387.

## 13. Archäologie.

- Mrtvé moře, od Fr. J. Slámy. . . III. 323.  
Jerusalem. Od J. Hlawáče. . . IV. 530.

## 14. Poswátné básnictwj.

- Pjseň postnj. Láska k P. Ježjší. Tauženj po  
rági. Od Jos. Kamarýta. . . I. 123.  
Wěneček uwitý w zahradě Dawidowě. Od  
J. J. Raissa. . . III. 420.

## 15. Literatura.

- O spisech St. Simonianů se týkagjcjch. Od  
Schieblera. . . I. 127.  
Erhebung des geistl. Standes zur Würde und  
Wirksamkeit. Von D. Graser. . . I. 131.  
Šestero kázanj postnjch, dle Khýnlowých, od  
Ant. Marka. . . I. 136.  
Erbauungsreden für Akademiker, v. J. Beer. I. 139.  
Pastwa duchownj etc. od F. A. Rokosa. . I. 143.  
Uiber die Natur des Messopfers. Von Andr. Grau. II. 295.  
Der vieljährige Seelsorger auf dem Lande.  
Von Ant. Hye. . . II. 279.  
Betrachtungen und Erhebungen des Herzens  
zu Gott über die dreissig ersten Psalmen. II. 301.

|                                                                                                                                    |           |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------|
| Von den Pflichten der Bischöfe und Pfarrer<br>von Dctr. J. Helfert. . . . .                                                        | III. 443. |
| Sedinnáctero kázanj postnjch, swátečnjch a<br>přjležitostnjch. Od Ignat. Feigerla. . .                                             | III. 453. |
| Der Himmel mit seinen Wundererscheinungen<br>und die Hölle. . . . .                                                                | III. 456. |
| Památka swěcenj třetj jubilegnj slawnosti cisa-<br>ři Karlowi V. na sněmu podané ewangelic-<br>ké konfessj. Od Jana Borotta. . . . | III. 460. |
| Athanasia, oder Gründe für die Unsterblichkeit<br>der Seele. . . . .                                                               | III. 453. |
| Modlicj knjžka od J. A. Šneidra, přeložená od<br>Gotharda Holubáře. . . . .                                                        | IV. 605.  |
| Nawedenj k wnitřnj modlitbě, od Bened. Fei-<br>fra opata, přeložené od Goth. Holubáře. .                                           | IV. 607.  |
| Erinnerungen an W. Mercy, von R. Eyth. .                                                                                           | IV. 607.  |
| Sensa sanctorum Ecclesiae Doctorum ac Pa-<br>trum circa usum matrimonii. . . . .                                                   | IV. 610.  |
| Fædon, dle Mendelssohna, od Josefa Černého. .                                                                                      | IV. 613.  |

### S m j š e n i n y.

|                             |                           |
|-----------------------------|---------------------------|
| Zákony a nařjzenj . . . . . | I, 149. II. 303. IV. 615. |
|-----------------------------|---------------------------|

### C j r k e w n j z p r á w y.

|                                     |
|-------------------------------------|
| I, 150. II, 303, III, 465. IV, 619. |
|-------------------------------------|

### Pastýrské listy.

1. List G. M. Knjžete Arcibiskupa Pražské-  
ho, Josefa Aloysia Krakowského hraběte z  
Kolowrat. . . . . II. 303.
2. List G. M. biskupa Králowé - Hradeckého. III. 470.
3. List G. M. biskupa Tarnowského. IV. 619.